

Ľ

NOVINKY Z RADNICE

December 2022
Január 2023

Život a kultúra Trnavy Ročník XXXIII číslo 10 nepredajné

foto: Martin Hesko

Nesamozrejmosť

Cestou na železničnú stanicu, s telefónom pri uchu, som automaticky nasmeroval svoje kroky na prvé nástupište. Vlak do Bratislavy však nebol ani na peróne, ani nebol vypísaný na informačnom paneli. Rýchlo som ukončil rozhovor a pohľadom skontroloval nástupište. Bolo poloprázdne.

Z vnútorného nepokoja ma vytrhol hlas z reproduktora ohlasujúci pripravenosť vlaku na odchod z iného nástupišťa.

Podarilo sa mi rýchlo presunúť, no zostal mi len pohľad na vzdalujúce sa koncové svetlá posledného vozňa.

Samozrejmosť opierajúca sa o dlhoročný zvyk narazila na výnimku. Tá zmenila moje plány na daný deň.

Nesamozrejmosť však nemusí mať len negatívne súvislosti. Naopak, často rozširuje poznanie a mení náš ohraničený pohľad na život. Ten, podobne ako zdravie či šťastie, považujeme za čosi samozrejmé. Dokonca si myslíme, že máme naň právo. Zlomové okamihy nás však presvedčajú o opaku. Šťastie, ktoré sa bezprostredne týka nášho vnútra, prichádza neprogramovo. Nie je zviazané s našimi predstavami o ňom, ani s politickým systémom či legislatívou, ale s bytostným naplnením či existenčným dotykom. Pri ňom si uvedomujeme, že sme súčasťou života, no nie sme jeho vlastníčkmi. Z tohto porozumenia pramení aj vedomie pokory a vďačnosti.

Za jedinečnosť každého dňa, ktorý nám bol dopriaty. V každodennej starosti o živobytie a zabezpečenie chodu domácnosti sa opierame o zdanlivé istoty, ktoré nám majú garantovať naplnenie života a vnútornú spokojnosť.

Takzvaným istotám podriaďujeme prácu, myslenie i sviatočné dni. No práve tie vianočné chvíle sa spájajú s údivom a nesamozrejmosťou. So zrodom života, ktorý má potenciál meniť pohľad na svet a vnášať doň radosť.

Napriek nezabezpečeniu predpokladaných podmienok. Energiu vďačnosti za odkrytie symbiózy, ktorej je každý z nás súčasťou, odovzdávame svojim deťom a našim najbližším.

Nostalgicky v nás zostáva stopa z prvého detského úžasu spojeného nielen s nečakaným obdarovaním, ale predovšetkým s vedomím lásky, porozumenia a akceptácie.

Šťastie a radosť tak nie sú individuálnymi hodnotami.

Presahujú jednotlivca i predpoklady vypočítateľnosti.

Každoročné vstupovanie do vianočného obdobia nám pripomína túto zviazanosť so životom, ľuďmi i harmóniou.

Vstúpiť do nej predpokladá prijať presahy vlastného poznania a predstáv. Záleží na nás, či z tohto prekročenia seba a dotykov lásky načerpáme energiu vďačnosti a naplníme ňou aj dni, ktoré sa nám javia ako samozrejmé.

Pretože takými nie sú.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnavy

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redakčná rada: Simona Jurčová,

Martin Jurčo, Miroslava Kuracinová Valová

Redakcia: Mestský úrad, Trhová 3

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 105

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Autor grafického dizajnu: Andrej Grossmann

Počítačové spracovanie: Filip Grossmann

Tlač: Ultra print

Pluhová 49, 831 03 Bratislava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

(red)

Novozvolení poslanci a primátor Peter Bročka zložili sľuby na volebné obdobie 2022 – 2026

Na ustanovujúcom zasadnutí Mestského zastupiteľstva v Trnave 28. novembra 2022 zložili sľuby primátor Peter Bročka a poslanci mestského zastupiteľstva zvolení vo voľbách 29. októbra 2022.

Po slávnostnom akte skladania sľubu nasledovala pracovná časť zasadnutia. Na programe bola voľba volebnej komisie, určenie návrhovej komisie, pracovného predsedníctva a overovateľov zápisnice. Nasledovalo overenie zloženia sľubu primátora mesta Trnava a poslancov mestského zastupiteľstva mesta Trnava pre volebné obdobie 2022 – 2026.

Ďalšími bodmi programu boli návrhy na poverenie poslanca, ktorý bude oprávnený zvolávať a viesť zasadnutia mestského zastupiteľstva, na zriadenie mestskej rady, určenie počtu členov a voľba členov mestskej rady, návrh na zriadenie komisií mestského zastupiteľstva a určenie ich náplne činnosti, voľba predsedu, podpredsedu a členov komisií spomedzi poslancov a zriadenie výborov v mestských častiach. Poverení boli aj poslanci mestského zastupiteľstva, ktorí budú vykonávať akty uzavretia manželstva.

Posledným bodom rokovania bolo určenie platu primátora mesta Trnava v súlade so zákonom č. 253/1994 Z. z. o právnom postavení a platových pomeroch starostov obcí a primátorov miest v znení neskorších predpisov a Odmeňovacím poriadkom funkcionárov mesta Trnava.

Primátor mesta Trnava vo volebnom období 2022 – 2026:

JUDr. Peter Bročka, LL. M.

Poslanci Mestského zastupiteľstva mesta Trnava vo volebnom období 2022 – 2026:

Branislav Baroš, Starostovia a nezávislí kandidáti

Katarína Ďurková, nezávislá kandidátka

Milan Sokolovský, nezávislý kandidát

Marcel Krajčo, nezávislý kandidát

Juraj Novota, nezávislý kandidát

Matej Lančarič, nezávislý kandidát

Tibor Pekarčík, nezávislý kandidát

Gabriela Cabanová, nezávislá kandidátka

Andrej Farkaš, nezávislý kandidát

Martin Uhlík, nezávislý kandidát

Ivan Kopčík, nezávislý kandidát

Marián Schwarz, nezávislý kandidát

Vladimír Ekhardt, nezávislý kandidát

Marek Neštický, nezávislý kandidát

Branislav Kramár, Kresťanskodemokratické hnutie, Sloboda a solidarita, Spoluobčianska

demokracia, ODS – občianski demokrati Slovenska, Šanca, Sme rodina, Za ľudí, Kresťanská

únia, Občianska konzervatívna strana

Ľubica Horváthová, nezávislá kandidátka

Juraj Baďura, nezávislý kandidát

Juraj Fúzak, nezávislý kandidát

Eva Nemčovská, nezávislá kandidátka

Dušan Zaľko, nezávislý kandidát

Šimon Štefunko, nezávislý kandidát

Marián Galbavý, Kresťanskodemokratické hnutie, Sloboda a solidarita, Spoluobčianska

demokracia, ODS – občianski demokrati Slovenska, Šanca, Sme rodina, Za ľudí, Kresťanská

únia, Občianska konzervatívna strana

Ondrej Štefánik, nezávislý kandidát

Jozef Šúst, nezávislý kandidát

Tatiana Vavrová, nezávislá kandidátka

Rastislav Mráz, Kresťanskodemokratické hnutie, Sloboda a solidarita, Spoluobčianska

demokracia, ODS – občianski demokrati Slovenska, Šanca, Sme rodina, Za ľudí, Kresťanská

únia, Občianska konzervatívna strana

Stanislav Hric, nezávislý kandidát

Miloš Krištofík, Starostovia a nezávislí kandidáti

Jaroslav Holeček, Starostovia a nezávislí kandidáti

Juraj Šarmír, nezávislý kandidát

Elena Ursinyová

Zdražovanie sa dotkne aj odpadov, ale iba mierne: občania zaplatia viac len o 30 centov mesačne

Trnava má moderné polopodzemné kontajnery a zvozové vozidlá, aj pri odpadovom hospodárstve využíva smart technológie, efektívne zbiera kuchynský bioodpad a pripravuje novú kompostáreň – napriek množstvu investícií si však dlhodobo udržiava najnižšie poplatky za odvoz a likvidáciu odpadu v porovnaní s ostatnými krajskými mestami. Od 1. januára 2023 sa sadzobník odvozu a likvidácie komunálneho odpadu upraví, občanov sa však zmeny dotknú iba minimálne: mesačne budú platiť len o 30 centov viac než doteraz.

Od roku 2020 sa v Trnave tento poplatok nezvyšoval, hoci sa zvýšil objem poskytovaných služieb a zaviedol sa ekonomicky náročný zber kuchynského odpadu. Na zvyšovanie nákladov mesta, ktoré by podľa Zákona č. 79/2015 o odpadoch mali byť pokryté príjmami, má však vplyv aj zvyšovanie cien energií, pohonných hmôt a mzdových nákladov v tejto oblasti. Aj z tohto dôvodu je napokon nutné poplatky navýšiť.

Pri predpokladaných príjmoch mesta v roku 2023 po zvýšení poplatku za odvoz a likvidáciu komunálneho odpadu z 0,08 eura na 0,09 eura na osobu a deň by mal schodok, ktorý bude samospráva musieť vyrovnáť, dosiahnuť sumu 19 000 eur. Týmto spôsobom sa mesto priblíži k súladu so znením spomenutého zákona o odpadoch. Nie je však zatiaľ jasné, do akej miery ešte ovplyvní náklady

(red)

Trnavčania si môžu vyskúšať v januári jazdu vodíkovým autobusom na mestskej linke 16

Trnava bude začiatkom nového roka súčasťou CEE Hydrogen Bus Roadshow – akcie pre strednú Európu, ktorá prinesie predváždacie jazdy vodíkového autobusu a ukážky tankovania vodíka.

Využite možnosť odviezť sa bezplatne vodíkovým autobusom. Bude jazdiť od 10. do 12. januára 2023 na linke č. 16 z Nemečanky na Novú ulicu. Spolu s dvanásť metrovým autobusom bude pre záujemcov k dispozícii aj mobilná čerpacia stanica na vodík, dočasne umiestnená v dopravnom areáli na Seredskej ulici v Modranke.

V roku 2024 tam už plánujú prevádzkovať trvalú vodíkovú čerpaciu stanicu spolu s elektrolyzérom na výrobu vodíka. Vo štvrtok 12. januára sa uskutoční

mesta zvyšovanie cien energií.

Mesto Trnava má dlhodobo dobré odpadové hospodárstvo s najnižšími poplatkami medzi krajskými mestami. Prispieva k tomu aj kompostáreň, ktorá začala pracovať už v roku 1999 po otvorení novej skládky odpadu na Zavorskej ceste. Ekonomicky aj ekologicky významným opatrením bolo tiež zavedenie separovaného zberu odpadu, ktorý mesto v roku 2017 rozšírilo aj na zber odpadu zo záhrad rodinných domov a v roku 2021 na zber kuchynského odpadu z domácností. Už počas minulého roku sa ho vyzbieralo 838,40 ton a za prvý polrok tohto roku 451 ton. K zlepšeniu celkovej situácie s odpadom prispievajú aj polopodzemné kontajnery, ktoré samospráva postupne inštaluje na všetkých mestských sídliskách. Prínos týchto riešení je nielen v znižovaní objemu odpadu na skládke

a tvorby metánu, ktorý je označovaný za primárnu hnaciu silu klimatickej zmeny, ale aj v možnostiach recyklácie, resp. obehového hospodárstva. Ešte viac ich v Trnave čoskoro rozšíri nová kompostáreň, prvá svojho druhu na Slovensku, s technológiou založenou na úsporách budúcich nákladov. Výstupom z nej bude vysokokvalitný certifikovaný kompost, ktorý mesto využije na rôzne sadové úpravy a časť ponúkne na predaj firmám, veľkoobchodu na záhradnícke činnosti aj súkromným osobám. Veľmi dôležitým predpokladom úspechu opatrení miest a obcí na znižovanie finančných nákladov a množstva odpadu končiaceho na skládkach, je však aj spolupráca s obyvateľmi, ich uvedomelosť, aktívny prístup k správne nakladaniu s odpadom a najmä snaha vytvárať ho čo najmenej.

workshop o prínosoch bezemisnej vodíkovej mobility, na ktorom bude vyhodnotená skúšobná prevádzka vodíkového autobusu a načrtne sa vízia bezemisnej

dopravy pre Trnavu i celé Slovensko. Pozvaní budú všetci slovenskí prevádzkovatelia mestskej autobusovej dopravy i zástupcovia samospráv a štátu.

(eu) Neprijímajte od neznámych ponuky na vykonanie rôznych prác, môžu to byť podvodníci

Mesto Trnava dostalo informácie o novom spôsobe okrádania dôverčivých majiteľov rodinných domov. Deje sa to za bieleho dňa a podvodníci pôsobia na prvý pohľad dôveryhodne, lebo primárne od ľudí nepýtajú peniaze, ale ponúkajú vykonanie rôznych prác okolo domu a záhrady.

Scenár, podľa ktorého sa podvod deje, vyzerá približne takto: Na zvonček rodinného domu zazvoní neznámy človek, ktorý majiteľovi domu ponúkne, že má práve zhodou okolností na blízkej stavbe partiu robotníkov, ktorí by v prípade záujmu mohli promptne okolo domu vykonať rôzne stavebné alebo záhradnícke práce. Zvyčajne na základe predchádzajúcej obhliadky miesta vie dať takú ponuku, ktorá sa majiteľovi domu môže hodiť. Vzhľadom na to, že nepôjde o vykonanie činností na základe predchádzajúcej regulárnej objednávky alebo zmluvy, v ktorej by boli jednotlivé činnosti a ich ceny uvedené, nádejný dodávateľ informuje budúceho zákazníka len

o jednotkových cenách, ktoré sa mu môžu zdať priaznivé. Ani po uzavretí takejto pochybnej ústnej dohody ešte majiteľ domu nemá podozrenie, že niečo nie je v poriadku, lebo robotníci naozaj prídu a dohodnutú prácu spravia. Podvod vyjde najavo až pri úhrade za vykonané práce. Namiesto predpokladanej sumy, ktorú si zákazník vypočítal na základe spomínaných jednotkových cien, žiada dodávateľ prác mnohonásobne viac. Na dôvodné protesty zákazníka je pripravený, privedie si so sebou niekoľko statných chlapov, ktorí v majiteľovi domu začnú vzbudzovať obavy, že ak dobrovoľne nezaplatí, stane sa obeťou násillia.

Na privolanie polície je už vtedy neskoro. Podvedený zákazník preto radšej pod nátlakom požadovanú sumu zaplatí a na to, aby polícia dokázala, že sa stal obeťou podvodu, nemá žiadne potvrdenie. Žiaľ, takúto skúsenosť údajne majú už viacerí Trnavčania. Preto apelujeme na majiteľov rodinných domov, najmä na seniorov, ktorí sa najčastejšie stávajú obeťami podvodníkov, aby neotvárali dvere neznámych ľuďom a nikdy s nimi neuzatvárali podobné ústne dohody o vykonaní rôznych stavebných alebo záhradníckych prác.

V prípade podozrenia, že ste sa stali terčom podvodníkov, hneď volajte na telefónne číslo 158.

Peter Bestvina

Mesto vysadilo cibuľoviny, na jar Trnavu zaplaví rekordné množstvo kvetov

Budúcoročná jar bude v Trnave opäť plná kvetov a farieb. V záhonoch pod zemou už čaká na svoju chvíľu slávy množstvo jarných kvetov, predovšetkým narcisy, tulipány a okrasné cesnaky. A bude ich ešte oveľa viac ako tento rok. Zámerom je pripraviť Trnavčanom a návštevníkom nášho mesta čo najkrajší vstup do prebúdajúcej sa jari.

Časť kvetov vzíde z cibúľ zasadených v minulých sezónach, časť z cibúľ, ktoré v množstve záhonov a mobilných kvetináčov rôznych tvarov a veľkostí pribudli teraz. Niektoré plochy boli vysadené úplne nanovo, iné sa novými cibulami len dopĺňali. Najviac ich tento rok pribudlo v záhonoch pri Pamätníku generála Štefánika a pri Evanjelickom kostole, Univerzitetnom námestí pri budove Trnavskej univerzity alebo pri soche pápeža Jána Pavla II. Cieľom mesta nie je len jednoducho skrášliť verejný priestor, ale dosiahnuť pritom čo najkrajší farebný efekt, ktorý sa bude meniť v čase. „Používame zmesi cibuľovín, vďaka ktorým najprv rozkvitnú žlté narcisy.

Záhony sa postupne prefarbia cez oranžové na červené tulipány. Tento rok sme ich doplnili kultivar-ami, ktoré pomôžu v porovnaní minuloročnou výsadbou vytvoriť ešte plnší a plynulejší prechod farieb,“ vysvetľuje Zuzana Ďurišová z referátu správy zelene na Mestskom úrade v Trnave. Farby vysadených tulipánových zmesí sú citlivo zladené, efekt podčiarknu aj kvety veľkostí a tvarom pripomínajúce rozkvitnutú pivonku. Hoci boli prvé pivonkové tulipány vyšľachtené už začiatkom 17. storočia, vo verejných výsadbách sa donedávna objavovali len zriedkavo. V Trnave však prežívajú svoju renesanciu a aj vďaka nim sa už stali jarné záhony v našom meste časťou

fotografovanou atrakciou. Špeciálnou súčasťou výsadby sú tulipány odrody s názvom Slovakia, ktorú vyšľachtili v Holandsku. „Dvetisíc týchto cibúľ nám Holanďania prostredníctvom holandskej ambasády každoročne venujú ako dar,“ dodáva Zuzana Ďurišová. Polovica z nich tentokrát skrášlí Hlavnú ulicu – trnavské korzo. Nadchádzajúca jar v Trnave však bude na kvety ešte bohatšia ako doteraz. Ďalšie tisíce kvetov po prvý raz rozkvitnú vo vynovenom Ružovom parku a na novom Zelenom kričku. Zaujímalo by vás, ako sa tam také veľké množstvo kvetov zmestí? Nebudeme prezrádzať, berte to ako milé jarné prekvapenie, ktoré pre vás nachystalo vaše mesto.

Martin Jurčo, foto autor

Kristína Kadlečíková: Preventívna kolonoskopia môže pacientovi zachrániť život

Zväčša sa v našich rozhovoroch venujeme predstavovaniu skôr narodených lekárov, ktorí si pamätajú rozvoj medicíny v období, keď ešte nebolo toľko prístrojovej techniky, diagnostických a terapeutických metód. Dnes vám predstavíme mladú lekárku Kristínu Kadlečíkovú, ktorá bola úspešná na kongrese mladých gastroenterológov v Bardejove, kde reprezentovala farby Fakultnej nemocnice v Trnave, presnejšie povedané Kliniky vnútorného lekárstva.

Kristína Kadlečíková (nar. 11. novembra 1988 v Trnave) absolvovala Jesseniovu lekársku fakultu v Martine (2008 – 2014) a potom dva roky pôsobila v piešťanskej nemocnici. Od roku 2019 pracuje na Klinike vnútorného lekárstva na gastroenterologickom a endoskopickom pracovisku.

■ Prečo ste sa rozhodli venovať tomuto zameraniu medicíny a aká je vaša presná špecializácia?

- Podľa slov starej mamy už ako dieťa som sa počas prázdnin rada hrávala na lekárku a liečila aj zachraňovala takmer všetko v mojom okolí – od obľúbeného macka až po nalomenú rastlinku v záhrade. Postupne, ako som rástla a dospievala, sa moje vysnívané budúce povolanie menilo od veterinárky až po farmaceutku. Veľmi dôležitú úlohu zohrávali rodičia, ktorí ma v poslednom ročníku gymnázia v tomto smere podporovali. Zvládli so mnou maturitu, prijímacie skúšky a po šiestich rokoch som promovala v odbore všeobecné lekárstvo na Jesseniovej lekárskej fakulte UK v Martine. Po skončení školy som nastúpila na interné oddelenie v Piešťanoch. Ako pre každého mladého začínajúceho lekára, tak aj pre mňa bolo náročné si vybrať odbor, ktorému sa budem zvyšok svojej kariéry venovať. Pôvodne som sa chcela venovať diabetológii, ale na pracovisku internej kliniky FN Trnava som dostala možnosť nahliadnuť do tajov gastroenterológie, za čo vďačím vo veľkej

miere mojim terajším kolegom. S odstupom času musím uznať, že tento odbor ma zaujal a našla som sa v ňom.

■ Už sme spomínali konferenciu, na ktorej ste sa predstavili.

- Je známa azda každému gastroenterológovi a hepatológovi – Hildebrandove bardejovské gastro dni. Odznelo množstvo poučných, ale najmä zaujímavých prednášok o diagnostike a možnostiach liečby ochorení tráviaceho traktu. Súčasťou boli prednášky o raritných ochoreniach žalúdka, čriev či pečene, taktiež nové trendy a možnosti interdisciplinárneho riešenia problematiky ochorení zažívacieho traktu. Odzneli takmer tri desiatky odborných prednášok mojich kolegov zo sekcie mladých gastroenterológov. Moja hovorila o mladom pacientovi s akútnym zápalom podžalúdkovej žľazy a možnosti nechirurgickej, resp.

miniinvazívnej liečby komplikácií tohto ochorenia. V tomto prípade išlo o pozápalovú komplikáciu – dutinu vyplnenú tekutinou a možnosti jej endoskopickej liečby, ktorá je spojená s nižším rizikom komplikácií v porovnaní s chirurgickými metódami. Spomínané miniinvazívne postupy sú štandardne používané v ostatných častiach Európy aj vo svete, avšak v našom prípade išlo o jednu z objemovo najväčších dokumentovaných kolekcíí vôbec.

■ Povedzme si viac o vašom pracovisku gastroenterológie, ktoré je súčasťou Kliniky vnútorného lekárstva Fakultnej nemocnice v Trnave. Pracovisko pred rokmi pacienti poznali ako interné oddelenie, no odvtedy sa veľa zmenilo. Dnes sa aj v rámci internej medicíny ide cestou špecializácie lekárov.

- Pracovisko gastroenterológie tvorí zohratý tím atestovaných

lekárov a sestier, ktorých prácu dopĺňajú lekári v predatestlačnej príprave. Náplňou našej práce je starostlivosť o ambulantných a hospitalizovaných pacientov v podobe diagnosticko-terapeutických výkonov a ich následnej pohospitalizačnej starostlivosti. Ide najmä o endoskopické vyšetrenie pažeráka, žalúdka a dvanástnika, teda gastroskopiu. Po zncitlivení hrdla špeciálnym gélom zavádzame prístroj cez ústnu dutinu do hltna a postupne prechádzame od pažeráka cez žalúdok do dvanástnika. Podľa potreby, zavedených postupov a charakteru ťažkostí vieme počas vyšetrenia odobrať vzorky zo sliznice, ktoré putujú patológovi na ďalšie vyšetrenie.

Na našom pracovisku sa venujeme aj preventívnym, resp. diagnosticko-terapeutickým kolonoskopiám – endoskopickému vyšetreniu hrubého čreva. Najčastejšie sú to pacienti, ktorých k nám pošle obvodný lekár pre pozitívny test na prítomnosť krvi v stolici. Veľmi dôležitá je kolonoskopia po päťdesiatom roku ich života v rámci programu prevencie rakoviny hrubého čreva. Môže byť pre pacienta život zachraňujúca.

■ **Gastroskopia a kolonoskopia je síce nepríjemné, ale veľmi dôležité vyšetrenie.**

- Jedno zo základných vyšetrení v našej oblasti okrem gastroskopie je práve spomínaná kolonoskopia. Vyšetrenie sa začína objednaním pacienta na našej ambulancii, ktorý je poučený o správnej príprave - diétne opatrenia, správne užitie preháňadla. Nasleduje samotné kolonoskopické vyšetrenie prístrojom, počas ktorého u pacienta môžeme diagnostikovať a odstraňovať rôzne viac či menej závažné zmeny v podobe rôznych výrastkov – polypov, výčlpipek steny čreva, divertikulov a iné. Odobratý biologický materiál je zaslaný patológovi, ktorý presne určí jeho charakter. Zistí sa, či ide o prepa-

rát zhubného alebo nezhubného charakteru a zároveň sa podľa výsledku určuje potreba a odporúčaný časový interval kontrolného vyšetrenia, ďalší postup liečby, resp. vyšetrenie iným špecialistom.

V dnešnej dobe je trend miniinvazívnej medicíny, ktorá minimálne zaťažuje pacienta a je spojená s menším rizikom komplikácií. U nás v gastroenterológii ide najmä o pacientov s polypmi, ktoré vieme odstrániť pri kolonoskopii. Tiež sú to pacienti, u ktorých sa zistí prekážka v žľčových cestách. Vtedy ako jedno z mála pracovísk na Slovensku pristupujeme k vyšetreniu s krkolomným názvom – endoskopická retrográdna cholangiopankreatikografia, pomocou ktorej vieme pacientovi túto prekážku odstrániť. Ide najčastejšie o žľčové kamene. Samozrejme, dalo by sa ešte dlho pokračovať. Vo všeobecnosti však platí, že našu prácu tvorí široké spektrum diagnosticko-terapeutických výkonov u pacientov s internými, neurologickými, onkologickými či inými diagnózami.

■ **Prevenia je nadovšetko najmä vo veku nad päťdesiat rokov. To pripomínate pacientom, a najmä tým, ktorí zanebávajú preventívne vyšetrenia u praktického lekára. Pritom obvyčajný test na okultné krvácanie je jednoduchý a vie pacienta nasmerovať, ako má ďalej postupovať.**

- V dnešnej dobe je stres súčasťou našich každodenných životov, či už na pracovisku alebo v súkromnom živote. Vplýva nielen na našu psychiku a duševnú pohodu, ale je dôležitým faktorom, ktorý priamo modifikuje činnosť orgánov a sústav v našom tele. Nejedno z nás sa stretlo s tým, že pri stresujúcej situácii bola chuť do jedla nižšia alebo apetít paradoxne narástol, prípadne sa výrazne zmenil charakter a frekvencia stolice. Častokrát sa dlhodobější stres prejaví na strate hmotnosti sprevádzanej

brušným dyskomfortom, ktorý sa u pacienta prejaví v podobe kŕčov v oblasti žalúdka alebo čriev, bolesti, nepríjemným pocitom po najedení, skrytým nástupom pocitu plnosti a sýtosti. Stres taktiež ovplyvňuje mikrobióm, teda súbor „dobrých“ baktérií, ktoré sa nachádzajú v našich črevách. Môže sa to prejavíť nafukovaním alebo poruchami vyprázdňovania ako je hnačka alebo zápcha. Práve obdobné ťažkosti prinútiť pacienta vyhľadať odbornú pomoc. Zrealizujeme sériu vyšetrení laboratórnych, endoskopických prípadne iných zobrazovacích metodík. Ak sa neodhalí žiadna príčina, resp. patológia orgánov zažívacieho traktu, ktorá by vysvetľovala príčinu ťažkostí, dané ochorenie hodnotíme najčastejšie ako funkčnú poruchu. Často ide o syndróm dráždivého žalúdka, resp. čreva, alebo ďalšie poruchy. Práve tieto ochorenia majú významný súvis so stresom. Takýto pacienti tvoria asi dvadsať – tridsať percent zo spektra našich pacientov. Medzi ostatné relatívne časté diagnózy patria refluxná choroba pažeráka v kombinácii so zápalom, vredové ochorenia žalúdka a dvanástnika. V mladších vekových skupinách pacientov sa stretávame s laktózovou intoleranciou, celiakiou alebo nešpecifickými zápalmi čreva s potrebou špecifickej liečby. Spozorovať by sme mali, ak má pacient rizikové znaky v podobe anamnézy onkologického ochorenia u prvostupňového príbuzného, nechcené chudnutie, krv v stolici, dlhodobú bolesť brucha a hnačky, zvýšené teploty až horúčky. Vtedy je na mieste neodkladná návšteva lekára, resp. gastroenterológa. Vo všeobecnosti platí, ako v medicíne, tak i v iných oblastiach, že na prvom mieste je prevencia. V našom prípade kladieme dôraz na preventívne kolonoskopie, zdravý životný štýl ako primárnu prevenciu nielen ochorení tráviaceho traktu, ale aj ostatných ochorení.

Peter Bestvina

Mesto navrhuje zvýšiť kredit na bezplatné parkovanie pre návštevy

Rezidenti zón, v ktorých je zavedená regulácia parkovania, by mali od Nového roka získať väčší kredit na parkovanie pre svoje návštevy. Hovorí to návrh všeobecne záväzného nariadenia, ktorý pripravilo Mesto Trnava na decembrové zasadnutie mestského zastupiteľstva.

V súčasnosti majú rezidenti k dispozícii 48 hodín na rok pre svojich návštevníkov, ktorým chcú poskytnúť bezplatné parkovanie – rodine, známym, opravárom, opatrovateľom a pod. Po novom by sa mal kredit pre držiteľov parkovacej karty Rezident zóny na prvé auto na byt zvýšiť na sto hodín ročne. Na kredit majú nárok aj tí rezidenti, ktorí sami auto nevlastnia – stačí, ak si vybaví kartu Návšteva zóny za symbolické jedno euro. Pokiaľ návrh prejde, po navýšení by mala byť výška ich kreditu až stopäťdesiat hodín na rok. Výrazné zvýhodnenie vyplýva z toho, že sami nezaťažujú statickú dopravu v zóne. „Prax ukázala, že regulácia parkovania funguje, v rezidentských zónach došlo k zníženiu počtu áut o 15 až 20 percent, čím sa vytvoril priestor na úpravu

niektorých opatrení. Od začiatku komunikujeme, že regulácia parkovania je živý proces a kontinúálne reagujeme na zmeny, ktoré prináša,“ hovorí primátor Trnavy Peter Bročka.

Navýšenie kreditu pre návštevy je jednou z najčastejších pripomienok zo strany občanov ohľadom parkovacej politiky mesta. Napriek tomu dáta ukazujú, že celých 48 hodín minulo tento rok iba percento čerpajúcich. Samospráva vychádza návrhom VZN v ústrety ľuďom, ktorí ho využívajú, pretože to neohrozí fungovanie systému.

Dobrou správou je aj zámer zaviesť špeciálny kredit v rozsahu dvestopäťdesiat hodín pre ľudí s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorí sú odkázaní na osobnú asistenciu či opatrovanie alebo im je poskytovaná domáca opatrova-

teľská služba. Kredit pre návštevy je možné uplatniť prostredníctvom webovej aplikácie datames-ta.trnava.sk.

Návrh všeobecne záväzného nariadenia okrem toho rozširuje Zónu A o Ulicu Andreja Žarnova po železničný podjazd, Klemповu a Novosadskú. „K samotnej regulácii statickej dopravy na týchto uliciach dôjde až po realizácii dopravného značenia, obyvatelia predmetných ulíc však budú mať už predtým možnosť získať parkovaciu kartu Rezident Zóny A, ktorá je platná aj v Zóne B, nadobudnutím účinnosti zmeny VZN,“ uvádza sa v dôvodovej správe k návrhu VZN.

Ak návrh VZN poslanci mestského zastupiteľstva na rokovaní v utorok 13. decembra 2022 schvália, nadobudne účinnosť 1. januára 2023.

Martin Jurčo, foto: autor

Nové denné centrum AUTIsvet chce autistické deti viac začleniť do spoločnosti

Autizmus a niektoré formy mentálneho postihnutia majú podľa štatistík v populácii stúpajúcu tendenciu. Príčina nie je celkom známa, ide o spojenie viacerých negatívnych faktorov. Napríklad autizmus viac postihuje chlapcov ako dievčatá, z desiatich autistických detí sú štyri dievčatá a šesť chlapcov. Deťom, mládeži aj dospelým pohybujúcim sa v spektre autizmu sa venuje trnavská Spoločnosť pre zmysluplný život. Vznikla v roku 2016 a pripravuje rôzne aktivity na dôstojné využívanie voľného času klientov. Hlavným poslaním je začleniť ľudí v spektre autizmu do spoločnosti, a tak dať nový zmysel života celej rodine. Prvého januára 2023 sa posunú o krok vpred, otvárajú totiž svoje denné centrum na Mozartovej ulici.

Vchádzame tmavým vchodom do chátrajúcej budovy niekdajšej školy na Prednádraží. Stačí, aby sme zašli vpravo za veľké dvere, a zrazu vonia všetko novotou. Práve sa umývajú celkom nové okná, všetko je vymaľované, nábytok je už umiestnený na svojich

miestach v dvoch triedach, nové zázemie pre personál a administratívu i celkom nové sociálne zariadenie. Dolaďujú sa už len detaily. O pár týždňov začínajú naplno s prevádzkou denného centra pre deti s autizmom a mentálnym postihnutím.

„Aj keď sa pomaly približujem k dôchodkovému veku, len nedávno som absolvovala štúdium sociálnej práce na Trnavskej univerzite. Pripravovala som prácu na tému Deinštitucionalizácia ako cesta k inklúzii osôb so zdravotným postihnutím. Vždy som bola

za to, aby ľudia so zdravotným postihnutím žili svoj život, aby chodili do denných stacionárov a popritom normálne fungovali vo svojich rodinách. Cesta ústavnej permanentnej starostlivosti je už dávno prekonaná," hovorí Sylvia Záhorová, ktorá má autistického syna Maroša a spolupracovala na viacerých podobných projektoch v Borovej, ale aj v DSS Zavar. Teraz sa rozhodla vydať vlastnou cestou. Mesto im zapožičalo priestory, ktoré s pomocou sponzorov i rodičov klientov upravili na nepoznanie tak, aby od Nového roka mohol začať fungovať denný stacionár AUTIsvet. „Motiváciou v mojom živote je môj syn Maroš. Bol to veľký zlom, keď sa zistilo, že je autistický. Na rozdiel od iných rodín, nás to s manželom upevnilo. Všetko, čo robíme, robíme spolu s ním, všetky aktivity zvládame v živote tak, aby bol s nami. Inakosť je dnes veľmi spomínaná, patrí tam aj inakosť ľudí s autizmom a so zdravotným postihnutím. Preto ich musíme akceptovať a začleňovať do života, nie ich skrývať doma," hovorí Sylvia Záhorová. „Kedysi som bola jednou z aktívnych zakladateľiek Ôsmeho svetadiela na Borovej. Životné okolnosti sú rôzne, prečo človek chce robiť veci inak. Doplnila som si vzdelanie. Celá problematika sociálnej práce má veľa spoločné s mojim životom. Štúdium mi dalo veľa odpovedí na otázky, ktoré som pôvodne nechápala v takých súvislostiach. Nemám teraz len vysokú školu, ale aj väčší prehľad v tejto oblasti," hovorí a pripomína, že dobrovoľníci, rodičia, kolegovia a priatelia odpracovali na budovaní centra množstvo dobrovoľníckych hodín bez nároku na akúkoľvek odmenu. Mnohí pacovali na úkor dovolenky, keďže museli stihnúť augustový termín registrácie sociálnej služby v Trnavskom samosprávnom kraji a registráciu prevádzky na ministerstve práce. Úspech sa podaril aj vďaka vy-

raznej pomoci Mesta Trnavy. „Dávame šancu našim dospelákcom byť súčasťou tejto spoločnosti, byť v kolektíve, ktorý je nenahraditeľný. Pretože nie sme špecializované zariadenie, ponúkame svoje služby okrem dospelých ľudí s autizmom aj osobám s mentálnym postihnutím. Naši klienti dostanú možnosť pracovnej terapie, arteterapie, canisterapie, muzikoterapie či aromaterapie. Pri pracovnej terapii budeme využívať hlavne prírodné materiály, ktoré si sami dopestujeme a budú ľahko spracovateľné. Naše priestory v neskorších popoludňajších hodinách budeme využívať na stretnutia rodičovských skupín alebo záujmových krúžkov detí s autizmom. Chceme, aby priestory boli využité naplno, aby ´naše deti´ aj ich rodičia opäť našli svoj zmysel života," hovorí Sylvia Záhorová. Hlavné financie sa im podarilo získať prostredníctvom dvoch percent z daní, cez rôzne projekty, s výmenou okien a rekonštrukciou elektroinštalácie im pomohla trnavská mestská samospráva. V Trnave je viac takýchto zariadení a aj spolupracujú. Zariadenie je zaregistrované pre dvadsať klientov, keďže nebudú všetci prichádzať denne, do centra môže prísť za deň aj tridsať klientov. Nový rok privítajú už vo novom a už dnes

sa mnohí z klientov tešia na nových kamarátov i hry. Tých musí byť veľa a musia byť rôznorodé, keďže autizmus je veľmi široký pojem a aj keď klienti žijú vo svojom svete, ich inteligencia sa pohybuje od vysokého nadpriemeru až po podpriemer bežnej populácie. Majú však úplne iný komunikačný kód so svetom, preto im treba pomáhať. „Privítame aj klientov s mentálnym a zdravotným postihnutím. Už teraz organizujeme rodičovský klub, kde sa stretávajú rodičia aj deti.“

Ako sme sa dozvedeli, už majú na budúci rok pripravených veľa aktivít, a to nielen v interiéri centra. Napríklad chcú s deťmi chodiť na výlety vlakom alebo plánujú aj večernú prechádzku Trnavou. „Sme občianske združenie, ktoré má svojich členov, ale privítame aj nových klientov stacionára. V podvečerných hodinách chceme venovať priestor malým alebo školopovinným deťom, chceme sa zamerať aj na rodičovské skupiny pri riešení problémov, a pri bežných aktivitách. Napríklad, už máme pripravenú levanduľu, ktorú budú počas zimných mesiacov spracovávať. Aktivity budú rozdelené v dvoch triedach podľa úrovne a klienti budú pracovať relatívne samostatne," dodáva Sylvia Záhorová.

Martin Jurčo, Elena Ursinyová, foto TK

Tomáš Kriššák: Sila dezinformácií a propagandy je často v ich emocionálnej príťažlivosti

V kultúrnom centre Malý Berlín sa venujú rôznym kultúrnym aktivitám a reagujú aj na aktuálne spoločenské témy. Aj preto sa tam uskutočnila séria šiestich prednášok Wetzlerovho inštitútu na tému zavádzaní a klamstiev na internete i v spoločenskej diskusii (tzv. hoaxov) a dezinformácií. O týchto témach diskutovali odborníci. Zhubný vplyv a nebezpečenstvo dezinformácií, hoaxov a konšpirácií v online priestore, ktorým sú mladá i staršia generácia vystavené v enormnom množstve, vytvára urgentnú potrebu prevencie. Spoločnosť to dnes stavia pred naliehavé otázky: Ako bojovať s kognitívnym klamom? Ako odhaliť a čeliť hoaxom, dezinformáciám a propagande?

Jedným z prednášajúcich, ktorí priniesli nové informácie v tejto oblasti, je Tomáš Kriššák. Vyštudoval politológiu na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov v Banskej Bystrici. Pracuje ako odborník na informačnú bezpečnosť slovenskej firmy Gerulata technologies. Vo svojich vzdelávacích projektoch zvyšuje u študentov, dospelých či seniorov odolnosť voči dezinformáciám, podporuje kritické myslenie a mediálnu gramotnosť. Vytvoril vzdelávaciu platformu Projekt Hope. Ako aktivista vedie komunitu Sebavedomé Slovensko a je spoluautorom Checkbota, prvého chatbota schopného odhaliť dezinformácie na Facebooku.

■ Najprv si povedzme viac o vašej trnavskej prednáške. Wetzlerov inštitút sa venuje témam dezinformácií, hoaxov a konšpirácií. Ak by sme chceli čeliť tomuto javu, kde začať?

- Na začiatok je dobré osvojiť si návyk pristupovať k informáciám opatrne so zdravou mierou skepticizmu. Mali by sme sa pýtať pri ich spracovávaní kritické otázky. Napríklad: Odkiaľ pochádzajú, je pri nich uvedený zdroj a autor? Obsahujú tieto informácie fakty, ktoré sa dajú objektívne overiť a nakoniec sú v daných informáciách prítomné konštatovania v neutrálnej rovine? Alebo naopak, sú informácie formulované tak, aby v prijímateľovi vyvolávali rôzne emocionálne reakcie?

■ Prečo vlastne vznikajú konšpirácie? Je paradoxné, že

metódou konšpirácií pracovali kedysi len extrémisti a skupiny na okraji spoločnosti. Dnes je konšpirácia bežná všade, od parlamentu až po cirkev. Z konšpirácií vlastne vzišlo aj nedávne nenávistné vyjadrenie trnavského arcibiskupa Oroscha o vražde na Zámockej ulici v Bratislave.

- Konšpirácie majú mnoho rôznych pôvodov. Samozrejme, môže ísť o kalkul v snahe dosiahnuť určité ciele, či už vo forme finančného obohatenia, alebo získania moci. Rôzne konšpirácie sú tiež vo výsledku zdrojom konšpiračného myslenia, keď sa pre človeka stávajú rôzne nepravdivé a falošné formulácie prijateľnejšími verziami reality, ako fakty alebo nudné, ale objektívne skutočnosti.

■ Mnohí považujú sociálne siete za príčinu, že v súčasnosti čoraz viac ľudí podlieha

dezinformáciám. Ľudia však mali aj v dávnej minulosti sklony veriť takým informáciám a vysvetleniam javov, ku ktorým sami inklinovali, a na ich základe si tvorili svoj názor.

- Sociálne siete sa stali dominantným zdrojom informácií, ktoré sa šíria rýchlo a chýba pri nich možnosť overovania ich publikácie, ako to bolo pri tradičných médiách. Sila algoritmov tiež posilňuje práve dosah a dopad nekvalitných alebo manipulatívnych zdrojov. To všetko sa podpisuje na tom, že technológia súčasných sociálnych sietí a iných digitálnych platforiem výrazne prehĺbila vplyv a dopad dezinformácií na spoločnosti po celej planéte.

■ Propaganda je stále veľmi silným nástrojom ovplyvňovania verejnej mienky. Čo je jej živnou pôdou? Prečo mnohí ľudia tak ochotne prijímajú ponuku byť proti niekomu alebo niečomu?

- Sila propagandy je často v jej emocionálnej príťažlivosti a v tom, že ponúka často aj jednoduchšie a pre mnohých komfortnejšie verzie reality. Ak sú tieto kúsky propagandy doplnené o predsudky, ktoré sú silno rozšírené v spoločnosti, tak sa stávajú atraktívnymi pre väčšie a väčšie množstvo ľudí. Ľudia ich preto podvedome preferujú a obracajú sa k nim ako k vysvetleniam, ktoré sa zhodujú s ich predsudkami. Myseľ a mozog sa snažia vždy pracovať ekono-

micky, a preto človek má sklon častu preferovať takéto skratky v uvažovaní.

*Predpokladáme, že svoj podiel na tomto stave má aj systém vzdelávania. Ako by sa mal zmeniť, aby sa ľudia naučili analyzovať informácie, overovať si ich vierohodnosť a vnímať ich aj v širších historických alebo spoločenských súvislostiach?

- Vzdelávanie je na Slovensku dlhodobo podceňované, na reformu školstva sa už čaká niekoľko dekád. Svet sa pritom veľmi zmenil a žiakov potrebujeme od detstva pripravovať na úplne inú a novú realitu. Dnes je už na Slovensku veľa rôznych iniciatív, ktoré sa snažia tento problém vo vzdelávaní riešiť. Chýba ale systematická spolupráca medzi týmito odborníkmi a napríklad zamestnancami ministerstva školstva.

■ **Ľudia sú dnes schopní celkom vážne veriť tomu, že zem je plochá, že svet ovládajú židojašteri, novinárov vypláca Soroš alebo že Putin oslobodzujú Ukrajinu. Ale na to, aby ľudia nebrali vážne podobné nezmysly, predsa nemusia mať analytické myslenie, úplne by im stačili aj vedomosti zo základnej školy.**

- V tomto ohľade je dôležitých mnoho faktorov. Napríklad aj to, čo je človeku vstúpované z prostredia rodiny, kolektívu a podobne. Človek je sociálny tvor a preberanie rôznych postojov často odzrkadľuje skôr to, do akej skupiny potrebuje patriť, než to, čo si myslí nezávisle od druhých. Ak sa v spoločnosti zvýši počet zdrojov, ktoré verejnosti prinášajú určité formulácie, tak tie sa začnú v spoločnosti usádzať. Ak to pokračuje dlhodobo a počet takto ovplyvnených ľudí rastie, tak vzniká efekt snehovej gule, keď sa tento spôsob uvažovania postupne dostáva k čoraz širšej skupine ľudí. Vedomosti predstavujú istú bariéru voči takýmto vplyvom, ale aj to

môže pomáhať jednotlivcovi len dočasne. Nezávislosť v myslení je na konci prítomná skôr u menšej časti spoločnosti a je viac spojená so silou osobnosti, než s kritickým myslením.

■ **Dá sa teda povedať, že príčinou súčasného stavu je aj nevedomosť? To je výrazný paradox v kontexte s dostupnosťou obrovského množstva informácií.**

- Prežívame informačnú infláciu. To znamená, že máme neustále na dosah nekonečne veľa informácií, len ich hodnota je nízka, a tak sa môže stať, že človek prepadne do prostredia, kde síce konštantne nasáva nové a nové informácie, ale zostáva neinformovaný a nevie robiť informované rozhodnutia, hoci si o sebe myslí presný opak. Takto vzniká nevedomosť vo vedomí, ktoré bolo zahŕtené informačným odpadom.

■ **Prečo sa mnohí tak ochotne stotožňujú s nepravdivými a nezmyselnými informáciami? Je za tým nejaký druh frustrácie, potreba vyčleniť sa z davu a pridať sa k tým „osvieteným, ktorí poznajú skutočnú pravdu“? Alebo aj potreba nájsť vinníka osobných neriešených problémov?**

- Ide o potrebu byť sociálne akceptovaný v kruhoch, ktoré považujeme za nevyhnutné pre naše prežitie a zachovanie sociálnej pozície. Svoju rolu zohráva aj ochrana vlastného ega a sebaobrazu. Mnoho ľudí si napríklad nevie priznať, že sa mýlili alebo mýlia. Aj na to treba silnú osobnosť a tento aspekt si musí človek v sebe často doslova vypestovať.

■ **Mohla by tomu nasvedčovať aj skutočnosť, že často podliehajú demagógii, propagande a populizmu ľudia, ktorí radi nahlas zdôrazňujú, že ich nebude nikto ovládať a obmedzovať?**

- Áno. To je predsa Dunningov-Krugerov efekt. Je to typ pozná-

vacej chyby, na základe ktorej menej kvalifikované osoby či osoby s nízkymi schopnosťami a kompetenciami v danej oblasti výrazne nadhodnocujú svoje schopnosti a výkon v porovnaní s ostatnými. Takíto jedinci majú väčšie ťažkosti rozpoznať svoje reálne schopnosti, čo je spôsobené hlavne nedostatkom ich metakognitívnych schopností (metakognícia = schopnosť premýšľať o vlastnom myslení; schopnosť plánovať, monitorovať a hodnotiť vlastný poznávací proces). Naopak, kvalifikovaní ľudia podhodnocujú svoje schopnosti a preceňujú silu ostatných.

■ **Najhorším dôsledkom činnosti populistov a demagógov je zlá spoločenská atmosféra, plná zloby a nenávisťi. Nezašlo to prid'aleko? Nie je neskoro na nápravu?**

- Nikdy nie je neskoro. Pomocou pri súčasnom stave je uvedomenie si vlastnej zodpovednosti a podielu na tom, čo sa okolo nás deje. Treba prijať osobnú zodpovednosť a konať tak, aby sa spoločenská atmosféra okolo nás zlepšovala. Žiaľ, neexistuje žiadne zázračné a rýchle riešenie. Každý máme ale k dispozícii všetky občianske práva a slobody, aby sme mohli našu spoločnosť vlastnými silami kultivovať. Jednou z foriem prevencie šírenia dezinformácií a konšpirácií je Checkbot, teda váš antidezinformačný program na Facebooku. Ako funguje?

Checkbot je jednoduchý program, ktorý si môže každý odskúšať na facebookovej stránke Checkbot. Je to automatizovaný bot, ktorý prevedie svojich užívateľov cez rôzne kriticky postavené otázky smerujúce k obsahu, ktorý užívateľ Checkbotovi pošle v chate prostredníctvom odkazu na web alebo Facebook. Checkbot všetko potrebné vysvetlí v šiestich krokoch. Nehovorí, čo si má človek myslieť, ale ako si informáciu bezpečne overiť.

Martin Jurčo, foto: archív PB

Boris Pekárek: Rozumní lekári aj všetci rozumní pacienti kladú dôraz na prevenciu

Nielen na našich stránkach sme spomínali lekára Borisa Pekárka a jeho prácu najmä v kontexte rôznych preventívnych programov. Zväčša však nemal možnosť hovoriť viac o sebe a o zázemí, z ktorého vzišiel. Boris Pekárek (nar. 4. júna 1978 v Trnave) je lokálpatriot, a aj keď pracuje v Bratislave, je stále Trnavčanom. Najnovšie je laureátom ocenenia Identifikačný kód Slovenska.

Absolvoval Gymnázium Jána Holého, potom študoval na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1996 – 2002). Nastúpil ako sekundárny lekár na Internú kliniku vo Fakultnej nemocnici Trnava, kde bol zaradený do špecializačného odboru gastroenterológia (špecializačné štúdium v odbore gastroenterológia skončil v roku 2008). Počas práce v Trnave bol zároveň študentom doktorandského štúdia Trnavskej univerzity v odbore Verejné zdravotníctvo, pričom v práci sa venoval súboru pacientov s celiakiou. V marci 2010 začal pôsobiť na Gastroenterologickom oddelení Národného onkologického ústavu v Bratislave, kde sa venoval najmä rozvoju endoskopických resekcií v tráviacom trakte. Absolvoval viacero školení v zahraničí. V roku 2011 urobil historicky prvú endoskopickú submukóznú disekciu na Slovensku, pričom v súčasnosti je jediným lekárom na Slovensku, ktorý pravidelne odstraňuje touto metódou nádory aj v konečníku a hrubom čreve v počtoch vyhovujúcich medzinárodným kritériám. Od roku 2014 je lektorom pravidelných endoskopických školení v endoskopických metódach zástavy krvácania, odstraňovania polypov i riešení komplikácií endoskopických výkonov, ktoré sa pravidelne uskutočňujú v Národnom onkologickom ústave i na gastroenterologických kongresoch na Slovensku i v Čechách. V roku 2017 sa stal primárom Gastroenterologického oddelenia Národného onkologického ústavu a od roku 2018 je predsedom Onkologickej sekcie Slovenskej gastroenterologickej spoločnosti. K úspechom mu len nedávno pribudlo ocenenie – Laureát Iden-

tifikačného kódu Slovenska, ktorý odovzdávali viacerým osobnostiam v Hudobnej sieni Bratislavského hradu.

Tak ako Boris Pekárek aktívne žije ako lekár, v súkromí sa okrem rodiny venuje záľubám vychádzajúcim zo vzťahu k prírode. Od detstva je členom Miestnej organizácie Slovenského rybárskeho zväzu v Trnave, od strednej školy i členom Judo klub Slávia Trnava.

■ V akom rodinnom prostredí ste vyrastali a ako bolo toto prostredie ovplyvnené medicínou?

– Môj otec je ekonóm a mama je lekárka, pričom sme v dome žili aj s dedkom, ktorý je veterinár. Takže medicínou bolo ovplyvnené výrazne. Čas mimo škôlky som teda trávil aj u dedka na veterinárnej stanici. Väčšinou som tam chodil na prechádzku so psami, ktorých nik nechcel. Vtedy ešte útluky neboli. Alebo som naháňal myši, ale občas som sa aj pozeral, ako ošetrujú zvieratá. Čo si pamätám, prvýkrát som bol pri operácii približne v štyroch – piatich rokoch pri cisárskom reze u kravy. U maminy v službe mi zas sestričky občas vytlačili EKG záznam na koronárke, čo ma fascinovalo. Vyrastal som na Špičglsále, pričom väčšinu voľného času počas základnej školy sme trávil na dvore dopravnej priemyselky alebo sme ťahali na bicykloch do Kamenáča. Bol som normálny chalan, takže aj na gymnáziu som dosť riešil šport, kamarátov, psa a ryby. Neviem, či sa to dá nazvať inšpiráciou, ale toto tak nejak potrebujem k životu dodnes. Gymnázium je super v tom, že poskytne človeku široký rozhľad, ale to som si vtedy ešte celkom neuvedomoval.

■ Asi ste chceli byť pôvodne veterinárom podľa vzoru svojho starého otca Júliusa Molnára. Minulý rok sme mu gratulovali k storočnici.

– Dedko bol riaditeľom veterinárnej kliniky v Trnave v rámci Ústavu zoohygieny a veterinárnej techniky. Mal som rád zvieratá a psy mám rád dodnes. Ten ma však odhovárал, že sa čím ďalej toho menej chová a vraj veterinárov je veľa. Ani mama nechcela, aby som šiel na medicínu, no to ma skôr motivovalo. Jednak to bolo najbližšie k veterine a jednak som jej dokázal, že to zvládnem, ako správny pubertiak. Chcel som byť pôvodne kardiológ alebo intenzivista. Keď som však spoznal endoskopiю, pripomínalo mi to počítačovú hru. A napokon som prišiel na to, aký to má význam. Na jednej strane sú veľké možnosti tejto zobrazovacej techniky s následnou priamou intervenciou, a navyše máte včasnú spätnú väzbu od pacientov, ktorým pomôžete. Chytila ma invazívna endoskopia. Neraz sa stalo, že za nami prišiel pacient, ktorý mal ísť na operáciu, my sme

mu nádor vybrali endoskopicky a na operáciu nakoniec nemusel ísť. Okrem toho, že je stále čo sa učiť a veľmi ma to baví, prináša to aj veľkú satisfakciu.

■ Vaša mama je známa trnavská lekárka. Keď sa stretnete, asi sa rozprávate predovšetkým na bežné témy. Spolupracujete aj ako kolegovia – lekári v rovnakom odvetví medicíny?

- Mama mi dala veľa aj medicínsky. Okrem rozsiahlych vedomostí má úžasný medicínsky cit pre pacienta. Po mojom odchode na Národný onkologický ústav naše cesty išli v rámci špecializácie trochu iným smerom. Kým ona je gastroenterologička v rajóne, ja veľa času venujem invázivnej endoskopii a odstraňovaniu nádorov endoskopicky. To je špecifická vec, ktorú je dobré robiť v špecializovanom ústave s podporou dobrého endoskopického a chirurgického tímu.

■ Mnohí pacienti sa obávajú endoskopie, aj keď ide len o preventívne vyšetrenie. Ako ich väčšinou upokojujete?

- Upokojenie je jednak uistenie, že výkon nebude bolestivý, je potrebný a je veľmi bezpečný. Dôležitou súčasťou je aj vysvetlenie priebehu výkonu. Asi osemdesiat percent pacientov vieme vyšetriť nebolestivo. Ak sa pacient bojí alebo má bolesti, vieme podať správne lieky. Prejdeme celé hrubé črevo až do tenkého čreva a pri vychádzaní hľadáme chorobné zmeny. Ak nájdeme polypy, tak ich odstraňujeme a posielame na histologické vyšetrenie, prípadne, ak nájdeme nejaký iný nález, odoberáme z neho vzorku. Komplikácie sú extrémne zriedkavé, takže sa netreba vyšetrenia báť. Ak teda máte prejavy, ktoré súvisia s hrubým črevom alebo dosiahnete vek päťdesiat rokov, takéto vyšetrenie z preventívnych dôvodov odporúčam.

■ Stále sa hovorí, ako sme u nás v oblasti medicíny, pokiaľ ide o financovanie odborov, vybavenia a možnosti na chvoste v EÚ. Akým spôsobom sa vám darí zotierať tieto limity tak, aby to prinášalo medicínsky úspech?

- Na Slovensku je to naozaj trnistá cesta, ale potrebujete veľa praco-

vať, žiadať o granty, presvedčať sponzorov a vedenie nemocnice. V neposlednom rade spolupracovať s nadšencami medicíny.

■ Keď sa pozrieme na váš životopis, je až obdivuhodné, ako všetky aktivity stihate. A to nehovoríme o tom, že máte rodinu a momentálne staviate aj rodinný dom. Skúsme predstaviť čitateľom, aký je váš denný program.

- Úprimne, nestíham to. Ale v skratke: Skoro vstávam, nachystám desiatu deťom a idem do práce. Podľa toho, čo vybavujem, tak bicyklom a vlakom, prípadne autom. Po ceste vo vlaku si urobím poznámky, komu mám zavolať. Pokiaľ ide o stavbu, tu nám veľmi pomáha svokor. Bez neho by sme to nedali. V práci pozrieme harmonogram na jednotlivých miestnostiach u kolegov a u mňa, aby sa všetko stihlo a pracujeme. Následne v podstate rovnako, z práce pre deti na krúžky, do obchodu a podobne, večera, dať deti spať, otvoriť počítač a vybrať základné emaily alebo doplniť prednášku. No a do toho všetkého vsunieme s manželkou nejaké rozhovory, plány, prípadne nejaký šport. Je toho veľa, ale myslím, že to má takto nejak v podstate každý.

■ Ak odhliadneme od odbornej prípravy – ako sa pripravujete na dôležitý medicínsky výkon? Máte nejaké postupy – psychologické, relaxačné alebo iné?

- Hej, keď pred rozsiahlymi výkonmi vyžadujúcimi veľmi jemnú motoriku a dlhé sústredenie necvičím silové cviky a ráno v deň výkonu si dávam pohodové raňajky, ktoré ma uvedú do pokoja. Telefón nechávam mimo, pričom počas výkonu si robíme vždy po dvoch hodinách prestávky, aby sme nestrácali sústredenie. Hovorím v možnom čísle, lebo nejde len o mňa, ale o celý tím.

■ Najmä v čase ešte pred pandemiou ste spolupracovali na propagácii viacerých preventívnych projektov, napríklad s Trnavčanmi Janou Pifflovou-Špankovou a redaktorom z RTVS Patrikom Hermanom ste boli jedným z kľúčových lekárov v rámci kampane Črevotour. Ako pokračujú tieto preventívne projekty?

- Aj vďaka týmto nadšencom i aktívne kompetentných sa posledné roky preventívne programy rozbehli, čo je super. Fungujúce preventívne programy sú veľmi dôležitou súčasťou vyspelej fungujúcej spoločnosti, lebo priamo zachraňujú množstvo životov. Rozumní lekári aj všetci rozumní ľudia preto na prevenciu dôraz kladú. Ostatných môžeme označiť za nerozumných.

■ Do akej miery zaznamenávate spätnú väzbu od pacientov? Zostávate s nimi v kontakte, prípadne sa vám nejakým spôsobom ohlasujú aj okrem pravidelných kontrol?

- U nás je spätná väzba skoro vždy, lebo pacient si príde pre výsledok histológie a väčšinou aj na kontrolu. Spätná väzba je však len časť kontroly našej práce. Súborny pacientov pri niektorých metodikách cielene sledujeme podľa viacerých charakteristík. Keď však budeme mať štruktúrované nálezy ako napr. v Nemecku alebo Holandsku, bude kontrola jednotlivých charakteristík výkonu naozaj nezávislá, ako má byť aj u bežných vyšetrení v každej gastroenterologickej ambulancii.

■ Ako si vy interpretujete slovo lokálpatriot? Čo to znamená vo vzťahu k jednotlivým častiam Trnavy?

- Lokálpatriot je človek hrdý na mesto alebo kraj, z ktorého pochádza. Ja Trnavu veľmi nerozdeľujem na časti, lebo je malá a mám rád Sláviu, Kamenný mlyn, centrum, aj napr. Zátvor. Mám Trnavu rád, lebo je to mesto môjho detstva, dospievania aj terajšieho života. Čo je na Trnave naozaj špecifické, že prešla za posledné roky úžasnou premenou. Nejde len o detské ihriská, školské dvory, športoviská a cyklochodníky. Osobne ma veľmi teší aj premena Zeleného kríčka. Potom kultúrny život, ktorým mesto žije, najmä v teplejších mesiacoch a pred Vianocami. Zaujímavé sú pre mňa hry, ktoré si tu môžu deti či návštevníci v centre zahrať či aktivity v Malom Berlíne, priblíženie jarmoku k tradíciám a pod. Trnava je najprogressívnejšie mesto na Slovensku, čo si budeme klamať.

PhDr. Martin Horváth, Pamiatkový úrad SR

Trnavský mestský kočiš Štefan Jurovič a jeho testament z roku 1836

Už oddávna bola preprava tovaru a osôb významnou súčasťou života i rozvoja ľudskej spoločnosti. Doprava na súši sa uskutočňovala na rozmanitých kolesových prostriedkoch, ktoré boli ťahané ťažkými zvieratami, najčastejšie koňmi. Nevyhnutnou súčasťou takýchto prostriedkov bola aj ľudská obsluha, človek, ktorý obsluhoval prostriedok a záprah.

Toto povolanie malo skôr živnostnícky než remeselnícky charakter a jeho príslušníci mali v histórii rozličné pomenovania, ktoré vyplývali z poslania a účelu vlastného dopravného prostriedku, ale aj prepravovaných vecí, tovaru a osôb. K zaužívaným pomenovaniam patrili napríklad: povozník, drožkár, fiakrista, furman, kočiš, koniar, pohonič, postilión, vozár, vozataj, vozca, voziar, voziarnik alebo vozník.¹ V minulosti tvorili títo ľudia neodmysliteľnú súčasť miest a obcí. Pokiaľ ide o Trnavu, pomerne často boli zvečnení na rôznych historických fotografiách, prípadne dobových ilustráciách, zachytení pri výkone svojej práce. Ide predovšetkým o obrazové materiály od druhej polovice 19. storočia. V starších obdobiach je ich prítomnosť v meste doložená hlavne pramennými materiálmi, pričom v latinsky písaných dokumentoch boli najčastejšie označované jednotne ako auriga, a v maďarských ako kocsis.

Z obdobia prvej polovice 19. storočia nám trnavské matričné pramene evidujú pomerne veľký počet mužov, ktorí v meste, zväčša súčasne, vykonávali tento druh povolania. Menovite to boli napríklad: Jozef Garažia, Michal Masarik, František David, Adam Križma, Michal Krajčovič, František Šnajder, Juraj Vavro, Imrich Valko, Juraj Holeš, Juraj Brázda, Ján Novák, František Pružinský, Juraj Kučera, Ján Mišák, Jakub Pa-uer, Tomáš Dufek, Juraj Železník, Ján Repa, Karol Dinte, Andrej Ni-

Litografia okolo roku 1898 zachytávajúca dnešnú Hlavnú ulicu, v strede s vyobrazeným kočom. (JURČOVÁ, Simona. Trnava – prechádzka v čase. Trnava: Miloš Prekop-AND, 2018, str. 26)

Fotografia z prelomu 19. a 20. storočia zobrazujúca tri odstavené a jeden idúci koč s konškým záprahom pred budovou dnešného Divadla Jána Palárika. (JURČOVÁ, Simona. Trnava – prechádzka v čase. Trnava: Miloš Prekop-AND, 2018, str. 10)

koliny, Ján Kačinec, Matej Dorin, Michal Červen, Martin Marušík, Ján Kováč, Štefan Katona, Martin Horňáček, Adam Brezovský, Jozef Petráš, Štefan Kužel, Michal Hantuš, Ján Fabula, Pavol Strakota, Andrej Fusek, Ján Mišovič,

František Hoffman, Imrich Kučera, Štefan Filipovič, Ján Bučko, Karol Mihalovič, Štefan Konečný, Michal Oravec, Andrej Krajčír, Štefan Jurovič, František Hrdlička, Štefan Magulica, Martin Sivák, Štefan Kollárik, Pavol Povoda, Ján

¹ SEGEŠ, Vladimír. Remeslá a cechy v starom Prešporuku. Bratislava: Vydavateľstvo Marenčin PT, 2010, str. 236 – 238.

Ďalej len: SEGEŠ, Remeslá a cechy.

Greč, Pavol Bobot, František Milovič, Jozef Bakai, Michal Kováčik, Michal Bartakovič, Juraj Bílek, František Madovič, Juraj Moško, Imrich Hoblík, Štefan Špalda, Martin Opálek, Michal Novák, Jozef Dvorský, Ján Kneh, Matej Slovák, Michal Minarovič, Jozef Zemánek, Štefan Jablčník, Ján Belokostolský a mnohí ďalší. Tento fakt svedčí o ich veľkej potrebe v meste a význame ich práce. Išlo prevažne o živnostníkov, a nie za mestnancov mesta. V roku 1797 boli napríklad v Trnave evidovaní ako mestskí zamestnanci iba traja povozníci, jeden mal ročný plat 90 zlatých a ďalší dvaja po 17 zlatých a 18 grošov.² Vážení a vznešení páni alebo významní cirkevní hodnostári mali svojich osobných kočišov. V období prvej polovice 19. storočia takúto funkciu zastávali viacerí Trnavčania. Michal Kollarovič bol napríklad evidovaný ako kočiš komesa Čákyho, Jozef Svačina bol kočiš biskupa Perényho, Jozef Baky a Pavol Holeš zase pracovali ako panskí kočiši.

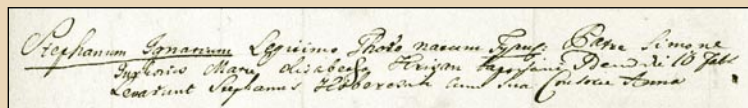
Na základe výskumov v oblasti dejín slovenských miest a ich obyvateľstva možno konštatovať, že ľudia, ktorých živobytím bola obsluha konského záprahu a prepravy určeného na prepravu osôb alebo vecí, poväčšine nepatrili k najbohatším obyvateľom, ani k významným osobnostiam mesta. Z toho dôvodu ostávajú často zabudnutí v tieni minulosti. Treba si však uvedomiť, že v kontexte historického mesta, nevynímajúc Trnavu, bolo

Dobová pohľadnica okolo roku 1900, na ktorej vidno voz s konským záprahom na dnešnej Štefánikovej ulici. (JURČOVÁ, Simona. Trnava a Trnavčania. Trnava: Miloš Prekop-AND, 2019, str. 8)

ich povolanie prospešné pre široké spektrum obyvateľstva, počnúc remeselníkmi, cez obchodníkov, až po členov mestskej rady. Urychlňovali presun osôb a vecí z jedného miesta na druhé a chodu mesta tak dodávali určitú plynulosť. Koče a povozy mali kedysi prístup takmer do všetkých kútov mesta, ulicami sa preto rozliehal dupot konských kopýt a hrmot drevených kolies. Pre našich predkov boli tieto zvuky prirodzené, tvorili ich každodennosť. Po dlhých stáročia išlo o hlavný spôsob prepravy, ktorý bol vytlačенý až technickým a vedeckým pokrokom.

V Trnave sa na prepravu osôb zvykli používať menšie a lacnejšie osobné koče, tzv. drožky, ktoré mali vlastné evidenčné čísla a boli určené pre maximálne dvoch

Zápis narodenia Štefana Juroviča zo dňa 10. februára 1792. (Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1786 – 1798, obr. č. 220. [on-line], [cit. 2022-10-03]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BC9X-4H?i=219&wc=9-P3H-929%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162598001&cc=1554443>>)

² KAZIMÍR, Štefan. Trnava v rokoch 1526 – 1849. In: ŠIMONČIČ, Jozef – WATZKA, Jozef. Dejiny Trnavy. Bratislava: Vydavateľstvo OBZOR, 1988, str. 106. Ďalej len: KAZIMÍR, Trnava v rokoch.

Ľudia december a udalosti . . .

■ **1. 12. 1992** – V Trnave umrel futbalista, bývalý hráč Rapiidu Trnava a legendárny tréner ANTON MALATINSKÝ, pod ktorého vedením Spartak Trnava získal trikrát titul majstra republiky. V r. 1997 mu bolo udelené Čestné občianstvo mesta Trnava in memoriam, jeho meno nesie ulica a futbalový štadión v Trnave, pred ktorým stojí jeho pomník (30. výročie).

■ **2. 12. 1952** – V Trnave sa narodila speváčka populárnych piesní MARIKA ŠKULTÉTYOVÁ (70. narodeniny).

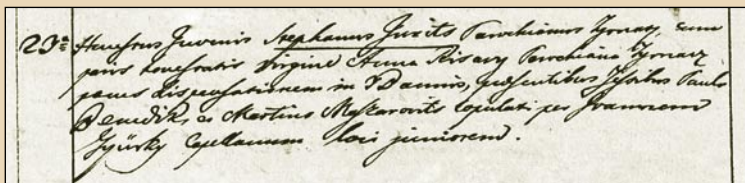
■ **4. 12. 1947** – V Trnave sa narodil tréner slovenskej reprezentácie v pretláčaní rukou a seniorský vicemajster Európy JÁN ĎALÁK, nositeľ Uznania za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnava za rok 2018 (75. výročie).

■ **5. 12. 2021** – V Trnave umrel ortopéd a športový lekár JÁN VALÁŠEK, lekár futbalového klubu Spartak Trnava (1. výročie).

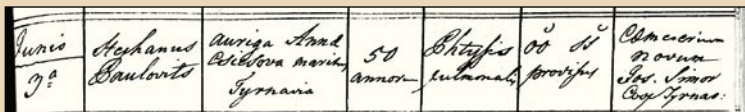
■ **7. 12. 1897** – V Trstíne sa narodil biskup, trnavský apoštolský administrátor a predseda Spolku sv. Vojtecha AMBRÓZ LAŽÍK, ktorý pôsobil v Trnave, kde aj umrel (125. výročie).

■ **8. 12. 1922** – Vo Vrútkach sa narodil prírodovedec, vysokoškolský profesor a odborný publicista JOZEF GARAJ, vedúci Katedry fyziky na Materiálovotechnologickej fakulte STU v Trnave, kde jeho meno nesie jedna z novoreštaurovaných učební – Aula prof. Garaja (100. výročie).

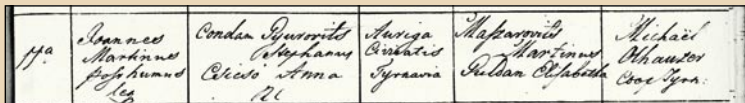
■ **11. 12. 2021** – V Bratislave

Zápis sobáša Štefana Juroviča a Anny Rišavej z 23. apríla 1815. (Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika sobášených 1781 – 1836, obr. č. 264. [on-line], [cit. 2022-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BT9D-79?i=263&wc=9P3C-929%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162874101>>

Zápis úmrtia Štefana Juroviča z 3. júna 1836. (Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika zomrelých 1831 – 1836, obr. č. 122. [on-line], [cit. 2022-11-07]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BT94-D3?i=121&wc=9P3H-16X%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162788101&cc=1554443>>

Zápis narodenia Štefanovho syna Jána Martina, ktorý sa narodil ako pohrobok, 11. júna 1836. (Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1829 – 1836, obr. č. 150. [on-line], [cit. 2022-10-21]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BC9H-4R?i=149&wc=9P34-168%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162644201&cc=1554443>>

pasážierov.³ Kolesá a osi na vozy, koče alebo kočiare vyrábali remeselníci zvaní kolári. Produktom ich remesla boli aj pletené košatiny do vozov a kočov, prípadne zadné časti vozov, ktorých súčasťou bola brzda.⁴ Súčiastky zo železa zase vyrábali kováči, ktorí sa zároveň starali aj o podkúvanie koní.⁵ V Trnave bolo napríklad v roku 1828 celkovo 12 kolárov a 22 kováčov.⁶ Ostatné komponenty, v závislosti od ich materiálu, mohli dodávať aj iní špecializovaní remeselníci. Je zaujímavé, že v súvislosti s predmetným druhom povolania nám dodnes pretrvalo prirovnanie: „hreší ako kočiš“, ktoré týchto mužov stavia do nelichotivého svetla. Na správanie

a slovník jednotlivca malo isto vplyv jeho spoločenské postavenie a prostredie, v ktorom žil. Niet pochýb, že práca so zvieracím záprahom a preprava osôb alebo vecí si vyžadovala dávku trepezlivosti. Úspešnosť prepravy mohla byť v minulosti ovplyvnená viacerými faktormi, napríklad počasím, zlým stavom terénu, ale aj tvrdohlavosťou zvierat. Prepravca niesol na svojich ramenách veľkú zodpovednosť, je preto prirodzené, že ak niektorý z faktorov ohrozil úspešnosť prepravy, neubránil sa dávke vulgarizmov a kriku. Kultivovaní mešťania sa na takéhoto človeka mohli pozerať s opovrnutím, a časom sa preto zaužívalo zmienené prirovnanie. Hanlivý slovník však

3 HANIGOVSKÁ, Monika. Zabudnutá Trnava: V centre drožky, koče ťahané koňmi aj neexistujúce stavby, FOTO. In: TRNAVA DNES 24. [on-line], [cit. 2022-11-11]. Dostupné na internete: <<https://trnava.dnes24.sk/zabudnuta-trnava-v-centre-drozky-koce-tahane-konmi-aj-neexistujuce-stavby-foto-290392>>.

4 SEGEŠ, Remeslá a cechy, str. 167.

5 VLADÁR, Jozef a kol. Encyklopédia Slovenska K – M. III. zväzok. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, 1979, str. 192.

6 KAZIMÍR, Trnava v rokoch, str. 128.

ľudia december a udalosti . . .

umrel dirigent, člen Slovenského filharmonického zboru, hudobný skladateľ a odborný publicista MARIÁN BULLA, rodák z Cífera, ktorý pôsobil v Trnave ako regenschori a člen Rímskokatolíckeho cirkevného hudobného spolku sv. Mikuláša (1. výročie).

■ 12. 12. 1922 – V Trnave sa narodil hudobník a hudobný skladateľ JOZEF „Dodo“ KOPÁČKA, autor viacerých operiet a populárnych tanečných piesní (100. výročie).

■ 13. 12. 1922 – V Mestskom divadle v Trnave prvýkrát hosťovalo SND z Bratislavy, ktoré uviedlo Strindbergovu drámu Otec (100. výročie).

■ 14. 12. 1897 – Začala sa prevádzka na železničnej trati Trnava – Smolenice (125. výročie).

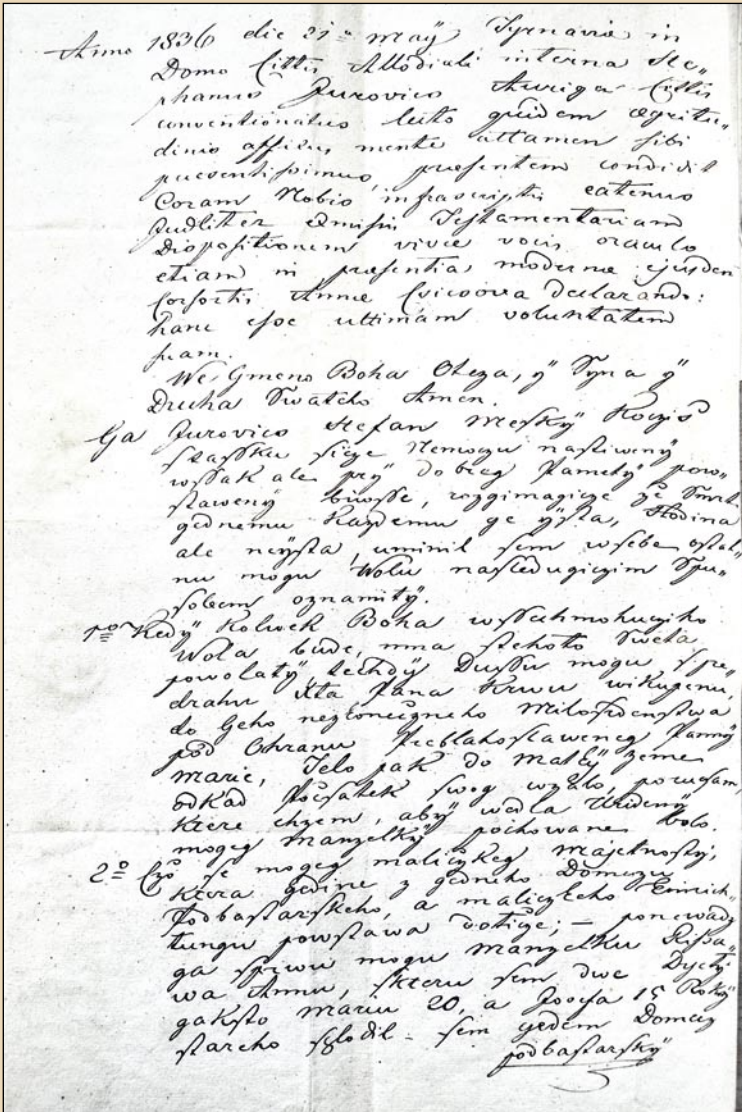
■ 16. 12. 1882 – Narodil sa maďarský hudobný skladateľ, hudobník, muzikológ a folklorista ZOLTÁN KODÁLY, ktorý v mladosti žil v Galante a v Trnave, kde študoval na gymnáziu a kde jeho pamiatku pripomína aj pamätná tabuľa (140. výročie).

■ 16. 12. 1947 – V Čechách sa narodila poetka, publicistka a pedagogička EVA JARÁBKOVÁ-CHABADOVÁ, absolventka a neskor dlhoročná profesorka Gymnázia Jána Hollého v Trnave (75. narodeniny).

■ 18. 12. 1947 – V Trnave sa narodil prvotligový futbalista a tréner KAROL DOBIÁŠ, člen majstrovského tímu Spartaka Trnava a reprezentant, ktorý bol v rokoch 1970 a 1971 vyhlásený za futbalistu roka (75. narodeniny).

■ 20. 12. 1922 – Na mimoriadnom zasadnutí zastu-

Testament Štefana Juroviča datovaný 21. mája 1836, strana 1. (Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Trnave, fond Magistrát mesta Trnava, Testamenty, Testament Štefana Juroviča, 21. máj 1836, 3 - 26 - 39)

nemusel byť doménou všetkých kočišov alebo voziarov, povozníkov, drožkárov atď. V ich radoch boli isto aj menej búrliví, ktorí mali lepšie mravy a vyhrotenej situácie zvládli s väčším pokojom. V Štátnom archíve v Trnave je uložený testament trnavského mestského kočiša Štefana Juroviča z roku 1836. Pretože príslušníci tohto povolania ostávajú v dejinách poväčšine neznámi, je zaujímavé nazrieť do obsahu po-

slednej vôle práve jedného z nich. Historické testamenty sú veľmi cenné dokumenty, ktoré často poskytujú pohľad do každodennosti, majetkových pomerov, rodinných vzťahov alebo života ich autora. Veľký význam preto majú pri skúmaní života jednotlivcov. Štefan Jurovič sa narodil 10. februára 1792 v Trnave kočišovi Šimonovi Jurovičovi a Alžbete Križanovej. V rovnaký deň bol aj pokrstený ako Štefan Ignác, po-

7 V niektorých matričných prameňoch je zapísaná aj ako Alžbeta Križanovičová.

Ľudia december a udalosti . . .

piteľského zboru v Trnave sa uskutočnil úradný akt zrušenia trnavského magistrátu a odovzdanie správy mesta novozvolenému starostovi JOZEFovi VYSKOČILOVI (100. výročie).

■ 22. 12. 1887 – V Trnave sa narodil zberateľ ľudového umenia a múzejník ŠTEFAN CYRIL PARRÁK, tvorca obrovskej zbierky keramiky, ktorého pamiatku pripomína v Trnave ulica a pamätná tabuľa v Zsl. múzeu (135. výročie).

■ 24. 12. 1912 – Vo Vyšnej Šebastovej sa narodil gvardián františkánskeho kláštora v Trnave a správca Kostola sv. Jakuba, katechéta a výtvarník VINCENT ANATOL BARAN (110. výročie).

■ 24. 12. 1932 – V Brezovej pod Bradlom sa narodil novinár, humorista a publicista KALO UHRÍK, šéfredaktor Roháča, redaktor Trnavského hlasu a tvorca rozhlasových relácií, ktorý pôsobil v Trnave, kde aj umrel (90. výročie).

■ 30. 12. 1542 – V Trnave vypukol veľký požiar, ktorému padlo za obeť 96 domov medzi Hornou a Dolnou mestskou bránou spolu s predným traktom radnice (480. výročie).

■ 30. 12. 1977 – Pápež Pavol VI. vydal Apoštolské konštitúcie, ktorými oddelil územie trnavskej administratúry od Ostrihomskej arcidiecézy a zriadil samostatnú Slovenskú cirkevnú provinciu. Trnava sa tak stala sídlom slovenského arcibiskupstva (45. výročie).

■ 31. 12. 1997 – Trnava mala 70 045 obyvateľov (25. výročie).

■ 31. 12. 2017 – V Trnave žilo 64 171 obyvateľov (5. výročie).

P.R.

čas života ho však v pramenných materiáloch evidovali iba pod krstným menom Štefan.⁸ V tomto bode treba poukázať tiež na to, že v závislosti od pisára, bolo jeho priezvisko zapisované nielen ako Jurovič, ale aj Jurič, Jurkovič, Ďurovič alebo Ďurkovič.

Možno vidieť, že v dospelosti pokračoval v šlapajach svojho otca, ešte v mladosti od neho pravdepodobne získal cenné rady a skúsenosti potrebné pri výkone daného povolania. Stal sa mestským kočišom, ktorý v Trnave vlastnil skromný dom, ale pretože nefiguruje v trnavskej Matrike novoprijatých mešťanov z rokov 1708 – 1892, je zrejme, že nemal riadne meštianske práva. Vlastníci domov bez štatútu mešťana neboli plnoprávni a iba participovali na mestských právach. Na obranu je však potrebné uviesť, že zisk mestských práv v Trnave ako slobodnom kráľovskom meste bol veľmi náročný, pričom človek musel splniť viacero podmienok. Rozhodujúci

bol napríklad pôvod zo slušnej rodiny, dobré mravy, vlastníctvo nehnuteľností (domu a poľi) a živnosť v meste, ale aj dlhší pobyt v Trnave. Pri remeselníkoch a obchodníkoch bol zase dôležitý posudok cechu.⁹ Štefanov otec zomrel v júli 1809, pričom zápis jeho úmrtia poskytuje aj údaj o tom, že bol trnavským mešťanom.¹⁰ V prípade Štefana Juroviča mohli zisku meštianskych práv brániť skromnejšie majetkové pomery, ale aj jeho mravy. Štefan sa 23. apríla 1815 oženil s Annou Rišavou, dvadsaťjedenročnou Trnavčankou.¹¹ Jej rodičmi boli Pavol Rišavý, inkvilín, ktorý neskôr pracoval v meste ako strážca, a Katarína Mináriková.¹² Ich manželstvo vydržalo necelých šestnásť rokov, Anna, žiaľ, 13. apríla 1831 podľahla zápalu brušnej dutiny. Podľa matriky zomrelých mala 40 rokov, reálne sa však dožila 37 rokov.¹³ Splodili spolu päť detí. Prvorođená dcéra Mária sa narodila 9. septembra 1816¹⁴, Jozef 2. januára

8 Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1786 – 1798, obr. č. 220. [on-line], [cit. 2022-10-03]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BC9X-4H?i=219&wc=9P3H-929%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162598001&cc=1554443>>.

9 ŠIMONČIČ, Jozef. *Mojej Trnave. K dejinám Trnavy a okolia*. Trnava: Vydavateľstvo B – print, 1998, str. 158.

10 Konkrétne umrel 14. júla 1809 v Trnave. Podľa matriky zomrelých mal 60 rokov a na sklonku života pracoval ako hospodár. Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika zomrelých 1781 – 1816, obr. č. 216. [on-line], [cit. 2022-11-01]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BBWS-L?i=215&wc=9P3C-C6>>.

V%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162777201&cc=1554443>.

11 Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika sobášených 1781 – 1836, obr. č. 264. [on-line], [cit. 2022-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BT9D-79?i=263&wc=9P3C-929%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162874101&cc=1554443>>.

12 Anna Rišavá sa narodila 19. júla 1793 v Trnave. Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1786 – 1798, obr. č. 253. [on-line], [cit. 2022-11-07]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BC9X-4F?i=252&wc=9P3H-929%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162598001&cc=1554443>>.

13 Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika zomrelých 1817 – 1831, obr. č. 151. [on-line], [cit. 2022-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BB7S-F?i=150&wc=9P3C-C68%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162784101&cc=1554443>>.

14 Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1810 – 1822, obr. č. 203. [on-line], [cit. 2022-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BTBL?i=202&wc=9P3H-L23%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162625801&cc=1554443>>.

Ľudia január a udalosti . . . .

■ **1. 1. 1948** – V Trnave sa narodil hádzanár, hráč Lokomotívy Trnava a neskorší reprezentačný tréner IVAN HARGAŠ, ktorému udelili Uznanie za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnavy in memoriam za rok 2016 (75. výročie).

■ **1. 1. 1993** – Vznikla samostatná Slovenská republika (30. výročie).

■ **3. 1. 1988** – V USA umrel výrobca hudobných nástrojov a vynálezca rezofonickej gitary – dobro JOHN DOPYERA, ktorý prežil detstvo v Dolnej Krupej a jeho pamiatke je venovaný Medzinárodný hudobný festival Dobrofest v Trnave. Roku 2003 mu bolo udelené Čestné občianstvo mesta Trnavy in memoriam a jeho meno nesie aj ulica v Trnave (35. výročie).

■ **5. 1. 2022** – V Trnave umrel vo veku 74 rokov športovec, organizátor a tréner atletiky LIBOR CHARFREITAG, reprezentačný tréner SAZ pre vrhačské disciplíny a štvornásobný držiteľ ocenenia Tréner roka (1. výročie).

■ **6. 1. 1893** – V Čechách sa narodil pedagóg, publicista a kňaz AUGUSTÍN RAŠKA, riaditeľ Učiteľského ústavu a neskôr aj gymnázia v Trnave, člen výboru SSV a jeho dočasný správca, ktorý po nezákonom odsúdení umrel roku 1953 vo väzení. Mesto Trnava mu v r. 2003 udelilo Čestné občianstvo in memoriam a jeho pamiatku pripomína pamätná tabuľa na budove gymnázia (130. výročie).

■ **10. 1. 1493** – V dnešnom Rumunsku sa narodil ostrihomský arcibiskup a uhorský prímas so sídlom v Trnave MIKULÁŠ OLÁH, humanistický

Ľudia január a udalosti . . .

vzdelanec a autor historicko-topografického opisu Uhorska, ktorý založil prvý uhorský seminár pre výchovu kňazov v Trnave, kde aj umrel. Jeho pamiatku pripomína epitaf v Kostole sv. Mikuláša a jeho meno nesie renesančná budova, v ktorej sídli Múzeum knižnej kultúry (530. výročie).

■ 14. 1. 1883 – V Spišskom Podhradí sa narodil slepý hudobný skladateľ a organista ERNEST EMANUEL SCHUMERA, ktorý pôsobil v Trnave, kde aj umrel a kde mu roku 2002 udelili Uznanie za zásluhy a reprezentáciu mesta in memoriam, Jeho pamiatku pripomína pamätná tabuľa vo Františkánskom kostole (140. výročie).

■ 14. 1. 1998 – Poslanci Mestského zastupiteľstva v Trnave na svojom zasadnutí rozhodli o premenovaní futbalového štadiónu FC Spartak na Štadión Antona Malatinského (25. výročie).

■ 15. 1. 1813 – V Nových Zámkoch umrel jazykovedec, prvý kodifikátor spisovnej slovenčiny a kňaz ANTON BERNOLÁK, ktorý počas svojho pôsobenia v Trnave založil Slovenské učené tovarišstvo. Jeho pamiatku v Trnave pripomína pomník a meno nesie ulica, brána a sad (210. výročie).

■ 15. 1. 2013 – V Bratislave umrel lekár, zakladateľ odboru špeciálna stomatológia, pedagóg a odborný publicista EUGEN KURILL, trnavský rodák, ktorému bolo roku 2014 udelené Čestné občianstvo mesta Trnava in memoriam (10. výročie).

predbaptistický" nehládal, a tento
za seba 10 zlatých w Trnavech
pedagogice, w regulácii podbaptist.
školy. Domca od Bonkoviwo chme
1500 zlatých w sem kupil
keďtoj materinska, 1 grucelo man
zelpwa 1000ena Dyety" na takowj
1000 zlatých w Trnavech wj
muge. Kjezm a 1000 abij.
3° Tato materinska 1000ena prvneho man
zelpwa Dyetom, garko Marie, a
Josefowj predkom wivana, a wipena
bola.
4° Konewady ga Domca w regulacji go
1500 zlatých w Trnavech kupije
sem wjmit mofel, a fichto. Dhow
z moga w regulacji manželku 1000
wa sknige sem 1000 zlatých zaplatil
keďtoj "nahledany" w regulacji man
ke je 150 zlatých w Trnavech powykar
wa, keere sa jej z mogy majetno
pa wical mofa.
5° Na Dyety 1000ena, a na garko
Infemariu 200 zlatých wipilek
400 w w porucjan.
6° z Einrichtungu mogy w regulacji
manželku 1000ena chme, galko
kupel wiplam, ze wipellim kegy
1000ena patujim zanechawand.
7° Opatne 1000ena Dhta, a gimid
wplymich 1000ena gopane, neuk
sa popiewa, a mogy Dyetom tak
prvneho manželka, tak ag du,
heho manželka, wkeerem sem
gedmeho 1000ena Stefana 1000ena, a
gedmim moga manželka w regulacji
1000ena garko, mif g'nag ag
smogu

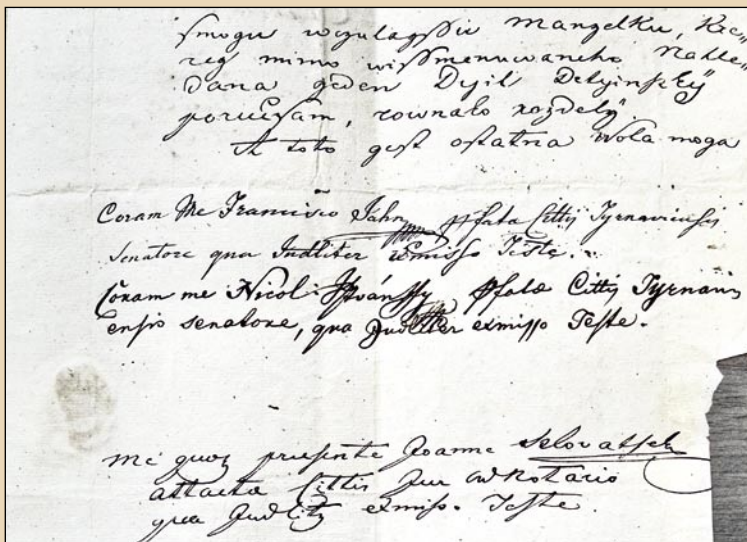
Testament Štefana Juroviča datovaný 21. mája 1836, strana 2. (Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Trnave, fond Magistrát mesta Trnava, Testamenty, Testament Štefana Juroviča, 21. máj 1836, 3 – 26 – 39)

1820¹⁵, Anna 2. apríla 1823¹⁶, Katarína 21. októbra 1825¹⁷ a Anna

15 V zápise narodenia syna Jozefa je chybné zapísané meno jeho matky, ako Katarína Rišavá. Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1810 – 1822, obr. č. 277. [on-line], [cit. 2022-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BTDJ?i=276&w=9P3H-L23%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162625801&cc=1554443>>.

16 Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1823 – 1829, obr. č. 13. [on-line], [cit. 2022-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BTT6?i=12&w=9P3H-2N5%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162638701&cc=1554443>>.

17 Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1823 – 1829, obr. č. 62. [on-line], [cit. 2022-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BT7?i=61&w=9P3H-2N5%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162638701&cc=1554443>>.

Testament Štefana Juroviča datovaný 21. mája 1836, strana 3. (Ministerstvo vnútra SR, štátny archív v Trnave, fond Magistrát mesta Trnava, Testamenty, Testament Štefana Juroviča, 21. máj 1836, 3 – 26 – 39)

18. októbra 1826¹⁸. V minulosti bola veľmi častá úmrtnosť novorodencov a maloletých detí. Štefan sa musel zmieriť so smrťou až troch svojich detí z prvého manželstva, staršia dcéra Anna¹⁹ a Katarína²⁰ mu zomreli ešte v útlom veku a mladšia dcéra Anna podľahla zápalu žľaz krátko

pred svojimi šiestimi narodeninami²¹. V roku 1826 navyše umrela aj jeho matka Alžbeta Jurovičová, rodená Križanová.²² Pomerne krátko po smrti svojej prvej manželky, 29. mája 1831, sa druhýkrát oženil s Annou Čičovou, pochádzajúcou zo Špančianiec.²³ Anna bola dcérou Jozefa

18 Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1823 – 1829, obr. č. 88. [on-line], [cit. 2022-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BT9J-B?i=87&w=9P3H-2N5%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162638701&cc=1554443>>.

19 V zápise jej úmrtia je nepresne uvedené, že mala jeden rok, v skutočnosti sa nedožila ani troch mesiacov. Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika zomrelých 1817 – 1831, obr. č. 37. [on-line], [cit. 2022-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BB7Z-Q?i=368&w=9P3C-C68%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162784101&cc=1554443>>.

20 V zápise jej úmrtia sa chybné uvádza, že mala deväť mesiacov. V skutočnosti, v čase smrti nemala ani tri týždne. Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika zomrelých 1817 – 1831, obr. č. 52. [on-line], [cit. 2022-11-07]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BB7N-1?i=51&w=9P3C-C68%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162784101&cc=1554443>>.

21 V zápise jej úmrtia sa zase chybné uvádza, že mala sedem rokov. Rovnako je nepresne uvedené meno jej mачochy, namiesto Anna Čičová matrikár napísal Katarína Čičová. Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika zomrelých 1831 – 1836, obr. č. 56. [on-line], [cit. 2022-11-07]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BT9H-SD?i=55&w=9P3H-16X%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162788101&cc=1554443>>.

22 Konkrétne umrela 24. marca 1826 v Trnave. V matrike zomrelých sa uvádza, že mala 65 rokov a bola vdova. Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika zomrelých 1817 – 1831, obr. č. 55. [on-line], [cit. 2022-11-07]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BB7Z-4?i=54&w=9P3C-C68%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162784101&cc=1554443>>.

23 Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika sobášených 1781 – 1836, obr. č. 369. [on-line], [cit. 2022-09-28]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BT98-K5?i=368&w=9P3C-929%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162874101&cc=1554443>>.

Ľudia január a udalosti . . .

■ **21. 1. 1743** – V Trnave umrel profesor Trnavskej univerzity JOZEF FRÜHWIRT, ktorý prednášal filozofiu a teológiu a bol autorom historickej práce o vzniku Trnavy (280. výročie).

■ **26. 1. 2018** – V Trnave vo veku 104 rokov umrel pedagóg, športový funkcionár a tréner JOZEF LUKOVIČ, rodák z Jaslovských Bohuníc a absolvent trnavského gymnázia, ktorý pôsobil ako odborný asistent na Katedre telesnej výchovy a športu PdFUK. Nositeľ Ceny mesta Trnava i Čestného občianstva Trnavského samosprávneho kraja (5. výročie).

■ **27. 1. 1918** – V Trnave sa narodil dlhoročný predseda TJ Slávia Trnava, spoluzakladateľ TJ Slovsport a čestný občan Trnavského samosprávneho kraja JÁN KRISTOFÍK, iniciátor výstavby športového areálu a športovej haly Družba, na ktorej je umiestená jeho pamätaná tabuľa (105. výročie).

■ **27. 1. 1938** – V Prievaloch sa narodil v Trnave žijúci recitátor a autor troch zbierok básní o víne TITUS HOLIČ (85. narodeniny).

■ **30. 1. 1878** – Vo Vodera- doch sa narodil akademický sochár JÁN KONIAREK, ktorý od roku 1924 až do svojej smrti pôsobil v Trnave, kde nám ho pripomínajú tri monumentálne diela – Pomník generála M. R. Štefánika, Pomník Antona Bernoláka a Pomník padlým. Jeho meno nesie aj galéria a jedna z mestských ulíc v Trnave (145. výročie).

■ **31. 1. 2013** – Trnava mala k tomuto dňu 67 156 obyvateľov, z toho 33 773 žien a 33 383

P.R.

a Alžbety Čičovcov a v čase sobáša mala dvadsaťosem rokov.²⁴ Nebolo nič nezvyčajné, keď manžel po smrti manželky uzavrel v priebehu niekoľkých týždňov ďalšie manželstvo. Ak živiteľ rodiny ostal sám s deťmi, potreboval pomôcť s ich výchovou a starostlivosťou o domácnosť. Toto bol zrejme aj prípad Štefana Juroviča. Z druhého manželstva prišli na svet traja synovia, najstarší Štefan sa narodil 15. marca 1832²⁵, Ignác 25. júla 1834²⁶ a Ján Martin 11. júna 1836²⁷. Ani v druhom manželstve sa tomuto Trnavčanovi nevyhlo nešťastie, syn Ignác mu zomrel na podvýživu necelé štyri mesiace po narodení²⁸ a Ján Martin sa narodil ako pohrobok, iba osem dní po smrti otca, ktorý sa ho už nedočkal.

Zmienené matričné záznamy nám okrem iného ukazujú, že Štefan Jurovič pracoval v Trnave ako kočiš kontinuálne najmenej trinásť rokov. Treba však podotknúť, že v niektorých obdobiach sa záznamy nevedli podrobne, napríklad sa neuvádzalo povolanie človeka, iba jeho meno. Môžeme predpokladať, že tomuto povolaniu sa začal venovať už v skoršom období svojho života, pravdepodobne krátko po smrti svojho otca v roku 1809. Pokiaľ ide o jeho poslednú vôľu,

vysslovil ju 21. mája 1836 vo svojom dome, v prítomnosti manželky Anny Čičovej a svedkov: Františka Jahna, senátora, Mikuláša Ištvánfyho, senátora, a Jána Slovákča, notára. Originálne a kompletné znenie jeho testamentu bolo zapísané v starej slovenčine a znie nasledovne:

*„We gmeno' Boha Otcza, ý Syna ý Ducha Swateho Amen.
Ga Jurovics Stefan meský kocziš s tassku² sicze sicze nemoczu nastivený wssak ale pry' dobreg pamety' powstavený biwssse, rozgimagicze že smrt' gednemu kazdemu ge ýsta, hodina ale neýsta, uminil sem w sebe ostatnu mogu wolu nasledugiczim spusobem oznamity'.*

1° (Primo) Kedý kolwek Boha wssechmohucziho wola bude, mna stehoto sweta powolatý, techdý dussu mogu s preduhu Xta pana krwu wikupenu, do gehu nezkonieczneho milosrdenstwa pod ochranu preblahoslaweneg Panný Marie, telo pak do matký zeme odkad počsatek swog wzalo, porucsam, ktere chzem, aby wedla uridený mogeg manželký pochowane bolo.

2° (Secundo) Čzo se mogeg maliczkeg majetnostý, ktera gedine z gedneho domczu podbastarskeho, a maliczkeho einrichtungu powstawa dotičze;

– ponewadz ga sprwu mogu manželku Rissawa Annu, skteru sem dve dyety' gakosto Mariu 20, a Josefa 15 roký stareho splodil – sem geden domecz podbastarský nehledal, a tento za sest sto zlatich w sagnoch predagicze, wczulagssý podbastarský domecz od Benkovics Anne za 1500 zlatich sem kupil – techdý materinska csastka

s prweho manželstwa splodene dyety' na takowy spusob 300 zlatich w sagnoch uczinuge chczem a žadam aby'.

3° (Tertio) Tato materinska csastka prweho manželstwa dyetom, gak(o)sto Marie, a Josefowý predkom widana, a uistena bola.

4° (Quarto) Ponewadz ga domecz wczulagssý za 1500 zlatich w sagnoch kupicze dlhy sem uczinit mosel, a stichto dlhow z mogu wczulagssu manželku Cziczowa Anczcu sem 300 zlatich zaplatil techdý nahledaný wczulogsseg manželke ze 150 zlatich w sagnoch powstawa, ktere sa geg z mogeg majetnostý widat mosa.

5° (Quinto) Na zdegssu lazarnu, a na zdegssu infirmariu 2 zlate wespolek 4 (zlate) poruczam.

6° (Sexto) Z einrichtungu mogeg wczulagssu manželke Cziczowa Anne gednu postel wistlanu, ze wssetkim kteg posteale patriczim zanechawam.

7° (Septimo) Ostatne čzo po wiplatena dlhu, a ginich rozlicznich utratý zostane, nech sa popreda, a medzý dyetma tak prweho manželst(w)a, tak ag druhého manželstwa, w kterem sem gedneho sýna Stefana splodil, a z gednim moga manželka wczulek terchowna gest, nist ýnacz ag smogu wczulagssu manželku, ktere mimo wissmenuwaného nahledana geden dyil detyinský poruczam, rownako rozdelý. A toto gest ostatna wola moga.²⁹

Štefan Jurovič zomrel 3. júna 1836 v Trnave. Podľa matriky zomrelých mal 50 rokov, v skutočnosti sa však dožil 44 rokov. Matrikár chybne zapísal jeho priezvisko ako Paulovič, údaje o tom, že bol kočiš a manžel Anny Čičovej sú však správne.³² Nepresné uvedenie veku zomrelého sa mohlo

24 Anna Čičová sa narodila 20. marca 1803 v Špačinciach. Špačince, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1759 – 1817, obr. č. 125. [on-line], [cit. 2022-11-07]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BH97-1Y?i=124&wc=9P34-L2Q%3A107654301%2C114108901%2C162470201%2C162473101&cc=1554443>>.

25 Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1829 – 1836, obr. č. 70. [on-line], [cit. 2022-11-07]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BC9C-DC?i=69&cc=1554443&personUrl=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AKSPV-9G3>>.

26 Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1829 – 1836, obr. č. 119. [on-line], [cit. 2022-10-21]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BC9H-XB?i=118&cc=1554443>>.

27 Matrika narodených uvádza pri jeho mene posthumus leg(itimus), teda legitímny potomok narodený po smrti otca. Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1829 – 1836, obr. č. 150. [on-line], [cit. 2022-10-21]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BC9H-4R?i=149&wc=9P34-168%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162644201&cc=1554443>>.

28 V zápise jeho úmrtia sa chybne uvádza, že mal pol roka. Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika zomrelých 1831 – 1836, obr. č. 91. [on-line], [cit. 2022-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BT94-18?i=90&wc=9P3H-16X%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162788101&cc=1554443>>.

29 Namiesto písmena „j“ sa zväčša zvyklo písať písmeno „g“, slovo „gmeno“ teda čítame ako „jmeno“.

30 Písmeno „š“ poväčšine zapisovali ako dvojité „s“, slovo „tassku“ preto čítame ako „tašku“.

31 Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Trnave, fond Magistrát mesta Trnava, Testamenty, Testament Štefana Juroviča, 21. máj 1836, 3 – 26 – 39.

32 Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika zomrelých 1831 – 1836, obr. č. 122. [on-line], [cit. 2022-11-07]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BT94-D3?i=121&wc=9P3H-16X%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162788101&cc=1554443>>.

udiať práve z dôvodu chybného zápisu priezviska. V Trnave sa totiž v roku 1786 narodil istý Štefan Palšovič, s ktorým si ho matrikár mohol teoreticky zameniť. Druhá z možností je tá, že prišlo k zámene so Štefanovým bratom Jánom, narodeným v roku 1785. V tomto zápise je evidentne preškrtnuté meno Štefan, uvedené v kolónke novorodenca, a nad ním je napísané meno Ján. Nie je známe, kedy bol predmetný zápis opravený, preto mohol taktiež spôsobiť omyl matrikára. Chyby pisárov a matrikárov boli, žiaľ, pomerne bežné, kvôli nim historické bádanie občas pripomína detektívnu prácu hodnú Sherlocka Holmesa. Vek zosnulých často nesúhlasil s ich dátumom narodenia, zväčša išlo o odchýlku jedného až troch rokov. Testament Štefana Juroviča bol 6. júna 1836 prezentovaný v senáte a publikovaný.³³ Tieto akty sa uskutočňovali výhradne po smrti testátora.³⁴ V úvode testamentu uvádza, že svoju poslednú vôľu vyslovuje kvôli vážnemu zdravotnému stavu a žiadal, aby bol pochovaný podľa rozhodnutia svojej manželky. Z matriky zomrelých vieme, že príčinou jeho smrti bolo pokročilé štádium tuberkulózy a pochovaný bol na tzv. novom cintoríne, ktorý sa nachádzal na mieste dnešného cintorína na Ulici Terézie Vansovej.³⁵ Pokiaľ ide o jeho majetok, vlastnil jeden dom pri mestských hradbách so skromným zariadením. Latinská hlavička testamentu informuje, že tento dom

sa nachádzal v mestskom alódiu. Deklaroval, že so svojou prvou manželkou kúpil dom pri mestských hradbách, ktorý ale neskôr predal za 600 zlatých v šajnoch³⁶. Jeho vtedajší dom kúpil od istej Anny Benkovičovej za 1 500 zlatých v šajnoch. Na jeho kúpu použil peniaze z predaja predchádzajúceho domu, ale musel sa aj zadlžiť.

V čase datovania testamentu boli z jeho prvého manželstva nažive už iba dve deti, dvadsaťročná Mária a pätnásťročný Jozef.³⁷ Uviedol, že obe majú nárok na materinskú čiastku v hodnote 300 zlatých v šajnoch, a preto žiadal, aby im bola táto čiastka vydaná. Zároveň nariadil, aby jeho druhej manželke Anne Čičovej bolo vyplatených z pozostalosti 150 zlatých v šajnoch, lebo prispela na kúpu domu.

V poslednom rade určil zbožné odkazy trnavskému lazaretu a infirmárii, každému dva zlaté. Tieto odkazy boli v testamentoch určované hlavne z toho dôvodu, aby si testátor nimi zabezpečil, že jeho duša, aj duše jeho rodinných príslušníkov a priateľov, dosiahnu po smrti spásu.³⁸

Zo zariadenia domu odkázal manželke jednu posteľ s matracom a všetkým, čo k nej patrí. Pravdepodobne išlo o perinu a bielizeň. Ostatok pozostalosti, ktorý ostane po vyplatení dlhov a iných záväzkov, sa mal prediť a výnos z predaja rozdeliť medzi testátorove deti z prvého aj druhého manželstva a manželku. Z detí z druhého manželstva bol

nažive iba syn Štefan a s druhým synom bola jeho manželka práve tehotná. Zaujímavosťou je, že testátor vo svojej poslednej vôli bližšie nešpecifikoval vlastníctvo koča ani koní, ktoré boli neodmysliteľnou súčasťou jeho živobytia. Možno usúdiť, že ako kočič s prívlastkom mestský bol aj mestským zamestnancom a nie živnostníkom, pričom používal koč a záprah, ktorý bol vo vlastníctve mesta.

Historická Trnava bola tvorená viacerými skupinami obyvateľov, od mešťanov, cez majiteľov domov a inkvilínov, až po žobrakov. Rôznorodosť remesiel a povolání bola taktiež veľká. Každý jedinec mal v meste svoje miesto a náplň práce, ktorou zväčša prispieval k chodu mesta a zároveň sa snažil užiť seba a svoju rodinu. Vďaka matričným prameňom a testamentu sme mali možnosť aspoň čiastočne nahliadnúť do života trnavského mestského kočiča. Štefan Jurovič sa narodil a prežil celý život v Trnave, pričom pokračoval v povolání svojho otca. Náplňou jeho práce bola obsluha konského záprahu a koča na ktorom prepravoval osoby v meste. Vďaka tomu musel prísť do styku s mnohými Trnavčanmi. O jeho povahe či osobnosti nám, žiaľ, pramenné materiály veľa nevypovedajú. Je otáznne, či spíňal zaužívaný obraz vulgárneho kočiča, alebo sa správal slušne s určitou dávkou noblesy. Na základe jeho poslednej vôle možno vidieť, že patril k chudobnejším oby-

33 Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Trnave, fond Magistrát mesta Trnava, Testamenty, Testament Štefana Juroviča, 21. máj 1836, 3 – 26 – 39.

34 LACLAVÍKOVÁ, Miriam – ŠVECOVÁ, Adriana. Praktikum k dejinám štátu a práva na Slovensku. I. zväzok (od najstarších čias do roku 1848). Typi Universitatis Tyrnaviensis a VEDA, vydavateľstvo SAV, 2015, str. 174.

35 Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika zomrelých 1831 – 1836, obr. č. 122. [on-line], [cit. 2022-11-07]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BT94-D3?i=121&wsc=9P3H-16X%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162788101&cc=1554443>>.

36 Šajny boli papierové peniaze používané v rokoch 1811 – 1857. Slovenská numizmatická spoločnosť pri SAV. Dejiny peňazí na území Slovenska. [on-line], [cit. 2022-11-08]. Dostupné na internete: <<https://www.numizmatici.sk/dejiny-penazi-na-uzemi-slovenska/>>.

37 Na základe dátumov narodenia oboch detí je potrebné opraviť, že Mária mala v skutočnosti 19 rokov a Jozef 16 rokov.

38 ŠVECOVÁ, Adriana. Trnavské meštianske závety (1700 – 1871). I. zväzok. Typi Universitatis Tyrnaviensis a VEDA, vydavateľstvo SAV, 2014, str. 191.

vatelom Trnavy, nemal riadne meštianske práva a so svojou rodinou býval v domčeku pri mestských hradbách so skromným zariadením. Vrávi sa, že nešťastie nechodí po horách, ale po ľuďoch. Aj keď v minulosti boli časté úmrtia detí a ľudia sa zväčša nedoživali tak vysokého veku ako v súčasnosti, predsa len vyvoláva smútok predstava, že Štefan stratil oboch rodičov

a musel sa zmieriť aj s úmrtím svojich štyroch detí a manželky. Azda najsmutnejšou skutočnosťou zo života tohto Trnavčana je fakt, že svojho najmladšieho syna sa už nedočkal. Sám zomrel pomerne v mladom veku, po ťažkej chorobe. Svoj predčasný odchod z tohto sveta prijal s pokorou, vo viere v posmrtný život a spásu svojej duše. Hoci Štefan Jurovič nebol vý-

znamným rodákom a osobnosťou Trnavy, jeho povolanie bolo prospešné pre mnohých Trnavčanov. Pripomína nám, že aj chudobnejší a menej šťastní obyvatelia boli súčasťou nášho slávneho mesta, tvorili jeho dejiny a dokonca prispeli k jeho chodu a rozvoju. Už len z toho dôvodu by nemali ostať v zabudnutí. ■

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

Pálenice a likérky v Trnave

Likéry a pálenky boli v minulosti neodmysliteľnou súčasťou slávnostného stolovania i víťania hostí. Na oslavách počas roka, no najmä pred vianočnými sviatkami nechýbali v ponuke trnavských obchodníkov. Biznis s alkoholom, octom, liehovary a likérky boli aj v Trnave dobrým zdrojom ziskov pre podnikateľov. Tento druh podnikania nebol zatiaľ systematickejšie zdokumentovaný, ale známi sú niekoľkí podnikatelia aj dve miesta s pálenicami, kde sa v Trnave alkohol vyrábala, skladoval aj predával kontinuálne viac desaťročí.

Výrobe octu a liehu sa v minulosti často venovali židovskí podnikatelia, ktorí rýchlo pochopili možný zdroj zisku v tomto druhu živnosti. Jeden z nich – Rudolf Winterberg v Trnave založil a vlastnil octáreň už v polovici 19. storočia. V roku 1858 dostal koncesiu na výrobu octu od magistrátu. V roku 1889 bola firma registrovaná ako Rudolf Winterberg a syn a zamestnávala úradníka a troch robotníkov. V roku 1906 bola vybavená modernými strojmi a zamestnávala pätnásť robotníkov a sedem úradníkov. Za monarchie bola najmodernejšou továrňou na ocot na území dnešného Slovenska.¹ Winterberg začal vyrábať aj pálenku a likéry a podnikal v dome na Hlavnej ulici.² Podnik za prvej republiky prevzal Adolf Winterberg, ktorý v 30. rokoch pribral do rodinnej firmy aj syna Richarda (Winterberg a syn). Podnik neskôr rozdelil medzi svoje deti, a takto boli obe prosperujúce židovské firmy po r. 1939 arizované. To-

Jozef Schlosser spolujateľ a neskôr riaditeľ firmy Likérka úč. spol., fotografia 1948, zdroj: rodinný album M. Schlossera

váreň na výrobu liehu Richarda Winterberga arizoval Michal Andraščík a spol. a Továreň na výrobu octu Joly Winterbergovej arizoval Andrej Kováčik.³ Andraščík pokračoval v podnikaní aj po r. 1945, likérka sa volala Rumlik, Andraščík a spol., takto prešla pod národnú správu a neskôr bola znárodnená. Koncom 19. storočia vyrábala a predával pálenku na trnav-

Predaj alkoholu Simona Herzoga okolo r. 1880, zdroj: zbierkový fond ZSM

skej hlavnej ulici Simon Herzog⁴ (Undere Hauptstrasse 10). Už v roku 1895 na tom istom mieste podnikal Alexander Wertheimer a firmu tam mal aj v medzivojnovom období, za prvej republiky, len adresa sa menila (Masarykova 14). V Adresári z r. 1926 boli už na tomto mieste zaznamenané dva podniky: Likérka spol. s. r. o.⁵ aj Trnavská octáreň Ján Žák. Aby sme mali predstavu o mieste – ide o dom známy neskôr ako ASO.

1 Informácie z knihy Trnava 1238 – 1938, s. 442

2 (Undere Hauptstrasse 37, neskôr Masarykova 21, po r. 1934 č. 11, dnes Hlavná 22.

3 ÚPN, Trnava arizácie podnikov. Andrej Kováčik, maliar a sochár.

4 Podnik bol zatiaľ doložený z daňových kníh v r. 1875 – 1890, staršie údaje sme neskúmali

5 Almanach mesta Trnavy. Vydal časopis Nové Slovensko. Tlačou kníhtlačiarne Fr. Urbánka a spol. Trnava 1926, s. 109

Dvaja židovskí podnikatelia Móric a František Biró mali na začiatku svojho podnikania veľkoobchod s koloniálnym tovarom „Bratia Biró“ na Chlebovom rínku.⁶ V polovici dvadsiatych rokov 20. storočia propagovali reklamou už aj obchod s olejom a benzínom, v r. 1930 mali i filiálku v Piešťanoch. V reklame z r. 1932 propagujú aj „Bočný závod Likérka, výroba rumu a všetkých druhov likérov. Veľkoobchod liehovinami“⁷ s adresou Masarykova 14 – teda tam, kde podnikal aj Wertheimer.⁸ V tridsiatych rokoch 20. storočia bola pred domom aj benzínová čerpacia stanica pre automobily. V Adresári mesta Trnavy z r. 1934 je uvedených viac podnikov zaoberajúcich sa výrobou alebo veľkopredajom alkoholických nápojov. Veľkoobchod s vínom mali Štefan Belohlávek na Pekárskej ulici, Ignác Holländer na Masarykovej ulici, Geršanov a Wertheimer (podnik Veritas) na Masarykovej ulici. Veľkoobchod s pivom mali Fischl a Rawner na Kollárovej ulici, Podaný a spol. na Hollého ulici, J. Preczelmayer na Hospodárskej ceste, Juraj Vyskočil na Kollárovej ulici. Továrne na výrobu liehovín (a likérov) mali Bratia Fürst na Štefánikovej ulici, Likérka úč. spol. na Zbožnej ulici, Juraj Vyskočil na Kollárovej ulici, Richard Ungár na Hospodárskej ceste a firma Winterberg a syn (aj výroba octu) na Masarykovej ulici.⁹ V roku 1934 fungovala na Zbožnej ulici č. 12 Likérka, úč. spol. majiteľov Biró, pravdepodobne už aj s ďalším spolumajiteľom.¹⁰

6 Inzerátom v novinách 20. 9. 1919 hľadala firma účtovníčku a pokladníčku. In SVETLO, 20. 9. 1919, roč. 1, č. 35
7 Reklamná Trnava- 1932, ide o miesto, kde podnikal aj Wertheimer, neskôr dom známy ako ASO.
8 Pravdepodobne boli u Wertheimera v podnájme a podnikali nezávisle na ňom.
9 Adresár mesta Trnavy a okolia. Nákladom a tlačou Urbánka a spol. v Trnave 1934, s.

Budova likérky na Zbožnej ulici (Vajanského), cca 1939 - 45, zdroj: rodinný album M. Schlossera

Prijímacia kancelária likérky, cca 1948, zdroj: rodinný album M. Schlossera

Pálenica v novej likérke, cca 1948, zdroj: rodinný album M. Schlossera

Po roku 1939 bol podnik Bratia Biró jeden z prvých židovských podnikov v meste, ktorý sa snažil zachrániť „dobrovoľnou“ arizáciou. V októbri 1939 vstúpil do firmy maloobchodník Zvolenský z Modranky. Ten mal zložiť istú finančnú čiastku a prevziať 51 percent podniku.¹¹ Tak bola firma odporúčaná ako „kresťanská“ Likérka Zvolenský. Firma sa prezentovala reklamou v časopise Neue Slowakei v r. 1939¹², aj na Dunajských veľtrhoch (1941, 1942). Prezentovaným a ponúkaným produktom bol napr. líkér s vlastnou receptúrou Optimum – žalúdočná špecialita, či Amande – krémový mandľový líkér. Neskôr boli vo vedení podniku Likérka, spol. s. r. o. v Trnave okrem Františka Biró aj spolujavitelia Jozef Schlosser, Helena Laxová a Dr. Karol Berger.¹³ Sídlo firmy bolo v dome na Zbožnej ulici č. 12.¹⁴ Riaditeľom firmy bol Jozef Schlosser, ktorému zamestnanci pri príležitosti životného jubilea 1. marca 1948 (päťdesiatka) venovali spomienkový album. Album podnes opatrujú jeho potomkovia, a tak nám dnes poskytuje zaujímavé informácie o zamestnancoch, oddeleniach a tiež vzácné fotografie firmy. Zároveň je aj dokumentáciou jej

10 Jozef Schlosser vstúpil do podniku údajne v roku 1929. zdroj: Milan Schlosser, potomok.

11 „správa vládneho dôverníka má výhrady voči arizátorovi so záverom, že arizáciu považuje iba za maskovanie židovského podniku. Však spoločenská zmluva bola podpísaná a firma v ďalších písomnostiach figuruje už s názvom Bratia Biró, nástupca J. Zvolenský, neskôr už len J. Zvolenský a spol. a je uvádzaná ako kresťanská firma.“ In Slneková, Veronika – K osudom židovskej komunity 1938 – 1945. 12 V reklame je adresa Ulica sv. Jakuba 12, no bolo to na Zbožnej 12 (dnes Vajanského).

13 Nevieme presne, kedy do podniku vstúpili ako spolujavitelia.

14 V dome s likérkou a octárňou na Masarykovej ulici (ASO) podnikal Ľudovít Valent (Wertheimer), mal veľkoobchod s vínom Trnave (arizátor Samo Bzdúch). Po r. 1946 Vinospol v Trnave.

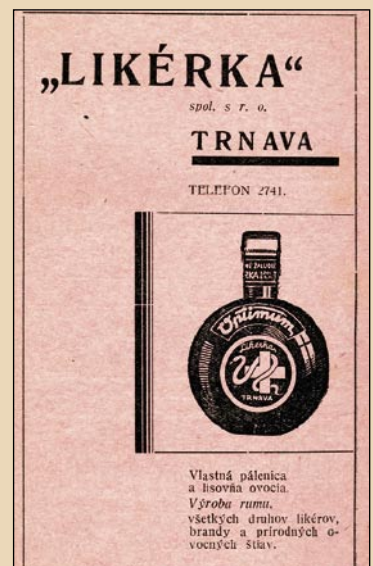
Pavilón na Dunajskom veľtrhu v r. 1941, zdroj: rodinný album M. Schlossera

Alegorický voz na 1. máj 1948, zdroj: rodinný album M. Schlossera

Vineta z oranžády - výrobok likérky, zdroj: rodinný album M. Schlossera

Reklama likérky z roku 1946, zdroj: Sprievodca Trnavou 1946

ďalšieho rozširovania v r. 1945 – 1948.¹⁵ V roku 1948 mala táto likérka už vybudovaný aj nový závod na Klempovej ulici, jeho súčasťou bola pálenica a výrobný sklad, fľaškové oddelenie a fľaškový sklad a tiež hlavný sklad destilátov.¹⁶ O riadenie prevádzok a distribúciu sa staralo vedenie firmy a úradníctvo. Likérka sa prezentovala vlastnou lisovňou ovocia, výrobňou rumu, ale aj výrobou prírodných ovocných šťiav, citrónádou a oranžádou. Po znárodnení sa firma stala súčasťou Západoslovenského liehového priemyslu. Likérka na Klempovej ulici stála ešte v sedemdesiatych rokoch 20. storočia, neskôr musela ustúpiť novostavbe Krajského policajného riaditeľstva s vstupom z Kollárovej ulice. ■

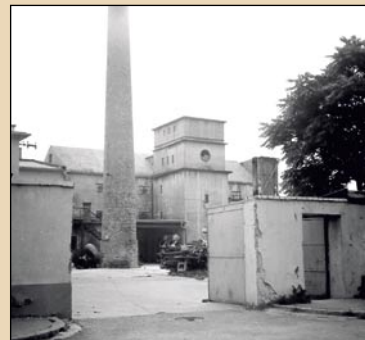
Zdroje:

KOL. AUTOROV. 1938. Trnava 1238–1938. Trnava: Rada mesta 1938. 488 s. ŠIMONČIČ, Jozef – WATZKA, Jozef a kol. 1988. Dejiny Trnavy. Obzor Bratislava, 1988. 498 s. ISBN 65–035–88 DTR 02
Mesto Trnava. Publikácia pre propagovanie cudzineckého ruchu a turistiky. Tlačou a nákladom kníhtlačiarne

Západoslovenský liehový priemysel n. p. – zoštátnené podniky, zdroj: rodinný album M. Schlossera

Slovan v Banskej Bystrici. 1932. SLNEKOVÁ, Veronika. 2010. K osudom židovskej komunity 1938 – 1945. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Nitra 2010, ISBN:978-80-8094-725-5. Štátny archív v Trnave, MG Trnava, Daňové registre. Album Milana Schlossera, súkromný majetok. Tematike trnavských likérok sa venuje aj Robert Martinovič na: <http://www.trnavskemuzeum.sk/rumy-a-likery/>

Nová likérka na Novosadskej ulici, cca 1975, foto: S. Božík

Automobil podniku Rumlík (Andraščík), cca 1940–48, zdroj: album rodiny Železkovej

15 Informácie a fotografie uverejňujeme s láskavým dovolením potomka Milana Schlossera.
16 Presný rok spustenia novej likérky na Klempovej ulici nie je známy.

Peter Martinko, foto: zbierka PM

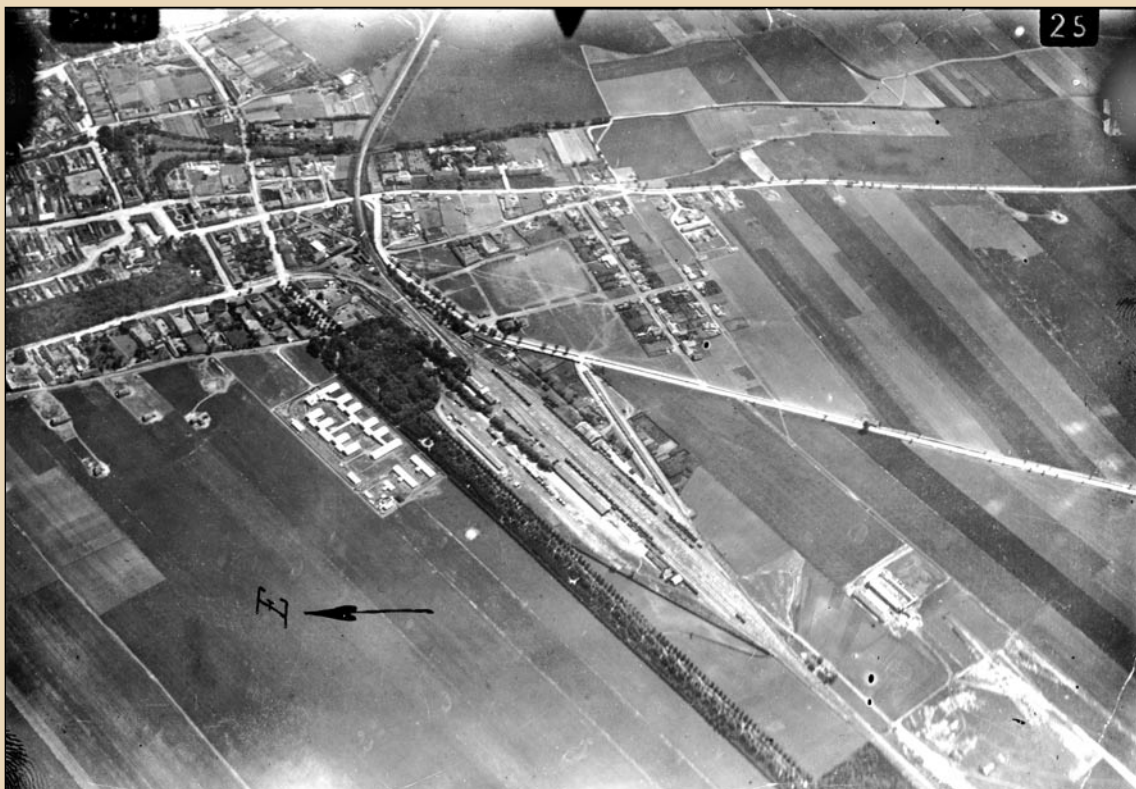
Trnava pred sto rokmi na raritnej leteckej fotografii

Na internetových stránkach jednej z budapeštianskych aukčných spoločností sa prednedávnom objavila raritná letecká fotografia Trnavy. Záber z 10. júna 1919 vyfotografovali maďarské vzdušné jednotky z výšky 2 100 metrov. Vznikol tak fascinujúci záber na veľkú časť železničného uzla a príľahlého okolia, ktorý ponúka pohľad do histórie nášho mesta v prelomovom období. Čerstvo zanikla Rakúsko-Uhorská monarchia, zrodilo sa Československo a mesto práve menilo svoje oficiálne pomenovanie z Nagyszombat na Trnavu.

Pohľadu dominuje železničný uzol so svojím priestorovým usporiadaním, fotografovaný od Bratislavy smerom na Leopoldov. Zobrazuje samotnú hlavnú trať, staničné koľajisko, nástupište, všetky tri historické staničné budovy, odstavňové koľaje, vykládkovú koľaj, technické zázemie, aj vlečku smerujúcu ľavotočivým oblúkom na Hospodársku ulicu do cukrovaru. Trnava je, a aj bola

z pohľadu železníc dôležitým mestom. Prvá staničná budova bola postavená v roku 1846 pre potreby konskej železnice. Bola umiestnená na južnej strane železnice, smerom od Cífera. Pri ceste do mesta bolo teda potrebné ešte podísť trať vtedy jediným podjazdom na dnešnej Ulici Andreja Žarnova. Po zrušení konskej prevádzky bola budova aj naďalej využívaná pre potreby železnice

až do roku 1941, keď bola asanovaná. Modernizácia a rozširovanie železničnej siete si vyžiadalo výstavbu novej staničnej budovy, tentokrát už na druhej, severnej strane koľajiska, bližšie k mestu. Výrazný rozvoj železnice si však zakrátko vynútil výstavbu ďalšej, v poradí už tretej staničnej budovy, ktorá bola postavená vedľa predchádzajúcej budovy, smerom na Bratislavu. Bola v prevádzke

v rokoch 1896 až 1991. Obe historické staničné budovy na severnej strane koľajiska existujú po rôznych úpravách dodnes.

Pravej strane záberu, teda južne od samotnej železnice, dominuje Bratislavská cesta v jej vtedajšej podobe. Pod ňou sú obytné domy zamestnancov továrne Coburg. Vyššie od domov, sledujúc železničnú trať, je priestor vykládkovej koľaje, ktorý sa stane areálom NUPOD, teda Nákupnej ústredne poľnohospodárskych družstiev. V strede medzi Bratislavskou cestou a Zelenečskou je zatiaľ voľný priestor dnešnej časti Tulipán. Výrazný je aj priestor mestského bitúнку, kde je dnes supermarket. Naľavo od bitúнку, na dnešnej Dohnányho ulici, je zvonolejáreň bratov Fischerovcov. Pri súbehu ulíc do železničného podjazdu je areál župnej nemocnice, za ktorou je rozsiahly a ešte nezastavaný priestor Vajslovej doliny.

Ľavá strana záberu, teda severne od železnice, je označená šípkou a písmenom E. Tým je

naznačený zemepisný sever, z maďarčiny – észak, teda sever. Oproti parku na Prednádraží je skupina bielych domov, vojenský barakový tábor s nemocnicou. Nižšie od nich je dnes nákupné centrum. V priestore dnešnej budovy železničnej stanice a autobusovej stanice sa nachádza železničná vlečka vychádzajúca ľavotočivým oblúkom zo stanice, ktorá pokračuje na Hospodársku ulicu a smeruje do cukrovaru. Na začiatku Hospodárskej ulice bol hotel, kaviareň a reštaurácia Imperiál, ktorý mal aj ľudovú prezývku Impik. Ľavú stranu vlečkovej koľaje na Hospodárskej ulici lemovali hospodárske majery veľkostatkárov. Približne v strede ľavej strany záberu je rozpoznateľné dnešné Námestie SNP s budovou Knižnice Juraja Fándlyho, vtedy to bola budova Slovenskej banky. Za ňou je Ružový park, vyššie nad ním je priestor, kde sa dnes nachádza nákupné centrum City Aréna. Úplne hore na ľavej tu popisovanej časti záberu je

miesto dnešného sídliska Ľudmily Podjavorinskej a pod ním je areál mestskej plynárne.

To je krátky opis miest, ktoré sú na tejto fotografii hneď viditeľné. Časom sa mnohé z nich zmenili na nepoznanie. Vďaka takýmto vzácnym historickým leteckým záberom však máme k dispozícii obraz nášho mesta, ako ho videli a poznali naši predkovia. Rovnako vďaka týmto dobovým záberom môžeme sledovať neustále sa meniacu podobu ulíc a námestí, ktorá je prirodzeným dôsledkom vývoja každého ľudského sídla.

Pri prezeraní tejto fotografie som si spomenul na autora knihy Trnavské železnice pána Bohuslava Kráľoviča, ktorý už nie je medzi nami. Zanechal nám tu úžasné dielo, ktoré mapuje históriu železnice v Trnave a v jej najbližšom okolí. Myslím si, že práve táto fotografia by veľmi zmysluplne doplnila jeho zbierku vzácných trnavských železničných dokumentov a fotografií. ■

Mgr. Radoslava Ristovská, PhD., Katedra histórie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity

Vianočné sviatky u grófký Lucie Pálfiovej .....

Kto vlastne bola Lucia (Lucietta) Pálfiová? Aristokratka, najmladšie dieťa grófa Jána Nepomuka Wilczeka (1837 – 1922) a jeho manželky Emmy, rod. Emo-Capodilista (1833 – 1924). Lucia sa dlhé roky venovala nielen písaniu denníkov, ktoré sú dodnes bohatým zdrojom poznatkov z jej života či života jej blízkych, ale bola aj vášnivou fotografkou.

V druhej polovici 19. a na začiatku 20. storočia bolo fotografovanie populárnou vášňou medzi šľachticmi v habsburskej monarchii. Denný program Lucie Pálfiovej, ako opisuje historik Daniel Hupko, „vypĺňali návštevy príbuzných a známych, fotografovanie ako Luciine najvýraznejšie hobby, účasť na spoločenských a charitatívnych podujatiach, pravidelná mobilita medzi rezidenciami a občasná cesty do zahraničia.“¹ Wilczekovci patrili k starým šľachtickým rodom pôvodom zo Sliezska a okrem majetkov v Dobroslaviciach mali aj staršie majetky na území Čiech, ako Hlučín a od 17. storočia panstvá Klimkovice a Porubu. Okrem toho vlastnil rod majetky v Rakúsku a v samotnej Viedni, kde deti grófa Jána Nepomuka Wilczeka aj vyrastali.² Lucietta sa narodila v nedeľu 30. novembra 1862 vo Viedni, kde trávila detstvo a mladosť spolu so svojimi tromi staršími súrodencami, sestrami Máriou (1858 – 1938) a Alžbetou (1859 – 1938) a bratom Jánom Rafaelom (1861 – 1929).³ Samozrejme, najväčší vplyv na výchovu svojich potomkov mali rodičia. Gróf Ján Nepomuk Wilczek bol vnímaný v spoločnosti ako liberál a voľnomyšlienkar, ktorý miloval cestovanie a podporoval umenie a navyše bol zameraným filantropom. Zaujímavosťou je, že všetci traja starší Luciini súrodenci uzavreli manželstvá s členmi

starého a popredného českého šľachtického rodu Kinských.⁴ Na prelome 19. a 20. storočia mali vianočné sviatky svoje pevné miesto medzi sviatkami, ktoré naši predkovia slávlili, šľachticov nevyvímajúc. Vytvárali si rôzne zvyky a tradície. Chýbať počas vianočných sviatkov nemohli darčeky. Šľachta mala dostatok prostriedkov na zabezpečenie darčiek pre členov rodiny alebo pre priateľov. Môžeme spomenúť mladú kontesu Gabrielu zo Schwarzenbergu (1825 – 1843), ktorá je jasným príkladom, že o darčeky počas Vianoc skutočne nebola v aristokratickom prostredí núdza. V roku 1840 v jednom zo svojich listov okrem iného uviedla: „Tak prišiel konečne toľko očakávaný deň. V noci som radosťou nespala, dnes už nepochybujem, že je 24. (...) Dostala som tieto darčeky: 1. biely plyšový klobúčik, 2. sivo-biely burnus⁵ s pláštom podšitým sivým plyšom, 3. vychádzkové šaty zo svetlosivého tylu..., 4. kašmírovú šatku cez ramená, 5. druhú z plyšu, 6. štyri krásne malé golieriky, dve vreckovky... a veci na písanie. ... dostala som päť párov úžasných topánok od najlepšieho obuvníka, tucet krátkych rukavičiek a štyri páry dlhších. Od grófa Károlyiho som dostala škatuľu bonbónov...“⁶ Nechýbalo však ani obdarovanie zamestnancov a ich detí. Lucia Wilczeková opakovane

Grófka Lucia Pálfiová, rod. Wilczeková, zdroj: Österreichische Nationalbibliothek, Viedeň

organizovala v rodine finančnú zbierku a zapisovala sumy peňazí, ktoré jednotliví členovia venovali s cieľom obdarovať deti zamestnancov poľovníckej chaty v oblasti Wildalpen, desať dievčat a sedem chlapcov, najstaršia medzi nimi bola jedenásťročná Mária a najmladšia len trojmesačná Adelheid. V roku 1886 vyzbieralo štrnásť členov domácnosti Wilczekovcov a ich blízkych spolu 113 zlatých. Najväčšiu sumu – 50 zlatých daroval gróf Wilczek, desať zlatých dala Emma Wilczeková a najmenšiu sumu, len jeden zlatý, do zbierky daroval Rudolf Pálfí. K zbierke sa pripojila

1 HUPKO, Daniel. Mentalita a životný štýl šľachty na Slovensku v 19. a 20. storočí. Grófka Lucia Pálfiová, rod. Wilczeková (1862–1958), život aristokratky na hranici dvoch vekov. [Dizertačná práca]. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2015, s. 110.

2 VACA, Ján (ed.). Fotografové šlechtici v zemích Koruny české. Praha : Národní památkový ústav, 2017, s. 159.

3 HUPKO, Daniel – JANÁČKOVÁ, Ivana – TIHÁNYI, Jozef. Koniec starých čias. Komárno : Vydavateľstvo KT, 2011, s. 182.

4 VACA, Fotografové šlechtici v zemích Koruny české, s. 159, 251.

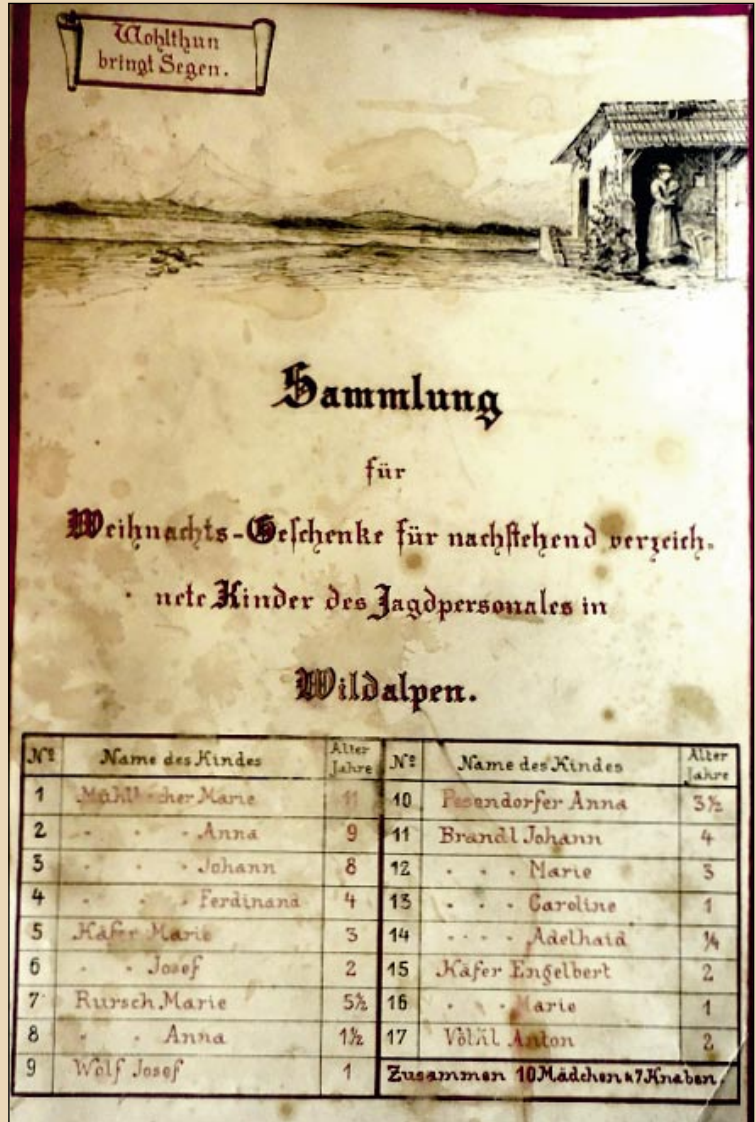
5 Burnus je ťažký a teplý vrchný kabát.

6 HUPKO, Vianočné sviatky v aristokratických rodinách v 19. a 20. storočí. In Historické rozhľady, V/2009, s. 67.

Inzercia na vianočné darčeky v šľachtických novinách Wiener Salonblatt z decembra 1883, zdroj: Österreichische Nationalbibliothek, Viedeň

aj Gabriela Wilczeková,⁷ Hans Wilczek ml., Jetta Wilczeková,⁸ Alžbeta a Mária Kinské⁹ a Dr. Karl Mandl.¹⁰ Z vyzbieraných peňazí nakúpili materiál na strihanie a pletenie, obrázkové knihy, pohľadnice či poštové známky. O rok neskôr, v roku 1887, sa im podarilo vyzbierať „len“ 103 zlatých 41 grajciarov. Vtedy otec opäť venoval až 50 zlatých, desať zlatých Emma Wilczeková a tiež Jetta Wilczeková, Mária Kinská, Hans Wilczek jr, Rudi Kinský a Alžbeta Kinská darovali po päť zlatých a prispel opäť aj Dr. Karl Mandl. Okrem peňazí vyzbierali aj rôzne hračky či vreckovky. Z vyzbieraných peňazí minuli 3 zlaté 40 grajciarov na perníky, 1 zlatý 52 grajciarov na štyri obrázkové knižky, ďalšie peniaze za šatky, vreckovky, košele, pančuchy, čepčeky a ďalšie položky. Podobná zbierka je doložená aj z roku 1890, keď sa podarilo vyzbierať 94 zlatých 39 grajciarov, z čoho až 55 zlatých dal otec,

Zoznam detí zamestnancov poľovníckej chaty vo Wildalpene obdaraných Wilczekovcami, zdroj: Slovenský národný archív, Bratislava

po 10 zlatých mama a Mária, ale prispeli aj Alžbeta, Eliza, Dr. Mandl a Jetta. Nazbierané peniaze boli využité na nákup vianočných darčiekov.¹¹ Medzi darčekom, samozrejme, aj vzhľadom na vek obdarovávaného, bývali hračky alebo knihy. Zaujímavým ziste-

ním je určite skutočnosť, že v 19. storočí nebolo zvykom umiestňovať darčeky priamo pod vianočný stromček, ani nebývali zabalené v baliacom papieri. Zväčša sa v blízkosti stromčeka nachádzal stôl a na ňom boli darčeky pokladané.¹²

7 Grófká Gabriela Wilczeková, rod. barónka Reischach bola starou matkou grófa Jozefa Pálfiho z matkinej strany.

8 Jetta je prezývka Lucie Pálfiovej, rod. Wilczekovej.

9 Hans, Jetta, Alžbeta a Mária boli štyria potomkovia Jána Nepomuka Wilczeka a Emmy, rod. Emo-Capodilista.

10 U Wilczekovcov pôsobil ako domáci učiteľ Ján Rafaela Wilczeka a zároveň ako knihovník. Bol doktorom práv.

11 MV SR, Slovenský národný archív v Bratislave (ďalej len SNA BA), Fond Rod Pálfi – Červenokamenská línia, Zbierka na vianočné darčeky, šk. č. 216, inv. č. 2188, s. 2-24.

12 HUPKO, Vianočné sviatky v aristokratických rodinách v 19. a 20. storočí, s. 68.

Piatkový deň 18. decembra 1890 strávila Lucia spolu s matkou a sestrou Alžbetou vo Viedni predvianočnými nákupmi, keďže darčeky už v tomto čase boli neodmysliteľnou súčasťou vianočných sviatkov a inzercia na darčeky sa v novinách bežne objavovala. Večer bola Lucia pozvaná do divadla na operetu Die Kosakin od skladateľa Johanna Brandla, ktorú Lucia označila za celkom vtípnú. Štedrý deň v tomto roku pripadol na štvrtok, keď rodina pripravovala vianočný stromček. Prvý sviatok vianočný sa začal svätou omšou, po ktorej nasledovali návštevy Gabriely Andrášiovej¹³ či Bettiny Rothschildovej.¹⁴ Sviatočný večer strávila rodina s Terezou, Gizelou, Rudolfom, Evelinou a už spomínanou Gabrielou Andrášiovou. Nasledujúce dva dni boli vyplnené kultúrnymi zážitkami, 26. decembra bola na programe návšteva viedenského Dvorného divadla (Burgtheater), ktoré sa radilo k najvýznamnejším divadlám monarchie, keďže vzniklo už za vlády Márie Terézie v roku 1748. Na druhý deň sa Lucietta zúčastnila koncertu filharmónie.¹⁵ Posledné dni pred Vianocami roku 1892 trávila Lucia opäť vo Viedni. V utorok sa so sestrou Alžbetou vybrali do sály, kde sa pracovalo na príprave poľovníckej slávnosti.¹⁶ Tieto dni prežívali vo víre vianočných nákupov a štvrtkový večer strávili s priateľmi Fanny Bavorowskou, Lili Hardegg, s Gizí, Viktorom, Hansom, Terezou a ďalšími. V piatok 23. decembra vyzdobili s mamou, Pepperl a Ignácom vianočný stromček

Denníky grófsky Lucie Pálfiovej, rod. Wilczekovej, zdroj: Slovenský národný archív, Bratislava

a o štvrtky išli k vianočnému stromčeku spolku v jednom z viedenských kláštorov, kde otec Ábel predniesol príhovor. Večer rodina opäť prežila v prítomnosti obvyklých hostí. Štedrý deň strávila Lucietta, ako sama uviedla, „na nohách“ aranžovaním stromčeka a prípravou darčiekov.¹⁷ Keď spomíname vianočný stromček, ten je výdobytkom novoveku, a čo je skutočne zaujímavé, prv než sa ujal v šľachtickom prostredí, sa udomácnil v domoch vysokých úradníkov a mešťanov. V šľachtických a panovníckych palácoch sa s vianočným stromčekom môžeme stretnúť až od konca 18. storočia. Tieto stromčeky šľachtici od 70. rokov 19. storočia zdobili nielen horiacimi sviečkami, ale aj farebnými sklenenými guľami, ozdobami z papiera, medovníkmi a využívalo sa aj ovocie a orechy. Samotné zdobenie vianočného stromčeka sa najčastejšie uskutočňovalo až 24. decembra.¹⁸ Vianočné sviatky v roku 1893 sa

nelišili od tých predchádzajúcich. Rodina ich opätovne slávila vo Viedni, pričom nechýbali ani nákupy, ktoré Lucietta absolvovala v pondelok 18. decembra. V ten deň večerali s Henrym a Klárou Schustrovými, maliarom Schrodлом, Teréziou, Rezím (Rudolfom) a Gizelou. Podobný večer absolvovali aj na druhý deň za účasti matky, Luciinej sestry Alžbety, Gizely, Feriho,¹⁹ Viktora či Dr. Mandla. V podobnom znení pokračovali aj ďalšie predvianočné dni vyplnené cez deň nákupmi a večer stretnutiami s rodinou a priateľmi. Dokonca, vo štvrtok 21. decembra zaznamenala Lucietta, že bolo veľmi teplo, až 10 stupňov Celzia. V sobotu sa Lucia zúčastnila divadelného predstavenia v Carltheater, v divadle, ktoré bolo otvorené v roku 1847 v druhom viedenskom obvode. Nedeľné ráno na Štedrý deň strávila Lucia ešte nákupmi a neskórymi raňajkami,²⁰ po ktorých nasledovala príprava vianočného

13 Gabriela Andrášiová, rod. Pálfiová (1833–1921) bola manželkou grófa Emanuela Andrášiho (1821–1891).

14 Bettina Rothsildová (1858–1892) sa vydala za svojho bratranca Alberta a usadili sa vo Viedni. Bettina zomrela mladá, vo veku 34 rokov, na rakovinu.

15 MV SR, SNA BA, Fond Rod Pálfi – Červenokamenská línia, Denníky Lucie Jetty Pálfiovej, 18.–27. december 1890, šk. č. 216, inv. č. 2188, s. 198–203.

16 MV SR, SNA BA, Fond Rod Pálfi – Červenokamenská línia, Denníky Lucie Jetty Pálfiovej, 20. december 1892, šk. č. 216, inv. č. 2188, s. 197.

17 MV SR, SNA BA, Fond Rod Pálfi – Červenokamenská línia, Denníky Lucie Jetty Pálfiovej, 22.–24. december 1892, šk. č. 216, inv. č. 2188, s. 198–199.

18 HUPKO, Daniel. Vianočné sviatky v aristokratických rodinách v 19. a 20. storočí. In Historické rozhľady, V/2009, s. 61, 65.

19 Gizela Dubska, rod. Pálfiová (1854–1947) bola sestrou grófa Jozefa Pálfiho a Feri bol Gizeliným synom (1883–1965).

20 Označované ako Gabelfrühstück, ktoré my dnes poznáme ako „brunch“.

stromčeka. Na druhý sviatok vianočný rodina posielala novoročné pohľadnice a navštívili ich Filip a Gottfried Hohenlohe a Jozef Hoyos. Ešte pred novoročnými oslavami v piatok 29. decembra stihla Lucietta spolu s Gizelou, Máriou Stutsinovou a Viktorom absolvovať ďalšie divadelné predstavenie *Der selige Toupinel* vo Volkstheatri. Išlo o frašku v troch dejstvách od autora Alexandra Bissona, ktorú Lucietta označila za veľmi vtipnú.²¹

K veľkým zmenám v živote Lucietty Wilczekovej prišlo v októbri 1894, keď sa, takmer tridsaťdvaročná, zasnúbila so svojim prvostupňovým bratrancom Jozefom Pálfiom,²² ktorý mal v tom čase už po štyridsiatke. Vzhľadom na blízke príbuzenstvo snúbencov, keďže Lucii otec a Jozefova matka boli súrodenci, museli požiadať o udelenie pápežského dišpenzu.²³ Sobáš sa konal 16. februára 1895 v malej kaplnke u barnabitov na Habsburgergasse vo Viedni. Svadby sa zúčastnili početní členovia najvyššej spoločnosti, vedeckého aj umeleckého sveta. Nevesta bol oblečená v drahocennej svadobnej toalete, ozdobená myrtou a sprevádzal ju bratranec gróf Giorgio Emo-Capodilista oblečený v elegantnej uniforme talianskej kavalérie. Ženícha sprevádzali jeho sestra Lincsi a sesternica Elsa Pálfiová. Po nich nasledovali štyri najmladšie páry – dievčatá v ružových šatách – kontesy Gabriela, Mindy (Mária), Emma a Willy (Vilhelmina) Kinské, a chlapci oblečení

Výroba vianočných ozdôb v kaštieli v Smoleniciach detmi grófa Jozefa Pálfiho a Lucie Pálfiovej v roku 1907. Zľava Paulína, Jozef, Peter a Marietta Pálfiovci. Zdroj: HUPKO, Daniel. Vianočné sviatky v aristokratických rodinách v 19. a 20. storočí. In Historické rozhľady, 2009, s. 75.

v námorníckych oblekoch – grófi Hans a Kari Wilczekovci, Pavol Pálfi a Feri Dubsky. Svedkami nevesty boli hlavný dvorný majster princ Konštantín Hohenlohe, minister obchodu gróf Gundaker Wurmbbrand a admirál von Sterneck. Ženich mal tiež trojicu svedkov, ktorými boli gróf Ondrej Pálfi, knieža Pálfi²⁴ a gróf Adolf Dubsky. Po obede odcestovali mladomanželia o 16. hodine na zámok do Smoleníc, kde strávili

medové týždne.²⁵ Pár spolu žil, neskôr aj so svojimi potomkami, v Smoleniciach. Manželom sa narodilo šesť detí – dve dcéry Marietta (1896 – 1952) a Paulína (1897 – 1980) a štyria synovia – Jozef (1898 – 1978), Peter (1899 – 1987), Stanislav (1902 – 1902) a Karol (1905 – 1992).²⁶ V nedeľu 18. decembra 1898 cestovala rodina Lucie Pálfiovej kočom do Trnavy, pričom Lucia pokračovala v ceste na Moravu

21 MV SR, SNA BA, Fond Rod Pálfi – Červenokamenská línia, Denníky Lucie Jetty Pálfiovej, 18.-29. december 1893, šk. č. 216, inv. č. 2188, s. 198-204.

22 Gróf Jozef Pálfi st. sa narodil 8. septembra 1853 v Ľančute na území dnešného Poľska ako druhé najstaršie zo siedmich potomkov grófa Mórica Pálfiho a Paulíny, rod. Wilczekovej. Jozefova výchova smerovala k tomu, že raz práve on ako najstarší syn prevezme správu rodinného majetku. Na smolenickom veľkostatku zavádzal moderné formy hospodárenia a stál tiež za prestavbou Smolenického zámku do podoby, v ktorej ho poznáme dnes. Zomrel vo švajčiarskom Davose 22. januára 1920.

23 HUPKO, Daniel. Mentalita a životný štýl šľachty na Slovensku v 19. a 20. storočí. Grófka Lucia Pálffyová, rod. Wilczeková (1862-1958), život aristokratky na hranici dvoch vekov, s. 100, 104.

24 Knieža Mikuláš Anton Pálfi, ktorý stál na čele malackej (kniežacej) línie rodu. In HUPKO, Mentalita a životný štýl šľachty na Slovensku v 19. a 20. storočí, s. 105.

25 Wiener Salonblatt, roč. XXVI., Nr. 7, 17. február 1895, s. 7. Zoznam svadobných hostí bol uverejnený v nasledujúcom čísle: Wiener Salonblatt, roč. XXVI., Nr. 8, 24. február 1895, s. 8.

26 HUPKO, Daniel – JANÁČKOVÁ, Ivana – TIHÁNYI, Jozef. Koniec starých čias. Komárno : Vydavateľstvo KT, 2011, s. 182.

do Děhylova a neďalekých Dobroslavíc, kde Wilczekovci od roku 1860 vlastnili tamojšie majetky spolu so zámkom. Do Děhylova za ňou prišiel jej otec a veľkú radosť mala grófica Lucia z toho, že mohla opäť vidieť svoju mamu. V rodine už bolo cítiť blížiac sa vianočné sviatky, spievalo sa pri klavíri a grófica Lucia nasledujúci deň, v pondelok 19. decembra, vyberala obrázkové knižky určené pod vianočný stromček pre chudobné deti. Na ďalší deň otec grófy Lucie odcestoval od Viedne, samotná Lucia bola doma a ako sama uviedla, veľa času trávila so svojou sestrou Alžbetou. Už v stredu však z Dobroslavíc odcestovala aj Lucia, ktorá smerovala do Viedne, kde 22. decembra 1898 spolu s Hansom²⁷ smerovala o 11. hodine do viedenského paláca Auerspergovcov. Tam sa naposledy rozlúčila s princeznou Vilhelmínou von Auersperg,²⁸ ktorá zomrela vo Viedni 19. decembra 1898 vo veku 72 rokov. Chýbať nemohli vo Viedni ani predvianočné nákupy, návšteva Sacheru a viedenského múzea. O 20. hodine večerala grófica Lucia spolu s otcom. V sobotu 24. decembra cestovala z Viedne do Smoleníc, kde o pol piatej postavili vianočný stromček a okolo pobehovala Lucia na malá dcérka, len dvojročná Marietta.²⁹

Utorok 16. decembra 1902 strávila Lucietta predvianočnými nákupmi, neskorými raňajkami a večer o 21.30 h sa spolu so sestrou Alžbetou³⁰ zúčastnili vo veľkej sále hudobného spolku vystúpenia, kde sa hrali Matúšove pašie (Matthaus passion). Ide o oratórium od Johanna Sebastiana Bacha, ktoré skomponoval v roku 1727 na námet z Matúšovho evanjelia. Je to jedna z jeho dvoch pašiových skladieb, ktoré sa celé zachovali.

Pomerne teplé počasie sprévdžalo aj tieto sviatočné dni, teplota sa pohybovala medzi ôsmimi a deviatimi stupňami Celzia. Vo štvrtok 18. decembra navštívila rodina vianočnú výstavu v Gewerbemuseum a večer išli opäť do divadla na komédiu Naše ženy (Unsere Frauen). Ďalší deň strávila Lucietta nákupmi s Jozefom a k Staufferovi³¹ išli pozrieť obraz. Večer opäť navštívili divadlo, tentokrát ich voľba padla na drámu Potopený zvon (Die versunkene Glocke). Autorom je nemecký spisovateľ Gerhart Hauptmann, ktorý ju napísal v roku 1896 a hrala sa vo viedenskom Dvornom divadle. Pred Vianocami však Lucietta odcestovala do Smoleníc, kde tieto sviatky strávila so svojou rodinou.³²

V utorok 29. novembra 1910 si Lucia Pálfiová vo svojom denníku zaznamenala, že v Smoleniciach

bolo príjemné počasie. Tieto dni trávila rodina práve na svojom tamojšom majetku. Na ďalší deň oslavovala Lucia 48. narodeniny, ku ktorým jej deti popriali všetko najlepšie.³³ Nadchádzajúce vianočné sviatky strávila rodina opäť v Smoleniciach. Na Štedrý deň sa u Pálfiovcov staval stromček a Lucia si zaznamenala: „Deti sú šťastné a všetky čakajú na darččky.“³⁴ Podobný priebeh mali predvianočné dni aj v roku 1913, ktoré Lucia trávila vo Viedni, kde najskôr absolvovala množstvo nákupov, a keď jej matka a sestra Alžbeta ráno 23. decembra 1913 odcestovali na wilczekovské majetky do Dobroslavíc, absolvovala cestu vlakom domov do Smoleníc, kde si členovia rodiny už na Štedrý deň dopoludnia rozdávali darččky.³⁵

Úplne inú atmosféru mali Vianoce v roku 1914, keď sa Európa a svet už takmer pol roka zmiatli v prvej svetovej vojne. Tieto sviatky strávila Lucia v kruhu svojich najbližších v Smoleniciach.³⁶ Do roku 1920 žila Lucia v Smoleniciach spolu s manželom Jozefom Pálfim a svojimi deťmi. Jozef však v januári 1922 zomrel na tuberkulózu. Lucia ako vdova prebývala naďalej v Smoleniciach, po druhej svetovej vojny sa presťahovala do Rakúska, kde 27. decembra 1958 v požehnanom veku 96 rokov zomrela. ■

27 Mohlo ísť o Luciinho synovca Jána Nepomuka Wilczeka, syna Luciinho brata Jána Rafaela Wilczeka a jeho manželky Alžbety Kinskej.

28 Vilhelmína Colloredo-Mansfeld, vyd. princezná von Auersperg sa narodila 16. júla 1826 v Miláne ako dcéra Františka von Colloredo-Mansfeld a jeho manželky Kristíny, rod. Clam-Gallas.

29 MV SR, SNA BA, Fond Rod Pálfi – Červenokamenská línia, Denníky Lucie Jetty Pálfiovej, 18. až 24. december 1898, šk. č. 216, inv. č. 2188, s. 193-196.

30 Alžbeta sa len rok predtým rozviedla po 24 rokoch so svojím manželom grófom Rudolfom Kinským. Ich manželstvo bolo bezdetné a Alžbeta sa vrátila bývať do wilczekovského sídla.

31 Viktor Stauffer (1852-1934) bol rakúsky maliar, ktorý namaľoval triptych pre grófa Jána Nepomuka Wilczeka na jeho hrad Kreuzenstein a tiež grófov portrét v životnej veľkosti.

32 MV SR, SNA BA, Fond Rod Pálfi – Červenokamenská línia, Denníky Lucie Jetty Pálfiovej, 16.-23. december 1902, šk. č. 216, inv. č. 2188, s. 204-208.

33 MV SR, SNA BA, Fond Rod Pálfi – Červenokamenská línia, Denníky Lucie Jetty Pálfiovej, 29. a 30. november 1910, šk. č. 216, inv. č. 2188, s. 103.

34 MV SR, SNA BA, Fond Rod Pálfi – Červenokamenská línia, Denníky Lucie Jetty Pálfiovej, 23. a 24. december 1910, šk. č. 216, inv. č. 2188, s. 110.

35 MV SR, SNA BA, Fond Rod Pálfi – Červenokamenská línia, Denníky Lucie Jetty Pálfiovej, 22.-24. december 1913, šk. č. 216, inv. č. 2188, s. 185-186.

36 MV SR, SNA BA, Fond Rod Pálfi – Červenokamenská línia, Denníky Lucie Jetty Pálfiovej, 24. december 1914, šk. č. 216, inv. č. 2188, nečíslovaná strana.

Mgr. Milan Ševčík, kurátor historickej knižnice Západoslovenského múzea

Ján Betlen a jeho kniha o Sedmohradsku

Ján Betlen (* 16. novembra 1613 v Kisbúne, dnes Iopa v Rumunsku – † 13. februára 1678 v Sibiu, Rumunsko) bol sedmohradský šľachtic, politik a vojak. Ján bol jediným synom Farkasa Betlena, slúžneho v slúžnovskom okrese Kis-Küküllő (podľa maďarského názvu rieky Tárna Mică) a matky Anny Kemény de Magyargyerőmonostor (Mănăstireni), sestry Ioana Keményho, transylvánskeho kniežaťa. Okrem Jána mali ešte tri dcéry. Rodičia však zomreli mladí a Ján vyrastal na dvore pestúna Ferenc Macskásiho. Ten ho zveril do opatery známemu pedagógovi Pálovi Keresztúrimu, pod vplyvom ktorého prestúpil z protestantského unitárstva na kalvinizmus. Z Jána sa stal veľmi vzdelaný muž, ktorý niekoľko rokov študoval právo a humanitné vedy na univerzite vo Frankfurte, až kým sa v septembri roku 1630 vrátil domov. V roku 1637 sa oženil s Borbálou Várady (zomrela v roku 1661), s ktorou mal tri deti. Prvorodený bol Miklós (1642 – 1716), budúci kancelár Transylvánie, nasledovali Pál (1648 – 1686) a dcéra Borbála. Druhá manželka sa volala Klára Fekete de Frics a Ján si ju vzal v roku 1662. Mali spolu jedného syna Sámuela (1663 – 1708).

Betlen bol od marca 1648 do roku 1658 členom Kráľovského súdneho dvora. Stal sa dôverníkom Juraja I. Rákociho aj jeho syna Juraja II. Rákociho. V roku 1653 pôsobil ako vyslanec Juraja II. Rákociho v Poľskom kráľovstve. V sporoch o trón sa však postavil na stranu Francisca Rhédeia a neskôr Acaťiu Barcsaia, čím ostro odsúdil politiku Rákociovcov. Stal sa úprimným prívržencom a podporovateľom kniežat Ioana Keményho a Mihaila I. Apafiho.

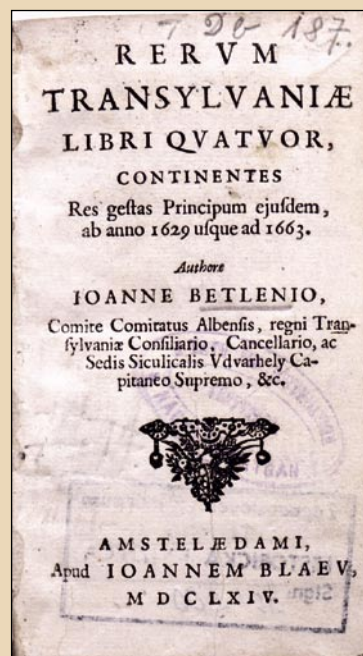

Kluž, hlavné mesto Sedmohradska. Joris Hoefnagel, 1617

Kluž, hlavné mesto Sedmohradska. Jacob Peeters, 1686

Pôsobil ako slúžny v slúžnovských okresoch Torda (1651 – 1656), Kis-Küküllő (1656 – 1662) a Alba (1662 – 1678). V roku 1657 sa ako jeden z vodcov sedmohradských armád zúčastnil neúspešného Rákociho ťaženia proti Poľsku. Stal sa vojenským veliteľom okupovaného Krakova. Od roku 1658 až do svojej smrti pôsobil aj ako člen kráľovskej rady. Počas vládnutia sedmohradských kniežat Acaťiu Barcsaia, Ioana Keményho a Mihaila Apafiho bol v rokoch 1659 – 1678 kancelárom Sedmohradska. Do tejto funkcie nastúpil po Mihályom Mikesovi. V roku 1660 zohral významnú úlohu vo voľbe Ioana Keményho za nové knieža. Po bitke pri Nagyszőlősi (Vinohragyiv, Ukrajina) v roku 1662 sa stal prívržencom Mihaila I.

Titulný list amsterdamského vydania, 1664

Apafiho. V rokoch 1660 až 1667 (okrem krátkeho obdobia Keményho vlády) pôsobil ako generálny kapitán Udvarhelyszéku. V Székelyudvarhelyi (Odorheiu Secuiesc) založil kalvínske kolégium. Na jeho radu Apafi presťahoval Kolégium Gabriela Betlena z Kolozsváru (Cluj-Napoca) do Nagyenyedu (Aiud). V roku 1676 bol Ján obvinený z účasti na sprisahaní Pála Béliho, v dôsledku čoho bol zbavený svojich funkcií. Úrad kancelára zastával jeho vzdialený príbuzný Farkas Betlen, až kým Ján opäť získal dôveru. Úplne však stratil svoj politický vplyv.

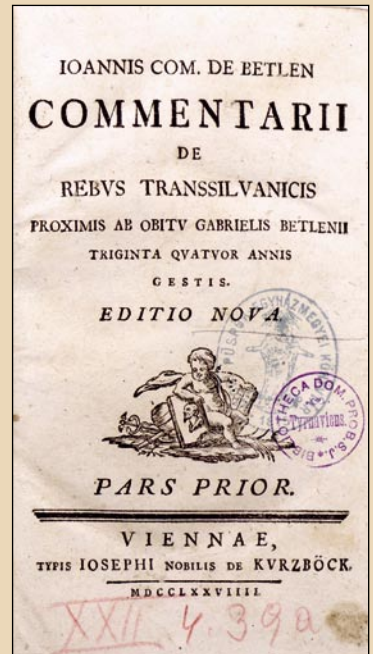
Ján Betlen napísal dielo o dejinách a udalostiach Sedmohradského kniežatstva pod názvom *Rerum Transylvaniae Libri Quatuor, Continentes Res gestas Principum ejusdem, ab anno 1629 usque ad 1663*. Kniha vyšla v roku 1663 v Nagyszebene (Sibiu) a evidentne bol o ňu záujem, pretože už o rok neskôr vyšla v Amsterdame a o ďalšie dva aj nemecký preklad Johanna Trösterera pod názvom *Das bedrängte Dacia* (Norimberg, 1666). V osemdesiatom storočí vyšlo toto dielo v dvoch zväzkoch pod názvom *Commentarii de rebus Transilvanicis proximis ab obitu Gabrielis Betlenii triginta quatuor annis gestis* (Viedeň, 1779 – 1780).

V historickej knižnici Západoslovenského múzea sa nachádza vydanie z Amsterdamu z roku 1664, ktoré vydal známy tlačiar Joannes Blaeu. Veľkosťou je to drobná kniha, no objemná (447 strán a index), evidujeme dokonca dva exempláre. Z ďalšieho vydania s názvom *Commentarii de rebus Transilvanicis...* sa v trnavskom múzeu nachádza prvý zväzok (Viedeň, 1779). Sedmohradské kniežatstvo bol polonezávislý vazalský štát Osmanskej ríše pod vládou kalvinistických maďarských kniežat. Ako vazalský štát existovalo medzi rokmi 1571 až 1711. Potom

Pôvodná baroková väzba viedenského vydania, 1779

bolo pripojené k Habsburskej monarchii a v rámci nej existovalo až do roku 1765, keď bolo Máriou Teréziou povýšené na veľkokniežatstvo. V Sedmohradsku existoval režim troch národov (maďarská, saská a sikulská šľachta) a štyroch náboženstiev (katolícke, luteránske, kalvínske a unitárske). Rumuni mali podriadené postavenie, napriek tomu, že v 17. storočí tvorili väčšinu obyvateľstva (v roku 1690 to bolo 62%, Maďari vrátane Sikulov 27% a Sasi vyše 10%). Nepatrili medzi stavy, čiže nemali účasť na spravovaní krajiny. Betlen sa vo svojom diele zaoberá práve 17. storočím od roku 1629, t. j. od smrti kniežaťa Gabriela Betlena, dobou tridsaťročnej vojny, keď politická závislosť Sedmohradska od Osmanskej ríše zintenzívnena, no zostávala nepriama, čiže štát a jeho inštitúcie naďalej fungovali a udržiavala sa spoločenská a hospodárska štruktúra, t. j. autonómia, až po rok 1663, keď Osmani vypovedali vojnu Habsburgom. A práve tejto dobe habsbursko-osmanskej rivality

Titulný list viedenského vydania, 1779

o Sedmohradsko je venované dieľo Jána Betlena. Záujemcovia si môžu historickú tlač z roku 1664 pozrieť v rámci výstavy Sedemnáste storočie slovom a obrazom v Múzeu knižnej kultúry (23. 4. 2021 – 31. 3. 2023). ■

Zdroje:

- BETLENIO, Ioanne. 1664. *Rerum Transylvaniae Libri Quatuor, Continentes Res gestas Principum ejusdem, ab anno 1629 usque ad 1663*. Amsterdam : Ioannes Blaeu, 1664.
- KENYERES, Ágnes (zost.). 1967. *Magyar életrajzi lexikon I. (A–K)*. Budapest : Akadémiai, 1967. Heslo János Bethlen.
- POP, Ioan-Aurel – BOLOVAN, Ioan. 2018. *Dejiny Sedmohradska*. Bratislava : AnaPress, 2018. ISBN 978-80-89137-99-2.
- SZINNYEI, József. 1891. *Magyar írók élete és munkái I. (Aachsbzenszki)*. Budapest : Hornyánszky, 1891. Heslo János Bethlen.
- TREPTOW, Kurt W. 2000. *Dejiny Rumunska*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-348-7.

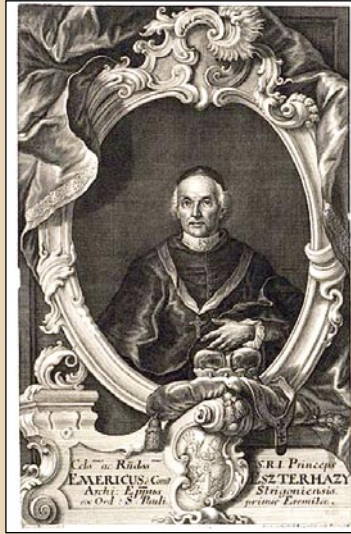
Erika Juriková, Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity LXXIV.

Vozokanskí hrdinovia z esterházyovského rodu

Esterházyovci patrili k popredným uhorským aristokratickým rodom. Jeho členovia po celé storočia zastávali významné cirkevné i svetské funkcie a zasahovali do politických udalostí a cirkevnej správy krajiny i Európy. Známi boli nielen ako verejne činné osoby, ale aj ako meceni vzdelávacích inštitúcií a umenia. Za najvýznamnejšiu postavu sa považuje palatín Mikuláš Esterházy, ktorého život i pôsobenie je úzko späté s územím dnešného Slovenska. Rod sa napriek svojej sláve nevyhol ani tragickým udalostiam a ich svedkom sa stala v polovici 17. storočia aj Trnava, jej obyvatelia a univerzitní študenti.

Na rodinnú históriu sa dodnes zachovala pamiatka v podobe útulej knihy vydané v akademickej tlačiarni. Je ňou graficky výpravne pripravený panegyrik na celý esterházyovský rod, ktorý anonymný autor venoval k pocte ostrihomského arcibiskupa, uhorského prímasa Imricha Esterházyho (1664 – 1745) z galantskej vetvy rodu, a v roku 1727 ho vydal v akademickej tlačiarni v Trnave. Kniha so skráteným názvom Osvietení hrdinovia z esterházyovského rodu... (Illustres Esterhazianae gentis heroes...) prináša básnické portréty všetkých významných členov rodiny. Po dlhšom prozaickom úvode, v ktorom sa podrobne a historicky presne mapujú dejiny rodiny, je každému cirkevne, vojensky či politicky angažovanému mužovi venovaná jedna báseň. Autor začína historicko-poetický exkurz do minulosti Albertom, čanádkym a kaločským biskupom, pokračuje Michalom, ktorý bol známym z bojov proti Kumánom za čias uhorského kráľa sv. Ladislava, ďalej päťkostolským biskupom Františkom, vojvodom Eudovítom a varadínskym biskupom Matejom. Novšiu etapu rodinnej histórie reprezentuje palatín Mikuláš, ďalej Demeter, Pavol a Ján, ktorí sa vydali na cirkevnú dráhu. V nasledujúcej básni, ktorá je venovaná spoločne všetkým vozokanským padlým hrdinom, si autor privoláva na pomoc Múzy, aby mu pomohli vystavať dôstojný literárny pomník: „Odlož že, Múza, slzy svojej lýry, // staň sa

Imrich Esterházy

znova celá jasnejšia než vavrín, // ospevujúc krviprelievania ľubeznými piesňami, // pokry si tvár smiechom“. A čo sa vlastne stalo v bitke, ktorá vstúpila do dejín ako bitka pri Veľkých Vozokanoch? Spojené vojská dvoch významných uhorských rodov – Forgáčovcov a Esterházyovcov, ku ktorým sa pridali vojenské posádky z Nových Zámkov a Levíc a druhý deň boja aj sedliaci z okolitých dedín, napriek veľkej presile rozdrvili koristnícku osmanskú výpravu. Tá v auguste 1652 prešla Dunaj a popri toku Nitry až k Vrábľom sa vydala drancovať majetky Forgáčovcov a Oponických, aby si zabezpečila zásoby na blížiacu sa zimu. Osmanskí vojaci sa pod vedením veliteľa ostrihomskej posádky beja Karu Mustafu dostali po prekročení rieky Žitavy až po Topoľčany a Oslany, ktoré vydrancovali a vypálili. Veliteľ uhor-

Illustres, titulný list

ských vojsk Adam Forgáč správne predpokladal, že vojsko v sile asi štyritisíc mužov sa bude vracañ cestou cez Veľké Vozokany, ktorá bola spojnicou medzi Pohroním a Požitavím. Medzi Tesárskymi Mlyňanmi a Veľkými Vozokanmi nastražil na nich vozovú hradbu, spoza ktorej Osmanov ostreľovali kanónmi hneď, ako sa priblížili. Veliteľ Forgáč povolal na pomoc Esterházyovcov, ale hneď v prvý deň 26. augusta zahynuli pri vojenskom strete uhorských vojsk s tureckými oddielmi štyria členovia rodiny: dvadsaťšesťročný Ladislav a jeho traja bratrance Tomáš (27 r.), Gašpar (24 r.) a František, ktorý mal tridsaťpäť rokov. Vozokanská bitka sa tak stala rodinnou traumou, ktorá právom našla odraz v súvekej literatúre aj o niekoľko desaťročí po udalosti. O tom, že rezonovala v dejinách rodiny ešte v prvej polovici 18. storočia, svedčí práve spomenuté dielo.

Dvojdňová bitka pri Veľkých Vozokanoch nebola len najväčšou kataklizmou v dejinách rodu, ale pohreb mladých Esterházyovcov sa zároveň stal najväčším pohrebom v Trnave v 17. storočí a barokovou manifestáciou budovania rodinného kultu. Telá esterházyovských hrdinov, ktoré olúpené našli na bojisku až na druhý deň, preniesli z bojiska do Šintavy, kde čakali na pohrebné obrady. A tie boli naozaj veľkolepé. Smútočný sprievod sa zhromaždil pri východnej mestskej bráne, odkiaľ zamieril k Univerzitnému chrámu sv. Jána Krstiteľa. Kráčali v ňom významné osobnosti svetského i cirkevného života z uhorských stolíc a miest, stovky jazdcov, univerzitní funkcionári i študenti, členovia mariánskej kongregácie, mestská rada, trubači a bubeníci, vojaci s posmrtnými ozdobami a vyznamenaniami, symbolicky štyri neosedlané kone prikrýté červeným súknom rovnako ako rakvy. Nie nadarmo sa tento pohreb označuje za najokázalejší prejav barokovej zbožnosti u nás. V odbornej literatúre sa uvádza, že pohreb sa konal v Trnave 26. novembra toho istého roka. Podľa posledných zverejnených výsledkov výskumu Diany Duchoňovej, ktorá podrobne skúmala denník Pavla Esterházyho, mladšieho brata padlých Štefana a Ladislava, sa v novembri konala rozlúčka, ale pohreb sa uskutočnil pravdepodobne pre dlhšie trvajúce prípravy až v marci nasledujúceho roku. Spomenutý Pavol píše o vozokanskej bitke veľmi podrobne. Napokon, jemu samému táto tragédia výrazne zmenila životné smerovanie. Hoci sa pripravoval na duchovnú dráhu, po smrti starších bratov bol donútený oženiť sa a zabezpečiť pokračovateľa rodu. Vráťme sa však k už spomínanému dielu. V ňom autor prirovnáva Esterházyovcov padlých v bitke s Turkami k antickým hrdinom a v jeho práci sa objavuje námet krutej a nenávisťnej smrti a hrdinstva, ktoré naveky zostane

Pohreb

v pamätiach potomkov, čím nám nápadne pripomína Homérovu Iliadu. Bohyňa osudu Fortuna rozhodla, že mladíci položia život v boji s osmanským nepriateľom a vlúdny Pluto ich prijme do svojho príbytku. Báseň sa končí výzvou na ukončenie smútku nad mŕtvymi. Hoci básnická zbierka nevykazuje vysoké poetické schopnosti, splnila svoju úlohu – oslávila členov mecénskeho rodu a pred verejnou vyzdvihla ich historický prínos pre Uhorsko a konkrétne pre Trnavu. V neposlednom rade sa stala súčasťou budovania rodového kultu a rodovej pamäte. Súvisí s tým i umiestnenie kamenného obelisku na mieste vozokanskej bitky už krátko po nej, ktorý koncom 18. storočia Esterházyovci vymenili za bronzového leva. Ten dodnes rozzú-

rene pozerá smerom, odkiaľ prišli osmanskí nepriatelia. ■

Literatúra:

- Diana Duchoňová: Detstvo a mladosť uhorského aristokrata. Spomienky palatína Pavla Esterházyho vo svetle jeho denníkových záznamov. In: *Theatrum historiae* 9/2011.
- Diana Duchoňová: Palatín Mikuláš Esterházy. Dvorská spoločnosť a aristokratická každodennosť. Bratislava 2017.
- Erika Juríková: *Columba laureata*. Panegyrické tlačie z produkcie trnavskej akademickej tlačiarne: Trnava – Krakov 2014.

Súťažná otázka:

Ako sa volali Esterházyovci, ktorí padli v bitke s Osmanmi pri Veľkých Vozokanoch? Správne odpovede zasielajte do 20. decembra 2022 emailom na erika.jurikova@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Jana Pekárková

Galériu ulice môžete navštíviť kdekoľvek. Vstúpte a objavujte umenie v Trnave interaktívne .....

Novinka od Zaží v Trnave – Mestského kultúrneho strediska, prináša historicky prvý súpis umeleckých diel z ulíc Trnavy s fotkami a videami. Už teraz obsahuje táto živá databáza takmer dvesto objektov, ktoré môžete spoznávať s mobilom v ruke.

Kedy vznikla fontána, pri ktorej ste sedávali s babkou ako malý? Kto vytvoril street artovú maľbu muža zakrývajúceho si tvár, okolo ktorého chodíte denne so psíkom na prechádzku? Koľko má Ján Koniarek v našom meste sôch? Kde by ste našli v Trnave kozmonauta?

Aj na tieto otázky vám odpovie Galéria ulice, ktorá mapuje umelecké diela nielen v centre mesta, ale aj na sídliskách. Diela sú rozdelené do piatich kategórií a na interaktívnej mapke si môžete pozrieť, na akej adrese sa nachádzajú. Vďaka GPS navigácii si na bicykli môžete napláňovať poznávaciu trasu podľa vlastného výberu.

Galéria zachytáva trnavské sochy, maľby, fontány, mozaiky, štukolustrá, sgrafitá, aj najmodernejšie street art muraly. Ku každému dielu nájdete názov diela, rok vzniku, meno autora, ak sa ho podarilo vypátrať, presnú polohu na mape, aj sadu fotografií, aby ste dielo videli i v detailoch. Pri street art muraloch sú k dispozícii videodokrútky, v ktorých sa predstavujú aj samotní autori. Časový rozptyl vzniku diel je šesťsto rokov a v tomto unikátnom online súpise nájdete aj zaniknuté, prekryté a nezrealizované diela ako svedectvá doby.

Prvýkrát v histórii niekto diela z trnavských ulíc zmapoval

Galérii ulice predchádzal vyše jeden a polročný výskum, ktorý robil mestský kurátor Adrián Kobetič v archívoch, galériách a knižniciach: „Aby sme našli aspoň základné údaje o dielach, museli sme navštíviť viaceré archívy v Trnave a iných mestách a prejsť veľké množstvo archívnych krabíc. Často sme aj po desiatkach krabíc skončili bez jednej okrajovej zmienky. Niekedy nás, naopak, prekvapila informácia, ktorá pomohla s identifikáciou diela, tam, kde sme ju nečakali.“

Ide o historicky prvé zmapovanie umeleckých diel vo verejnom priestore Trnavy, ktoré sú jeho súčasťou, tak ako architektúra, chodníky či zeleň, a menili sa podľa toho, ako sa menila doba, v ktorej vznikali. S pátraním po identite diel pomáhala kurátorovi aj Katarína Ďurišová. Ďalšie štyri mesiace po výskume pracoval na inte-

raktívnej galérii tím Zaží v Trnave, aby bola databáza diel zaujímavá pre ľudí nielen obsahovo, ale aj technologicky. O tom, ako sa chopili úlohy rôzni ľudia z tímu, nám povedal riaditeľ Zaží v Trnave Peter Cagala:

„Keď sme dostali od nášho mestského kurátora tabuľku s dielami, hľadali sme čo najlepšiu formu, ako tento unikátny súbor diel ľuďom ponúknuť. Všetky diela sme dali profesionálne nafotiť, vytvorili sme online živú mapu s GPS, nastavili vo webovej aplikácii rôzne filtre, aby si Trnavčania mohli v databáze diel a autorov vyhľadávať, čo a kto ich zaujíma a vnímať tak svoje mesto aj cez umeleckú vrstvu.“ Online Galériu ulice plánuje Zaží v Trnave časom obohatiť aj o ďalšie informácie, vytvárať pre Trnavčanov rôzne trasy po stopách konkrétnych umelcov, napríklad s audiokomentárom alebo malým kvízom. ■

Katarína Boledovičová

Vianoce v archíve budú sladké a voňavé .....

Vianoce. Slovo, ktoré vo väčšine z nás vyvoláva príjemné pocity. Zároveň sa nám pri ňom vynorí v myslí množstvo spomienok. Tie nás aspoň na okamih dokážu preniesť do detstva a dovidia nám ešte raz precítiť tieto nezabudnuteľné chvíle. V Štátnom archíve v Trnave si v utorok 6. decembra 2022 budete môcť zaspomínať na Vianoce, aké sme prežívali my a naši predkovia. Vianočné vône, chute, atmosféra – to všetko na vás čaká na nádvorí archívu v čase od 15.00 do 17.00 hodiny.

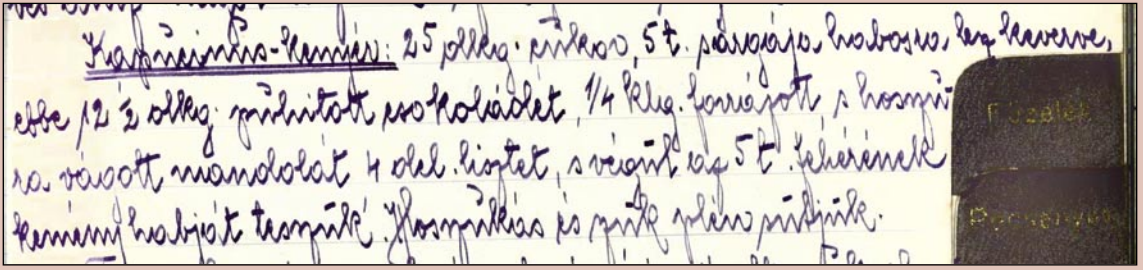
Pre návštevníkov sme tentokrát pripravili ochutnávku dobových vianočných receptov. Tie budú pripravené podľa osvedčených receptov dvoch Trnavčaniek, ktorých rodinné receptáry z obdobia prvej Československej republiky sú uložené v Štátnom archíve v Trnave. Prvou z nich bola pani Alžbeta Leiherová.

Z jej receptov v našej ponuke nebudú chýbať chlebičky: biskupský, kapucínsky a orechový. Druhou dámou je pani Ita Bežová, ktorá pochádzala z Čiech. Do Trnavy prišla so svojím manželom a priniesla si so sebou aj recepty, ktoré sa v ich rodine piekli dlhé roky a dedili sa z generácie na gene-

ráciu. Jedným z nich je recept na mandľovo-vanilkové rožky. O tom, že je skutočne overený časom, svedčí skutočnosť, že rožky majú jemnú textúru, lahodnú chuť a sú mäkké hneď po upečení. V našej vianočnej ochutnávke nebudú chýbať ani koláčiky, ktoré si mnohí z nás pamätajú z čias socializmu

Recept na kapucínsky chliebik

a v minulosti boli súčasťou štedrovečerného stola nejednej rodiny. Na podujatí bude možné nielen ochutnávať, ale pripravené budú aj prepisy jednotlivých receptov, ktoré si záujemcovia môžu vziať domov. Ktovie, možno sa niektoré z receptov stanú súčasťou vášho tohtoročného vianočného menu. Sprievodným programom podujatia bude výstava

kópií archívnych dokumentov na tému Vianoce kedysi. Zastúpené tu budú fotografie, ktoré v 2. polovici 20. storočia vyhotovil Július Nagy, ktorý dlhé roky pôsobil ako organista v Bazilike sv. Mikuláša. Jeho každoročnou „povinnosťou“ bolo inštalovanie betlehema v bazilike. Okrem toho počas vianočných sviatkov prešiel kostoly v Trnave a fotografoval

jednotlivé betlehemy. Vďaka nemu máme dnes v archíve zbierku fotografií s touto tematikou a časť z nich si budete môcť prezrieť na našom podujatí. Chýbať na výstave nebudú ani vianočné skladby či vianočné pozdravy.

Srdečne všetkých pozývame stráviť príjemné popoludnie s vianočnou atmosférou v Štátnom archíve v Trnave. ■

Mgr. Adrián Kobetič, foto Martin Hesko

Súsošie klamlivej radosti i zamlčanej bolesti. Pamätník socializácie poľnohospodárstva

Posledným sochárskym dielom vytvoreným v Trnave v období socializmu a jedným z posledných v 20. storočí je Pamätník socializácie poľnohospodárstva. Jeho autorom je Ladislav Snopek, zastúpený v Trnave celkovo šiestimi dielami vo verejnom priestore. Pamätník je monumentálnym súsoším pri frekventovanom vstupe do centra mesta cez Bernolákovu bránu z Hospodárskej a Študentskej ulice. Bol vybudovaný oproti Koniarekovmu Pomníku Antona Bernoláka z roku 1937, pričom na obe diela nadväzujú parkové plochy Sadu Antona Bernoláka. Pamätník bol vytvorený na podnet Okresnej poľnohospodárskej správy v Trnave, ako prezrádza nápis na zadnej časti podstavca, otočenej do parku. Nápis ďalej informuje o tom, že sa tak udialo v rámci 40. výročia socializácie poľnohospodárstva.

Temná história

Socializácia poľnohospodárstva, ako býval tento proces za minulého režimu nazývaný, započala v roku 1949 a v súčasnosti býva označovaná ako kolektivizácia. Počas nej sa jednotliví roľníci vlastníci majetok museli združovať do väčších podnikov a družstiev, alebo im bol majetok kolektívizačnými procesmi znárodnený. V praxi to znamenalo, že často až stáročia trvajúce držby rolí a hospodárstiev, o ktoré sa systematicky starali menší i väčší roľníci, sa od toho mo-

mentu stali kolektívnym majetkom a začali byť spravované štátom a jeho jednotlivými orgánmi. Tie potom o hospodárení so štátom nadobudnutým majetkom aj rozhodovali, čo znamená, že riadili aj výnosy, ktoré z neho plynuli. Takáto premena súkromného hospodárstva na kolektívne prebiehala často násilným spôsobom, keď bolo znárodnenie docieľované vyhrážkami alebo priamo útokmi. Ľudia prichádzali o pôdu, dobytok či stroje, nadobudnuté ťažkou prácou na rodinných majetkoch. Následkom štátnych opatrení bola veľká časť obyvateľstva prenasledovaná a utláčaná, pričom tiež došlo k rozvráteniu poľnohospodárskej produkcie, čoho následky trvajú dodnes. V súčasnosti vychádzajú na povrch stále ďalšie a ďalšie násilné činy zo strany štátnych orgánov, ktoré si rozličnými spôsobmi fyzického i psychického násillia a donucovacích prostriedkov dožadovali znárodnenie majetku občanov.

Pamätník

Mohutný hranolový podstavec vybiehajúci z mierneho kopca parku navrhol Ing. arch. Dušan Kmety tak, aby pôsobil dominantne pri pohľade z parku a zároveň predlžoval rovnú plochu na úrovni cesty pretínajúcej Bernolákovu bránu. Okrem spomínaných nápisov uvádzajúcich iniciatívu, z ktorej pamätník vzišiel, je na ňom ešte zobrazený pluh ryjúci zeminu, doplnený propagandistickým textom:

„Ako poľnohospodár hrdý som, že obrábam zem, počúvam jej reč živú, dorobím vám chleba skyvu, kde sa len po vlasti hnev, chlieb s vami jem.“

Sochársku časť pamätníka tvoria

tri realisticky zobrazené postavy, otočené tvárou k Bernolákovmu pomníku. Tieto sú však modelované pomerne hrubo, ich proporcie sú nezvládnuté a celkovo pôsobia skôr ťažkopádne. Muž so ženou stojaci po stranách, odetí v oblečení robotníckej triedy držia v rukách stuhu, ktorou oslavným gestom nasledujú centrálnu postavu ženy vykračujúcu vpred. Centrálna postava odetá v kroji drží v rukách slamenný veniec so stuhami, typický pre dožinkovú slávnosť po skončení žatvy. Zobrazenú scénu možno chápať práve ako ľudový zvyk odovzdávania dožinkového venca hospodárovi, ktorý sa ako symbol hojnosti uchovával v jeho dome do Vianoc alebo do ďalšej žatvy. Pomocou vlajúcich textílií, štylizovaných gest a pokojných výrazov tváre sa autor snažil o čo najúčinnejšiu heroizáciu tohto zvyku, ale aj vyžarovanie radosti, evokovanej pseudo-ľudovou slávnosťou. Dielo sa tak usilovalo o agitáciu, ktorej cieľom bola obhajoba kolektivistických zločinov vykonávaných štátom štyri desaťročia pred vybudovaním súsošia.

Neslávná slávnosť

Pamätník bol odhalený za účasti vládných predstaviteľov

až na sklonku socializmu, 23. septembra 1989, teda len necelé dva mesiace pred pádom totalitného režimu. Okrem iných sa odhalenia zúčastnili napr. prvý podpredseda vlády SSR Štefan Murín, ďalej minister vnútra a životného prostredia SSR Štefan Lazar či predseda Slovenského výboru Zväzu družstevných roľníkov Cyril Moravčík. Pamätník hosťom priblížil sám autor, Ladislav Sнопек. Išlo o jeden z posledných agitačných stonov režimu, ozývajúci sa spoločnosťou nie dlho pred jeho posledným vydychnutím. Už zakrátko po Nežnej revolúcii v novembri 1989 sa začalo uvažovať o odstránení pamätníka, oslavujúceho zločiny bývalého režimu. Napokon k tomu doteraz nedošlo, i keď v nasledujúcom období bolo do pamätníka uskutočnených viacero umeleckých či aktivistických intervencií. Pamätník tak doteraz môže slúžiť ako negatívna spomienka na bývalý režim a jeho zvrhlé nástroje presadzovania svojich vlastných záujmov. Našou povinnosťou je však v tomto smere edukovať a ozrejmovávať problematiku vzniku jednotlivých diel vo verejnom priestore. ■

Martin Jurčo, foto: RTVS; Jakub Kebrt (ČRo)

Jakub Nvota: „Tu sme doma, aj keď tu už roky nie sme. Trnava, to je stále naša DNA“

Príprava rozhovoru s režisérom a hercom Jakubom Nvotom trvala trochu dlhšie ako zvyčajne. Je taký zaneprázdnený, že zastihnúť ho na jednom mieste a v jednom meste je jednoducho problém. Napokon si našiel čas – aj na svoje (polo)jubilejné spomínanie, ako inak, na Trnavu a o Trnave. Pripomeňme, že 9. decembra uvedie v Divadle Jána Palárika svoju inscenáciu Palárik (a to jeho teatro).

Jakub Nvota (nar. 4. októbra 1977 v Bratislave) je synom režiséra Juraja Nvotu a dramaturgičky Mirky Čibenkovej, ktorých okrem iného spájalo aj Divadlo pre deti a mládež a Trnavské divadlo. Tam, v divadle v Trnave, sme s Jakubom začali aj naše rozprávania.

■ Vaši rodičia patria k výrazným osobnostiam silnej generácie trnavského Divadla pre deti a mládež. V divadle ste v podstate vyrastali a na doskách ste stáli už ako štvorročný. Aká bola vtedy atmosféra v divadle a kto vás ovplyvnil?

– Recitoval som Hviezdoslavovu báseň na záver predstavenia Ako sme sa hľadali od Stanislava Štepku. Bol to záver predstavenia. Mal som tam drobné úlohy aj počas hry. Ale tu, v závere, sa všetci herci zhromaždili na javisku v dlhom rade, vystúpil som z neho a predniesol tie verše. Som hlboko presvedčený, že keby tento fór naozaj nefungoval, otec ako režisér by ho tam nikdy nedal. Určite nie kvôli tomu, aby som povedal básničku. Takže ten kontext musel byť vtipný, alebo zaujímavý. Nevieť, možno som to nejak plietol a im sa to hodilo. Ale ten obraz je pre mňa dodnes určujúci, ako hovorím: ...rode môj miléný, rád by som i ja k tvojej oslave pridal lístok zelený. To je parafráza, nie citát. Ale takto nejako to tam bolo. Za chrbtom mi stáli Peter Šimun, Lajko Moravčík, Števo Kožka, Vlado Jedľovský... Jaro Filip nie vždy, ale väčšinou už musel niekam utekať a nechodil na klaňačku. Nemôžem povedať, že som sa od nich učil. Mal som päť. Ale bola s nimi nádherná zábava. Divadlo v tom čase prežívalo svoju zlatú

éru, keďže si sformovalo vlastnú jedinečnú poetiku. Bolo autor-ské, bolo ich a prinášalo dôležité správy a posolstvá. Bolo hravé po otcovi Jurajovi Nvotovi a rebelujúce po Blahovi Uhlárovi. Ja som si myslel, že to je prirodzené, vyrastať v takom svete. Všetko tam malo svoj poriadok a svoje pravidlá. Ten svet sa tam vyrábalo, od maliarskych dielní až po javisko. Mal som čo robiť, aby som sa potom naučil žiť v realite, to bolo oveľa ťažšie. Ale dodnes by som rád k oslave divadla pridal aj ja svoj lístok zelený... to mi z tých rokov ostalo.

■ Narodili ste sa v Bratislave, ale v podstate ste vyrastali v Trnave. Boli ste aj typické sídliskové dieťa?

– Žili sme s mamou na Družbe, dodnes tam býva. Ten istý byt. Stále tam mám svoju izbu. Nevieť, či som bol typické sídliskové dieťa. Ale áno, mali sme partie, boje, boli sme aj indiáni, aj vyšetrotelia, aj sme chodili hrať futbal na školské ihrisko, chodili sme na bicykle. Užil som si život tam, ale zároveň ma vždy lákalo divadlo. Chodil som recitovať a hrať a na konci základnej školy už potom do vlastného súboru, a ten ma celkom pohltil. Od strednej školy už som nebol sídliskové dieťa. Aj ja som si začal tvoriť svoj vlastný svet študentského divadla. Ale Družbu mám rád. Mama sa hnevá, ako veľmi sa tam všetko rekonštruje. Ale ja jej hovorím: Vydrž, bude to pekné. A akurát minulý týždeň začali sadiť stromy. Držím im palce, nech nepomrznú a nech rastú. Nech je to pekný zelený kút. Ľudia si nepamätajú, ale realita,

Jakub Nvota

v ktorej žijeme, je o tri kozmické rýchlosti niekde inde, než keď som ja vyrastal. Ale je to v nás, najšť si problém a frflať. Nevieť žiť bez frflania. Sme ako druh nastavení na riešenie problémov, keď ich nemáme, musíme si ich najšť. Nejaký program v nás ich vyžaduje. Ale dá sa ho odinštalovať, myslím... (smiech).

■ Bolo jasné už v časoch chlapčenských, že pôjdete cestou herectva a réžie? Aké bolo prostredie trnavského gymnázia?

– Chodil som na Nové gymnázium P. O. Hviezdoslava. Vidíte, zase Hviezdoslav (smiech). Delili sme sa o budovu s Gymnázium A. Merici, mali sme rozdelené chodby a len jedno kúrenie. Keď nám odstavili kotel, mali sme voľno. Dnes už je to inak. Prišiel som sem zo Základnej školy na Halenárskej, mal som za sebou pár rokov ruštiny, angličtiny a nemčiny. V siedmej triede prišla revolúcia a z jazykovej školy sa stala cirkevná. Zistili sme, že spoločenská miestnosť je vlastne kaplnka, takže tam už asi nebudú

akadémie, kde sme hrali scény. Pamätám si na jednu, ako kolchozníci poslali Leninovi melóny a on ich nezjedol a rozdal. Teraz sme mali každé ráno cez školský rozhlas modlitbu a potom niekto odniesol bustu Lenina zo vstupnej chodby, kde bola veľká nástenka a dal tam sochu Dona Bosca. Učiteľky ruštiny sa rekvalifikovali na etickú výchovu. Mal som málo rokov, ale jasne som to videl, a som k revolúciám a takýmto režimom od tých čias jemne podozrievavý. Na gymnáziu som už ale nič z toho necítil, okolo nás sa rozbehli divoké deväťdesiatky a my sme si žili svoje dospievanie. Stretol som Kamila Žišku o dva rady lavíc ďalej, po roku sme založili Študentské divadlo. To boli krásne časy. Chodili na nás spolužiaci a profesori, písali sme a skúšali... Bolo to neskutočne tvorivé obdobie. Spoznal som na gymnáziu skvelých ľudí. Som hrdý na svoju generáciu, čo dokázali, čím sú a ako žijú. Som rád, že som vyrastal a zažíval dospievanie práve tam, práve s nimi. Dodnes ma to baví, keď sa s niekým stretnem a spomíname.

■ Už ste to šťastí spomenuli, ale kde a za akých okolností ste sa stretli s Kamilom Žiškom a kedy a kde vzniklo Trnavské túlavé divadlo? Bolo jasné, akým smerom sa bude divadlo uberať a aká bude jeho poetika?

- Stretli sme sa v jednej triede na gymnáziu. Spriadal som plány ako založiť vlastné divadlo a on za mnou prišiel, že by tiež rád robil divadlo. Tak som ho najprv obsadil do jednej hry T. Williamsa, a potom sme spolu začali písať a hrať naše autorské kabarety. A v septembri 1994 sme založili Študentské divadlo. To sme boli v tretej triede gymnázia. Než sme končili, tak sme s divadlom prešli pod strechu Trnavského divadla a vzniklo Trnavské túlavé divadlo. Ale to prvé, Študentské, sa zrodilo v sále na Hlavnej ulici v bývalom Dome československo-sovietskeho priateľstva. Keď pri-

Jakub Nvota a jeho celoživotný herecký partner Kamil Žiška, s ktorým založil aj Trnavské túlavé divadlo. Dnes spolupracujú aj na projekte glosátorov dejín k 50. výročiu Rádia Devín (fotografia z verejnej nahrávky).

telstvo pominulo, zostala po ňom prázdna sála, ktorú mala v nájme Základná umelecká škola pod vedením P. Babku a neskôr Trnavská univerzita, tam sme hrali, tam sme boli dva roky viac ako doma. O poetike nás dvoch s Kamilom je mne ťažko hovoriť, nech to skúsia iní. My si píšeme, ako to cítime, asi sme sa za tie roky niekam posunuli. Najlepšie je, ak sa prídete pozrieť, napríklad do Malého Berlína, kde budeme od marca budúceho roka pravidelne hrať. Naše základné piliere sú rokmi nemenné: Humor a poézia.

■ Vraj sa na vaše predstavenia chodili s radosťou pozerať aj vaši gymnaziálni profesori. Aký bol ohlas v trnavskom prostredí?

- Myslím, že bolo a hádam ešte aj bude vcelku dosť sedemnásťročných chalanov a dievčat, ktorí si založia divadlo. Je prirodzené, že potom ako ide ďalej život, idú ďalej aj oni. Skrátka, prídu také tradičné zlomy a tam sa nitka preruší. A my, ak sme vôbec v niečom výnimoční, tak jedine v tom, že sme doteraz všetky tieto zlomy prekonali. A to divadlo v jeho jadre, teda v tvorbe mňa a Kamila, stále žije. A tak ako sme chodili na zázajdy na gymnáziu, chodíme dodnes. Pravda, máme trochu lepšiu techniku a vyššie

honoráre. O čosi (smiech). Dali sme za nás, za našu generáciu Trnave aj Bratislave divadlo a texty, ktoré sme písali a píšeme tak, ako sa nám zdá, že je potrebné ich uvádzať na javisku. Popritom sme vyštudovali školy, založili rodiny, potom niektorí aj iné rodiny. Ja som sa presťahoval do Prahy. Ale stále píšeme, a tá mašinka stále funguje. Tak si začínam veľmi zvoľna hovoriť, že na tom niečo asi bude. Ale keď sme boli na vrchole študentského divadla, vedeli sme bez problémov dvakrát do mesiaca vypredať Trnavské divadlo. Chodilo sa na nás a myslím, že sme stali na krátko súčasťou akejsi kultúrnej duše mesta. Samozrejme, že potom prišli aj krízy, aj stagnácia, aj zlé veci, ale vedeli sme to prekonať a vrátiť sa k tomu, čo nás bavilo. Dodnes, keď hráme v Trnave, tak aj naši kolegovia, ktorí sú v našom divadle len chvíľku, cítia, že tu je to nejak inak. Tu je to doma. Aj keď tu už roky nie sme. Trnava, to je stále naše DNA, a tak to cítiť aj tí, ktorí v Túlavom divadle už tieto roky nezažili.

■ Študovali ste réžiu u prof. Vladimíra Strniska. Čo vás ovplyvnilo na VŠMU?

- Vy dávate otázky, na ktoré sa dá pokojne odpovedať aj dizertačnou prácou (smiech). Profesor Strnis-

ko bol ten, čo ma vzal, rozložil na katióny a anióny a ja som sa musel skladať nanovo. A za to mu budem vždy vďačný. Previedol ma zo stavu ohotníka, ktorý si už-už začína myslieť, že veď o divadle vie skoro všetko, do stavu študenta a dal mi šancu tú prácu robiť profesionálne. To znamená, že máte v sebe mechanizmus, ktorý vás pokorne vedie a neustále vám umožní objavovať nové veci, pravda, ak chcete. Naučil ma rozumieť textom, naučil ma vyloužiť príbeh, postavy, dodnes si stále hovorím, čo by povedal na toto, alebo tamto. Aj tak to nikdy neuhádnem. Nikto nikdy neuhádne a netrafí tie možnosti výkladu, ktoré vám vie rozkrýť on. Odhliadnuc od toho, pre mňa nebola škola ľahké obdobie. Hlavne po jej skončení vo mne ešte dlho doznievala veľmi ťaživo a učil som sa zнову hľadať sám seba a ľahkosť. Zнову sa kúsok po kúsku katión po katióne poskladať do nejakého celku. A tu mi veľmi pomohlo, že som zнову založil Túlavé divadlo so svojimi spolužiakmi. Vrátili sme sa úplne do základov, na ulicu pred kostol, tam, kde sa v stredoveku divadlo zнову narodilo, a hrali sme naše verzie Shakespearových tragédií ako komédie. Ten projekt mňa osobne zachránil.

■ **Neskôr ste pracovali na viacerých miestach ako režisér v Zlíne, Ostrave, úspešne v Brne (Saturnin, Rozmarné léto, Spalovač mrtvol). Pre jednu vašu inscenáciu postavili vraj v Brne aj šapitó.**

- Mal som na začiatku cesty takého dobrého ducha, ktorý sa mi trikrát v živote zjavil a niekam ma posunul. To bol Dodo Gombár, mimochodom, vlastne tiež Trnavčan. Prvýkrát na začiatku v Študentskom divadle, keď mi dal dôveru, že spolu vytvoríme komické predstavenie á la Lásica a Satinský. To som naozaj urobil, ale už s Kamilom Žiškom. Dodo však bol ten impulz. Druhýkrát, keď ma odporučil Martinovi Trnavskému do divadelného spolku Frída. A tu sa rozvinula moja prvá a dnes aj

najdlhšia spolupráca v Čechách a na Morave. Dodo a Martin Frída založili ako autorské divadlo, tak je to dodnes. Ale pre mňa je to už ako rodina. Napísal som pre nich za tie roky trinásť inscenácií, a to sme ešte neskončili. A tretíkrát sa predou mnou Dodo objavil ako umelecký šéf Zlínskeho divadla a ponúkol mi tam réžiu. A pri nej zafungovala akási zvláštna chémia. Medzi mnou a súborom, mnou a mestom. Zlín sa mi na pár rokov stal domovom. Nebol som tam v angažmán, ale veľa som pre nich robil a cez tú prácu sa dostal tak akosi do povedomia. Začali prichádzať aj ponuky z iných divadiel v Čechách. Spomínali ste Národné divadlo a projekt Rozmarného léta v šapitó. To bolo niečo výnimočné. Uprostred zimy skúšať v cirkuse, skoro sme zmrzli, ale v lete to potom hrať, to bola krása. Z tých rôznych vecí musím spomenúť spoluprácu s divadlom P. Bezruče v Ostrave. Urobili sme tam, myslím, krásnu inscenáciu adaptácie románu V. Fischla Dvorní šašci, ale zhltla nám ju korona. To ma mrzí. Tam je úžasný súbor a skvelá atmosféra. A túto sezónu sa po čase vraciam aj do Zlína s titulom Kone sa striedajú. Veľmi sa na to teším.

■ **V Prahe sa hrajú vaše inscenácie s mimoriadnym úspechom, hneď na viacerých scénach. Naštudovali aj komédie aj vážne inscenácie. Pripomeňme napríklad hru Můj nejlepší kamarád v Divadle Kalich alebo Duety v Studiu dva. Praha má veľa klasických i komorných scén a denne množstvo predstavení. Ako sa vám podarilo uspieť v Prahe?**

- Nehodnotil by som to tak, že sa mi podarilo uspieť. V Prahe je množstvo divadiel, ktoré ponúkajú množstvo príležitostí, ale zároveň je to niekedy pekný frmol (smiech). Mám to šťastie, že som si našiel zase taký svoj malý prístav v Komornom divadle Kalich. Často pre nich robím, je tam tvorivá atmosféra a ľudia, ktorých rád stretám. Viete, mož-

no tým, že som divadelné dieťa, som nemal nikdy ambície dostať sa niekam do divadla. To sa mi podarilo práve už v tých piatich rokoch, keď som stál v trnavskom divadle a za mnou celá tá úžasná plejáda hercov. Tým som bol vybavený a odvtedy si skôr v divadle hľadám miesta, kde sa cítim dobre. Kde nachádzam ľudí s podobným zamýšľaním, poetikou, kde nemusím pôsobiť nátlakovo alebo direktívne. Skrátka, pre mňa je divadlo spôsob života a nechcem ho žiť ani v slonovinovej veži, ani utrápený. Chcem, aby bol zmysluplný a hlboký, ale na to potrebujem ľudí, nie prestíž. Napriek tomu, keď sa to podarí a príde pekná ponuka a výzva, ako bola napríklad dramtizácia románu Z. Salivarovej Honzlová v divadle Rokoko alebo Orestés v Klicperovom divadle v Hradci Králové, človek je rád, že získal krásnu kartu do hry.

■ **Popri divadle sa stále venujete s Kamilom Žiškom aj rozhlasovej práci. Pred rokmi ste tam mali spoločný kabaret, dnes glosujete slovenské dejiny. Čím je pre vás zaujímavá rozhlasová práca, napriek atraktívnejšej konkurencii divadla?**

- Rozhlas som si zamiloval ako médium, začalo sa to už na vysokej škole. Písal som pre rozhlas adaptácie, nahrávali sme tam s Kamilom kabarety, mal som tam istý čas svoju vlastnú reláciu o poézii s bláznivým názvom Ohnivá poistka fešáka Emána. A teraz, po dlhšom čase, sme dostali krásnu ponuku z Rádia Devín vytvoriť päťdesiatdielny cyklus, ktorý glosuje 50 rokov tvorby na Devíne v kontexte svetových dejín. Bol to rok krásnej roboty, hľadania v archíve a v histórii. Ohlasy na to sú veľmi dobré. Vysiela sa ešte do konca roka každú nedeľu, ale dá sa nájsť aj v archíve. A v Rádiu Slovensko mám svoju Nvotovu osnovu, to sú minútové glosy, vždy jednu za týždeň. To ma baví veľmi. Dostať do minúty zmysluplný príbeh s pointou, je to skvelé cvičenie hlavy.

■ Sporadicky sa vraciate aj do Trnavy. Aké sú vaše návraty a príležitosti prísť do svojho takmer rodného mesta?

– Mám tu mamu, chodievam za ňou. Mám v Zelenči deti. Som s nimi vždy, keď sa to dá. Mám tu priateľov a žije tu Kamil. Takže pre mňa je ľahké prísť do Trnavy. Je to značná časť môjho života. To sú skutočné dôvody. Z času na čas k nim pribudne práca, ale to hlavné je rodina. Pre mňa je Trnava naozaj stále

domov. Aj keď sa človek vracia po dlhšom čase, vidí už akoby s Kamilom zakladali divadlo a kde sme vyrastali, a Trnavu dnešnú – skutočnú. Občas si ich v hlave rovnám k sebe a možno aj porovnávam, ale nie som objektívny. Tá stará Trnava, to je moje dospievanie, tú si vždy budem pamätať. Tá súčasná ma však baví tiež. Začína byť príjemne hravá. Stačí len počkať, čo z niektorých zmien vylezie

a hneď nefrflať (smiech). Ak, tak potom. Mne sa páči všetko, čo vzniká a mení sa v čase, to je predsa podstatou vecí. To si pri divadle uvedomujem každý deň. Myslím, že veľa ľudí sa trápi, lebo by od života chceli v nejakom momente definitívu, že bude už len dobre, alebo budeme už len šťastní, alebo budeme už len normálni. Tak to nejde. Sme neustále v procese zmeny, všetci. Ide o to prijať ten pohyb a plynúť s ním zmysluplne. ■

Martin Jurčo, foto TASR

Spomínanie na fotografa Drahotína Šullu .....

S naším mestom sa spájajú aj osobnosti, ktoré v ňom síce nežili, ale spája ich s ním miesto narodenia alebo úmrtia. Taký bol aj významný fotograf Drahotín Šulla (*6. september 1932 Trnava – +16. júl 2022 Bratislava). Bol fotograf a fotoreportér, dlhé roky pracoval v Československej tlačovej kancelárii, neskôr aj Tlačovej agentúre SR.

V roku 1952 maturoval na Vyššej poľnohospodárskej škole v Olomouci. Pracoval v poľnohospodárskom projekčnom ústave Geoplán v Prahe a neskôr v Agroprojekte Bratislava. Od roku 1959 sa na dvadsať rokov usadil v Senici a začal sa intenzívne venovať fotografaniu. Prispieval do novín a časopisov, stal sa podpredsedom Zväzu slovenských fotografov. S Jánom Náhlikom obnovil fotografickú skupinu Retina. Medzinárodná federácia fotografického umenia FIAP udelila v roku 1970 Drahotínovi Šullovi titul AFIAP. V roku 1981 sa stal fotoreportérom ČSTK a od roku 1993 prešiel do TA SR, kde pracoval do roku 1996. Od roku 1983 bol členom Slovenského syndikátu novinárov a od roku 1984 aj členom Zväzu slovenských výtvarných umelcov. Jeho posledná, prierezová výstava bola v roku 2019 v Dvorane minis-

terstva kultúry v centre Bratislavy. Kurátorom výstavy bol jeho kolega Marián Pauer. „Mal som česť pracovať s ním v obrazovej redakcii agentúry. Nech som ho poveril akoukoľvek úlohou, vždy odvieďol profesionálnu prácu. Hlboko ľudským kamarátskym prístupom pomáhal v redakcii vytvárať rodinnú atmosféru naplnenú vzájomným porozumením a žičlivosťou. Ani po odchode do dôchodku neprestal fotografovať. Hravo zvládol prechod z analógu na digitál. Postupy, ktoré predtým musel práce vyrábať v tmavej komore, nahradil využívaním počítačových fotografických programov. Aj v novej technológii zostal verný poe-

tickému výtvarnému prejavu. Pri pohľade na jeho snímky z nového obdobia si spomeniem na krédo Karola Plicku, že dôchodcovia musia robiť, lebo práca skracuje dni a predlžuje život,“ povedal Marián Pauer na otvorení výstavy, ktorá mapovala obdobie Drahotína Šullu obdobia rokov 1960 – 2000.

Drahotín Šulla získal viacero ocenení, napríklad čestný titul Autor ZSF (1981), získal aj Zlatý odznak ZSF za mimoriadne záslužnú činnosť v prospech slovenskej fotografie (1987). V roku 2019 dostal Cenu ministerky kultúry za celoživotné dielo v oblasti fotografie. ■

Silvia Kružliaková a Gabriela Ondrišáková

Trienále plagátu trnava 2022

Miesto: Koppelova vila, Galéria Jána Koniarka v Trnave, Zelený kričiek 3 a Synagóga Centrum súčasného umenia, Halenárska 2, Trnava

Kurátorky: Silvia Kružliaková a Gabriela Ondrušáková

Koniec výstavy: 23. 2. 2023

Plagát má aj v súčasnosti schopnosť poukázať na aktuálne závažné problémy, ktoré rezonujú lokálne aj globálne. Hoci médium plagátu sa dnes vo svojej klasickej podobe objavuje už len zriedkavo, neznamená to, že by upadalo a grafickí dizajnéri oň strácali záujem. Práve naopak, stáva sa exkluzívnejším a mnohí dizajnéri a výtvarníci po celom svete sú ním stále fascinovaní. Často im totiž dáva omnoho viac výtvarnej slobody v porovnaní s inými zákazkami a možnosť vyjadriť svoj postoj. Dokazujú to aj prihlásené plagáty autorov z celého sveta do XI. ročníka Trienále plagátu Trnava 2022. Mnohí grafickí dizajnéri prostredníctvom environmentálneho plagátu dvíhajú varovný prst pred klimatickou krízou, pľutvaním a drancovaním prírodných zdrojov, nadmerným konzumom a úhynom živočíšnych aj rastlinných druhov. Pálčivými témami (ktoré čiastočne vychádzajú práve z klimatickej krízy) sú tiež chudoba, vojny a diktatúry. Grafickí dizajnéri tiež veľmi často vo svojich plagátoch riešia fenomén sociálnych sietí. Poukazujú na to, že v súčasnosti mnohým ľuďom nahrádzajú prirodzenú komunikáciu a poskytujú im možnosť vystupovať pod inou identitou. Upozorňujú aj na šírenie dezinformácií a fake news (nielen) na týchto platformách. Plagát je tiež vďačným médium pre kultúrny sektor – aj v tohtoročnom výbere sa často objavujú plagáty

pre divadlá, filmy, výstavy, prehliadky dizajnu, festivaly či koncerty.

Medzi tie najlepšie postúpili plagáty z krajín Európy, Ázie, Ameriky a Afriky, konkrétne Slovensko, Česko, Rakúsko, Poľsko, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko, Srbsko, Chorvátsko, Bosna a Hercegovina, Slovinsko, Ukrajina, Estónsko, Švédsko, Veľká Británia, Francúzsko, Nemecko, Švajčiarsko, Taliansko, Španielsko, Portugalsko, Turecko, USA, Argentína, Brazília, Ekvádor, Mexiko, Kostarika, Nikaragua, Kuba, Čína, Japonsko, Južná Kórea, Taiwan, Malajzia, Irán a Egypt. Veľká časť z nich je aj fyzicky prezentovaná na výstavách Trienále plagátu Trnava 2022

v Trnave. Menovite by sme chceli spomenúť slovenských tvorcov plagátu. Kategóriu profesionálov z našej krajiny zastupujú Peter Eliáš, Igor Kupec, Peter Javorík a Samuel Čarnoký a za kategóriu študentov sú to Laura Morovská a Tomáš Paulen, študenti vizuálnej komunikácie na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Plagáty do špeciálnej kurátorskej témy navrhli študentky Súkromnej školy umeleckého priemyslu Bohumila Baču v Bratislave Kristína Pútecová a Dominika Bogárová. Väčšina plagátov je vytvorená digitálne, ale nájdú sa aj výnimky vytvorené ručne klasickejšími výtvarnými technikami. Každý prihlásený autor má

svoj jedinečný výtvarný štýl a rukopis, vo výbere plagátov však určite dominuje minimalizmus a očistenie od všetkých nadbytočností. Prevláda digitálna, resp. digitalizovaná kresba, práca s linkou alebo čisté farebné plochy (fotografické reprodukcie sa objavujú len zriedkavo) a pre mnohých autorov je písmo obľúbeným výrazovým prostriedkom, s ktorým radi experimentujú. Popri základných kategóriách Profesionál a Študent sme v TPT 2022 navrhli aj špecifickú kurátorskú kategóriu na tému „kontakt“. Kontakt je jedna

z najzákladnejších a najprirodzenejších ľudských potrieb. Človek sa ako spoločenský tvor potrebuje neustále s druhými ľuďmi „spájať“ – komunikovať. Je to nielen otázka prežitia, ale hlavne pilier duševného zdravia jednotlivca. V súčasnom svete sa však zmysluplná konverzácia aj fyzický kontakt často redukujú na minimum, prenášajú sa do online sveta alebo úplne absentujú. V dôsledku toho čoraz viac ľudí v stále mladšom veku trpí osamelosťou, depresiami a úzkosťami. Svetová pandémia ochorenia COVID-19 a s ňou spojená sociálna

izolácia tieto problémy už len umocnili. Poukázali na to aj autori plagátov zaslaných do tejto kategórie. Na ich návrhoch sa objavuje napríklad mobilný telefón ako symbol straty fyzického kontaktu, názny domácej izolácie, v ktorej sa ľudstvo nechtiac ocitlo, ako aj ruky či postavy naznačujúce túžbu po medzilidskej blízkosti. Kurátorským zámerom je pripomenúť si dôležitosť fyzických stretnutí, rozhovorov, zdieľania pocitov a myšlienok.

Budeme sa tešiť, ak si spoločne pozrieme súčasnú svetovú plagátovú tvorbu! ■

Jaroslav Lieskovský

Šestnásťročný reprezentant SR Adam Hagara potvrdil na trnavskom ľade vysoké ambície .....

Štvordňové krasokorčuľarske preteký Tirnavia Ice Cup 2022 absolvovalo rekordných dvestotrinásť súťažiacich z osemnástich štátov

Čurmovci z Trnavy sú obdivuhodná športová rodina. Manželia Jozef a Jana (za slobodna Adamovská) majú päť detí vo veku od siedmich do sedemsnástich rokov. Všetky ratolesti idú v krasokorčuľarskej stope svojich rodičov. V závere októbra sa kompletná rodinná zostava neustále pohybovala v priestoroch mestského zimného štadióna, dejiska štrnásťtej edície medzinárodných pretekov Tirnavia Ice Cup (TIC). „Máme tu rekordný pelotón. Celkovo sme zaregistrovali 213 pretekárov z osemnástich krajín,“ hrdo nás informoval Jozef Čurma, predseda Krasokorčuľarskeho klubu Trnava.

Opäť raz sa ukázalo, že domáci pretekár Adam Hagara je výraznou nádejou slovenského krasokorčuľovania. Tiež smerom k parížskym Zimným olympijským hrám 2026. V minulej sezóne už ako pätnásťročný debutant si obrúsil pretekárske ostrohy medzi mužmi v ME aj

Vítazný stupienok pre Adama Hagaru (Krasokorčuľarsky klub Trnava). Prvý sprava je riaditeľ štvordňového TIC 2022 Jozef Čurma, prvý zľava moderátor pretekov Kristián Boďa. Foto: Radovan Reháč

MS. Na trnavskom ľadovom zrkadle imponovala v TIC 2022 Adamova pohoda a suverénny prejav najmä pri voľnej jazde. S dostatočným náskokom zopa-

koval predošlý primát v domacom medzinárodnom sviatku. Zo žien triumfovala Stefanie Pesendorferová, v malom Ríme úspešná aj pri predošlých vy-

stúpeniach. Rakúšanke sa síce nevydaril krátky program, v ktorom skončila štvrtá, avšak neďelne popoludnie už bolo v jej réžii. Druhú najlepšiu voľnú jazdu mala Slovenka Vanesa Selmeková, no po siedmom mieste zo soboty obsadila celkovo štvrtú pozíciu (súčet 148.03 b.). Okrem rozdeľovania bodov do renkingu ISU sa trnavským divákmi predstavili v sprievodnom programe všetky vekové skupiny. Počnúc súťažiením tzv. hviezdíček do sedem rokov. Spoločnú

kategóriu chlapcov a dievčat vyhral Dávid Lehocký pred Veronikou Naňovou (obaja Krasokorčuľarsky klub Trnava), hoci v sympatickej prehliadke najmladších detvákov vonkoncom nehralo poradie prvoradú rolu. Zohraná partia pod vedením Jozefa Čurmu zvládla náročný štvordňový festival piruet s tradičnou dôslednosťou. Obísť nemožno ani ústretovosť zo strany viacerých rodičov a ďalších ochotných pomocníkov. Napríklad Pavla Boďu s dcérou Dian-

kou a synom Kristiánom. Aj ich potešili spokojné reakcie zahraničných účastníkov pri odchode z Trnavy.

* *Tirnavia Ice Cup 2022*, medailové trojice hlavných kategórií, ženy: 1. Stefanie Pesendorferová (Rakúsko, 157.92 b.), 2. Shaline Rueggerová (Švajčiarsko, 150.79), 3. Barbora Vranková (Česká republika, 150.23); muži: 1. Adam Hagara (SR, 185.62 b.), 2. Alexander Zlatkov (169.44), 3. Beat Schuemperli (obaja Bulharsko, 161.54). ■

Jaroslav Lieskovský

Šramková a Schmiedlová s pohármí v druhom halovom turnaji na harde TC Empire Trnava

Medzinárodná séria k storočiu organizovaného tenisu v našom starobyľom meste vyvrcholí decembrovými konfrontáciami mužov

Najväčší tenisový klub s najkrajším areálom na Slovensku je pýchou športovej Trnavy. Tejto jesene to potvrdzuje seriál siedmich halových turnajov pod názvom Empire Indoor Tennis Tour 2022, venovaný tamojšiemu 100. výročiu organizovaného tenisu. Agilný domáci štáb pripravil k jubileu výnimočný festival s raketou a loptičkou v spolupráci s Medzinárodnou tenisovou federáciou (ITF).

O úvodnom sviatku na harde TC Empire informovali októbrové Novinky z radnice. Dotácia 50-tisíc dolárov čakala aj na aktérky druhého turnaja pod strechou moderného stánku. Do účastníckeho zoznamu zapísali technickí realizátori kvalitnú konkurenciu z dvadsiatich krajín. Trnavskí priaznivci so záujmom sledovali vystúpenia popredných európskych, ázijských, ale i zámorských hráčok. Domácim fanúšikom sa v záverečných zápoleniach predstavili aj fedcupové reprezentantky SR. Bratislavčanka Rebecca Šramková (*19. október 1996) si dala darček k 26. narodeninám, keď vyhrala štvorhru po boku ruskej tenistky Sofye Lanse-

Za trnavského tenisového buditeľa v storočnej histórii možno považovať Zoltána „Apuša“ Domonkoša (*11. jún 1904 - †31. august 1966). Bol výborným hráčom, obetavým organizátorom, skúseným trénerom, zručným pomocníkom a napokon správcom areálu pri vtedajšej fabrike Kovosmalt. Foto: archív autora

rovej. Na ich finálových raketách zostal tajpejský pár Pei-Chi Lee a Fang-Hsien Wu. Ďalšia členka

slovenskej reprezentácie, košická rodáčka Anna Karolína Schmiedlová (*13. september 1994), nestačila vo finále na 20-ročnú Nemku Evu Lysovú, ktorej podľahla 2:6, 6:4, 2:6.

Pri oprašovaní tenisových zošitov dostáva priestor Empire Trnava Cup na vonkajších kurtoch z augusta 2011. Vtedy šestnásťročná A. K. Schmiedlová predviedla v prvom kole trojsetovú bitku s Rakúšankou Y. Meusburgerovou, držiteľkou víťaznej trofeje vo dvojhre úvodného festivalu 2009 aj premiantkou tretieho ročníka. Šiesty diel (2014) už bol v réžii starších zo sestier Schmiedlových. Májové finále, pod názvom Empire Slovak Open, ovládla vtedy 19-ročná Košičanka. Pred jej kumštom sa sklonila popredná česká reprezentantka Barbora Záhlavová-Strýcová. Rozhodujúci duel zaujal divákov netradične v pondelok, keďže nedelňný dážď zaplavil antukový dvorec.

Opäť posun do prítomnosti. V nasledujúcich dvoch turnajoch z balíka Empire Indoor Tennis Tour čakala tejto jesene na ženy finančná odmena po 25-tisíc dolárov. Prvý singlový titul si

z trnavskej haly odniesla bielo-ruská tenistka Vera Lapková. Na jej semifinálovom šтите prekvapujúco zostala členka fედcupovej reprezentácie SR Viktória Kužmová, nad ktorou vyhrala 6:1, 7:5. Vyše dvojhodinový finálový súboj s mladou Českou Luciou Havlíčkovou rozhodla Lapková vo svoj prospech po setoch 4:6, 7:6, 6:2. Štvorhra sa stala korisťou najvyššie nasadeného chorvátsko-poľského páru Lea Boskovicová – Weronika Fialkowska.

A napokon finále 4. turnaja žien – dvojhra: Jana Fettová (Chorvátsko) – Natalia Szabaninová (Maďarsko) 6:3, 6:2; štvorhra: Jekaterina Makarovová (Rusko), Alice Robbeová (Francúzsko) – Katarína Kužmová (SR), Anna Šišková (ČR)

Máj 2014: Anna Karolína Schmiedlová ako prvá Slovenka vyhrala na trnavskej antuke vrcholný turnaj ITF Empire Slovak Open. Foto: zdroj TC Empire

6:3, 7:5. Jesenné halové galapredstavenia vyvrcholia v prvej polovici dvanásteho mesiaca. Turnajový riaditeľ Miroslav Hlavna a jeho zástupca Tomáš Boleman pozývajú skalných populárneho olympijského športu do pohostinného tenisového prostredia v lokalite Na

rybníku ešte na dva mužské turnaje. Finále s finančnou vizitkou M25 dostane priestor 4. decembra od jedenástej hodiny a posledný duel M15 príde na rad o týždeň neskôr, v nedeľu 11. 12., v rovnakom čase.

Vedenie trnavského TC Empire nezabúda ani na výchovu mladej generácie. Medzi talentované tenistky sa radí predovšetkým 13-ročná Mia Pohánková, singlová vicemajsterka Európy z júla 2022 v severočeskom Moste. Obísť nemožno ani augustový titul dorasteneckého družstva v majstrovstvách Slovenska. Na domácej antuke sa oň pričínila zostava Samuel Kyjaci, Marek Naňo, Patrik Hulín, Richard Bottlik, Daniel Baľašák a Pavol Bfily. ■

Jaroslav Lieskovský

Organizovaná cyklistika v Trnave vstupuje januárom do jubilea v znamení rokov 1893 – 2023

Aj náš mestský časopis bude venovať pozornosť 130. výročiu populárneho športu na dvoch kolesách

Prvý cyklistický spolok v našom meste (NKE / TRV) vznikol roku 1893. Hneď od začiatku svojho jestvovania mal širokú členskú základňu. Preteky organizoval najmä v mestskej časti Tulipán. Nová sezóna sa teda poniesie

v znamení okrúhleho míľníka. Niet pochýb, že významné športové jubileum pomkne trnavskú cyklistickú komunitu do ďalších aktivít. Tiež telovýchovná rubrika Noviniek z radnice hodlá vo svojich príspevkoch

pozorne sledovať súťažné dianie okolo úzkych galusiek. Chýbať nebudú ani profily osobností, či návraty k vrcholným podujatiam.

Bokom neponecháme ani zaujímavosti z novembrového sviatku

Legendárni bratia Selčanovci, nezabudnuteľné postavy trnavskej cyklistiky, Alfréd (vľavo) a o deväť rokov mladší Vladimír. Hoci už nie sú medzi nami, ich zverenci na nich veľmi radi spomínajú. Foto: zdroj T. S.

Bodku za pestrou trnavskou sezónou 2022 dal medzinárodný cyklokros s visačkou UCI / C2. Foto: Vladimír Ekhardt ml.

domácej a zahraničnej elity v súperení o body druhej kategórie do rebríčkov Medzinárodnej cyklistickej únie (UCI) i v rámci ôsmeho kola Slovenského pohára. Tejto jesene totiž ožilo Prednádražie ďalším dielom medzinárodnej Grand Prix Trnava. Celodennému cyklokrosovému programu na konci staničného parku sa prizeral aj bývalý popredný reprezentant na ceste a v teréne, trnavský rodák Ľuboš Bachratý (*22. február 1969). „Organizátori si za perfektne zvládnutie náročných pretekov s kvalitnou a početnou

účastou zaslúžia slová obdivu. Je chvályhodné, že popri pelotóne mužov a žien dali možnosť zasúťažiť si na výborne pripravenom okruhu aj ostatným vekovým skupinám, počnúc detskými náborovými pretekmi a končiac veterárskymi kategóriami masters,“ povedal pre náš mestský časopis známy odchovanec voľakedajšieho cyklistického oddielu TJ Skloplast. Usporiadateľský štáb GP Trnava 2022 viedol predseda tridsaťročného CK Olympik Bohuslav Kujovič. V chlapčenských začiatkoch ho zapísali do cyklis-

tického oddielu Telovýchovnej jednoty Spartak. „Mojím prvým trénerom bol Alfréd Selčan, ktorému asistoval jeho brat Vladimír. Na oboch pánoch mi zostali nezabudnuteľné spomienky. Vo svojich mladých zverencoch dokázali vypestovať hlboký vzťah k tomuto náročnému, no krásnemu športu. Až do takej miery ma bratia Selčanovci ovplyvnili, že po skončení pretekárskeho obdobia som pred štyridsiatimi rokmi presedlal na trénerstvo. A táto záľuba ma drží dodnes,“ prezradil B. Kujovič. ■

Jaroslav Lieskovský

Futbalové návraty k vrcholným i masovým zápisom .....

Mestské zastupiteľstvo schválilo pred štvrtoročím, 14. januára 1998, názov Štadión Antona Malatinského

Prechádzka trnavskou futbalovou históriou neabsentuje ani v tomto dvojčísle Noviniek z radnice. Ďalšie pohľady na dianie okolo koženej lopty začneme ustanovujúcou schôdzou s dátumom 19. marec 1949. Po vtedajšom zlúčení Trnavského športového spolku s Telovýchovnou jednotou Dynamo sa vo futbalovom kolotoči objavila Závodná sokolská jednota Kovosmalt. Jej aktéri to spočiatku nemali ľahké. Najskôr museli vyhrať krajskú súťaž, nadväzne uspieť v pohárových zápasoch so Sereďou, bratislavskou Dynamitkou, Trenčínom, Ružomberkom a Topoľčanmi, aby postúpili z národnej previerky do záverečného turnaja Československého pohára v Prahe. V októbri 1951 privítala metropola na Vltave štyri najlepšie mužstvá – dve z Čiech, po jednom z Moravy a zo Slovenska. Krajinu spod Tatier úspešne zastupovali trnavskí sokoli. Naši zverenci trénera

Sezóna 1952: futbalisti Sokola Kovosmalt Trnava pri nástupe na ligový zápas v Kladne. Ich súboj s domácim celkom SONP sa skončil remízou 2:2. Foto: zdroj Jarmila Šturdíková

Karola Feketeho najskôr deklamovali v semifinále MEZ Židenice Brno 4:0 a v dramatickom finále získali najcennejšiu trofej po výhre 1:0 nad Armatúrkou Ústí nad Labem. Do hľadiska na Letnej prišlo 15-tisíc divákov. Trnavčania nastúpili v zostave: Stacho, Križan, Pšenko, Kubovič, Tibenský, Kohúčík, Bolček (Šturdíková), Kalivoda, Slanina, Jakubčík, Lančarič. Senzačný pohárový triumf zároveň znamenal pre Trnavu tú-

žobný návrat do celoštátnej ligy. Majstrovská sezóna 1952, hraná systémom jar – jeseň, sa futbalistom Sokola Kovosmalt vydarila. Po dvadsiatich troch ligových kolách najvyššej československej súťaže im patrila tretia pozícia s bilanciou 11-9-3 (skóre 49:31). Trojkolové zakolísanie Trnavčanov v závere ligového ročníka znamenalo pokles o dve miesta, no ani konečné piate miesto medzi elitnými klubmi nebolo na zahodenie. Najviac trnavských

gólov, tucet, v majstrovskom päťdesiatom druhom roku zaznamenal Ján Šturdík.

Vo futbalovej rubrike nemožno nespomenúť významnú udalosť pred štvrtstoročím. V decembri 1997 som podal písomný návrh na pomenovanie Štadión Antona Malatinského. Mestské zastupiteľstvo ho schválilo 14. januára 1998 bez akýchkoľvek

pripomienok. Toni-báči si takúto poctu od vtedajších poslancov mesta Trnavy zaslúžil plným právom.

Ani zimný halový futbal nestál bokom. Bolo to tak i pred 45 rokmi. Z viacerých masových podujatí vyberme štvrtý diel známeho zápolenia v telocvični odborného učilišťa ŽOS. Víťaznú trofej si v januári 1978 odnieslo družstvo

Slovšportu Trnava. Jeho dres obliekli aj voľakedajší prvotligisti Spartaka – Josef Geryk, Karol Dobiaš, Stanislav Jarábek a Valerián Švec. Tiež v ďalších troch tímoch bavili divákov viacerí známymi športovcami, vrátane bývalých bílých anielov Františka Kozinku, Petra Mrvu, Alojza Fandela, Petra Zelenského, Jaroslava Masrnu a trénera Viliama Nováka. ■

Jaroslav Lieskovský

Mozaika z telesnej kultúry

■ **PO JESENI TRETIE** – V prvej futbalovej lige žien hrá desať družstiev. Po polovici základnej časti, deväťkolovej, viedol tabuľku Slovan Bratislava (25 bodov) pred Myjavou (24) a Trnavou (21). Spartakovské zverenky nového trénera Mariána Dlobíka mali na konte zápasovú bilanciu 7-0-2 (skóre 29:10). Pred športovou uzávierkou tohto dvojčísła NzR boli na programe ešte štyri kolá odvetného rozpisu. V nich získali Trnavčanky ďalších sedem bodov. Strelecky sa doteraz najviac darilo Martiškovej, autorke ôsmich gólov. Bederková skórovala sedemkrát a Mudráková zaznamenala šesť gólových zakončení. Tiež zásluhou tohto tria si ženy Spartaka vylepšili trinásťzápasové skóre na 37:16. Poradie v DEMIŠPORT- 1. lige žien po 13. kole: 1. Myjava 36 bodov, 2. Slovan 34 b., 3. Spartak 28 b. Pripomeňme, že ženský futbalový oddiel v Trnave vznikol roku 1968. Z pôvodnej Telovýchovnej jednoty Skloplast prešiel 14. júla 2014 do FC Spartak. Svoje domáce majstrovské duely v najvyššej súťaži hrajú trnavské ženy na štadióne v Jaslovských Bohuniciach, no podľa slov manažéra Jozefa Voleka je rozpracovaná verzia ich perspektívneho prestáovania sa do športového areálu SOŠE na trnavskom Zátvore.

■ ZIMNÉ BEHY ZDRAVIA

– Masový džoging v Trnave a okolí má bohatú tradíciu. Písať sa začala 15. decembra 1970,

keď vysokoškólači z vtedajšej PdF UK založili Beh priateľstva. Vyše štvorkilometrový okruh (cesta + terén) viedol po Prednádraží. Mekka kondičného behu nachádzala postupne nasledovníkov v celom západoslovenskom regióne. Mnohé džogingové podujatia zdravia sa behajú doteraz. Ďalším míľnikom bol zrod Klubu rekreačného behu v Trnave (2. september 1977), najstaršieho vo vtedajšej ČSSR. Úvodný júlový víkend 1982 zasa patril v našom meste 1. celoslovenskému zrazu kondičných a rekreačných bežcov. Hoci celosvetová pandémia ochromila v ostatnom čase telovýchovné dianie aj na Slovensku, po vynútenej prestávke sa postupne dávajú do pohybu i džogingové aktivity. Tiež Novinky z radnice im budú venovať spravodajskú pozornosť po celý rok 2023. Prvé vidiecke preteky sa pobežia v sobotu 11. februára u susedov v Suchej nad Parnou, kde zároveň oslávia polstoročie od úvodného podujatia v maratónkach.

■ **OLYMPIÁDA POĽNOHOSPODÁROV** – Pri návratoch do histórie si zaslúži pozornosť aj masové podujatie pred štyridsiaticimi rokmi. Tretiu januárovú sobotu 1978 vyhradili v športovej hale Družba na Rybníkovej ulici pre 2. okresnú poľnohospodársku olympiádu. O postup do krajského kola súťažili kolektívy i jednotlivci. Putovný pohár, venovaný

Okresným výborom Zväzu družstevných roľníkov v Trnave, získalo majcichovské Jednotné roľnícke družstvo Petra Jilemnického. Darilo sa aj domácim kolektívom. Stolnotenistový turnaj vyhrala trnavská Stredná poľnohospodárska technická škola a bronzové bolo krajské združenie Agrostavu. Na šachovniciach triumfovali chlapi z Poľnohospodárskeho odborného učilišťa Trnava.

■ **PROJEKTANT V MARATÓNKACH** – Trnavčan Martin Sulík by pred niekoľkými dňami mal 75 rokov. Do rodného listu mu totiž zapísali 29. november 1947. Známý športovec obohatil svoj telovýchovný profil nejednou úspešnou účasťou v behoch na dlhé trate, vrátane maratónov. Kvalitného vytrvalca čoskoro oslovili funkcionári Lokomotívy Leopoldov, takže viacero sezón absolvoval vo farbách tohto železničarskeho klubu. Na svojom konte mal aj košícký Medzinárodný maratón mieru, najstarší v Európe. Pohodový, optimisticky naladený a večne usmiaty propagátor džogingu si v bežeckej komunite získal veľa priateľov. Naplno sa angažoval aj vo svojom zamestnaní, v trnavskom Stavoprojekte. Na isté obdobie odišiel za prácou do Anglicka. Jeho životnú púť však preťalo náhle úmrtie. Svoju rodinu, kamarátov a známych navždy opustil pred desiatimi rokmi, v štrnásty decembrový deň 2012. ■

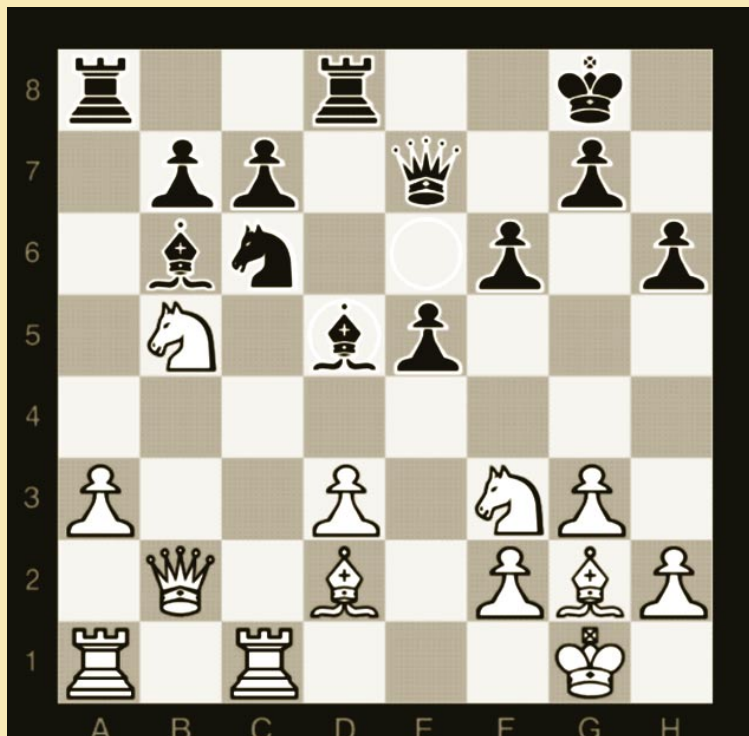
Pred 45 rokmi, 1. januára 1978, založili v susednom Ciferi masové bežecké preteky pre neregistrovaných. V tom období išlo o najkrajší vytrvalostný sviatok na slovenskom vidieku. Overtúru bežal aj Trnavčan Martin Sulík (v strede s prekříženými rukami). Foto: Marián Pavlík

(GK)

Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice

Stredná hra v šachovej partii Vladimír Orviský – Sear Sahidi, Slovak Open Piešťany (B) 2022, postavenie po ťahu 18. – S:d5

Zdá sa, že v peknej tradícii usporadúvania pravidelných medzinárodných turnajov v Piešťanoch chcú ich organizátori pokračovať aj naďalej, opierajúc sa o veľký záujem zo strany šachistov i šachistiek. Po minuloročných medzinárodných majstrovstvách Slovenska jednotlivcov (mužov i žien) sa podarilo zorganizovať aj tohto roku šachový festival s názvom Slovak Open Piešťany (SOP). Škoda, že sa nehral ako Memoriál Ľudovíta Wintera (*1870 – 1968), bývalého riaditeľa kúpeľov a šachového nadšenca, ktorý v rokoch 1912 a 1922 zorganizoval v tomto kúpeľnom meste dva medzinárodné turnaje s účasťou najlepších šachistov sveta s výnimkou Laskera a Capablancu. Od ich konania uplynulo už sto, resp. stodesať rokov. Ľudovítovu sochu v sediacej polohe môžu návštevníci mesta barlolamača nájsť na Kolonádovom moste. Niektoré samopašné ženy si mu sadnú na koleno, odhalia stehienko pod krátkou

sukňou, jednou rukou ho objímu a s úsmevom i smiechom sa nechajú odfotografovať, lebo starý pán sa nemôže voči tomu brániť.

Redakcia Noviniek z radnice sa ospravedľňuje za to, že v článkoch Jaroslava Lieskovského Regionálne míľniky spod piatich kruhov vo februárovom vydaní a Cenný úspech v Pekingu na diplomatickom poli v marcovom vydaní Noviniek z radnice mylne uviedla, že Jaroslav Lieskovský je čestný člen MOV a SOŠV.

Náš dlhoročný spolupracovník a spoluzakladateľ Noviniek z radnice Jaroslav Lieskovský je nositeľom titulu Čestný člen olympijského klubu v Trnave. Tento titul mu udelil prezident Medzinárodného olympijského výboru Thomas Bach za celoživotnú angažovanosť v olympijskom hnutí.

V polovici júla (11. – 18.7. 2022) na Kúpeľnom ostrove v tanečnej sále Balnea Palace sa zišlo celkovo 130 priaznivcov kráľovskej

hry (mužov i žien) rôznych vekových kategórií z celej Európy, ale aj vzdialenej Indie s početnou účasťou a ďalekou Islandu, aby medzi sebou súťažili tzv. švajčiarskym systémom na 9 kôl s tempom hry 90 minút na 40 ťahov, a potom 30 minút do konca partie. Riaditeľom turnaja bol Ján Kišon, hlavnými rozhodcami Tomáš Danada (A turnaj) a Rastislav Diviak (B turnaj). V A turnaji s priemerným ratingom 2 272 bodov a počtom účastníkov 64 bolo poradie trnavských šachistov: 9. Samir Sahidi (6 b.), 44. Igor Škrekro (4 b.), 59. Milan Drtina (2,5 b.), keď Ján Báňas zo zdravotných dôvodov po druhom kole odstúpil. V B turnaji s priemerným ratingom 1591 bodov a počtom účastníkov 66 skončili Trnavčania nasledovne: 4. František Jablonický (6,5 b.), 33. Sear Sahidi (4,5 b.), 49. Shabir Sahidi (3,5 b.). Hral sa tiež turnaj v zrýchlenom šachu (2 x 10 min.) s priemerným ratingom 1 680 bodov ako Augustus Cup na 7 kôl (64 účastníkov) aj s účasťou trnavských šachistov: 1. Samir Sahidi (6,5 b.), 11. Ján Plachetka (4,5 b.), 23. Shabir Sahidi (4 b.), 34. Sear Sahidi. Naši čitatelia môžu posúdiť úroveň hry trnavských šachistov na troch duelloch:

**Vladimír Orviský – Sear Sahidi
Slovak Open Piešťany – B (14. 7. 2022), 5. kolo**

1.c4 e5 2.Jc3 Jf6 3.Jf3 Jc6 4.g3 Sc5 (4. – Jd4 5.J:e5 De7 6.f4 d6 7.Jd3 Sf5 8.Kf2 0-0-0 9.Je1 h5 10.e3 Je6 11.d4 Bauer – Dorfman, Francúzsko 2006) 5.Sg2 (5.J:e5! S:f2+ 6.K:f2 J:e5 7.e4 c5 8.d3 d6 9.h3 h5 10.Se2 Jh7 11.Kg2 h4 12.g4 Jg5 13.Se3 Sd7 14.Dd2 Je6 15.b4 Botvinnik – Keres, 1966) 5. – d6 6.d3 Se6 7.0-0 h6 8.a3 a6 9.Sd2 0-0 10.b4 Sa7 11.Dc2 d5 12.b5 a:b5 13.c:d5 J:d5 14.J:b5 De7 15.Db2 f6 16.Vf1 Sb6? (16. – Dd7! 17.J:a7 V:a7 18.a4 b6 19.Db5 Jde7 20.Vc2 Dd6 21.Vac1 Sd7 22.Db3+ Kh8 23.e3 Jd8 24.Va1 Je6 25.d4 e:d4

=) 17.e4! Vfd8 18.e:d5 S:d5 (Pozri diagram!) 19.Je1? (19.Vab1! e4 20.d:e4 S:e4 21.Ve1 f5 22.Vbd1 Kh7 23.Sc3 V:d1 24.V:d1 Df7 25.h3 +/-) S:g2 20.K:g2 e4 21.d:e4? (21.d4! J:d4 22.Se3 J:b5 23.S:b6 Vd5 24.Db3 c6 25.Sc5 De5 26.a4 Kh7 27.Db4 Jc7 28.Se3 b5 29.Db1 De6 30.Db3 +/-) 21. – D:e4+ 22.Kg1 De2 23.Da2+ Kh8 24.Se3 (24.S:h6 D:b5 25.Df7 S:f2+ 26.K:f2 Df5+ 27.Sf4 g5 28.Dh5+ Kg7 29.Kg1 Vh8 30.Df3 g:f4 31.Jg2 Dh3 32.D:f4 D:h2+ 33.Kf2 Vae8 -/+) 24. – D:b5 25.Vab1 Da5 26.S:b6 c:b6 27.Va1 (27.Df7 D:a3 28.D:b7 Jd4 29.Vc7 Vab8 30.De4 Dd6 31.Vbc1 b5 32.Jf3 De6 33.D:e6 J:e6 34.V7c6 Jg5 35.Jg5 h:g5 -/+) 27. – Vd2 28.Df7 (28.Vc2 Vd7 29.Ve2 Jd4 30.Ve3 Dh5 -/+) 28. – Df5 29.f4 Dh3 0:1

Na šachovnici duelanti rozohrali variant štyroch jazdcov v anglickej hre (A29).Bielymi kameňmi „pohyboval“ nevidiaci šachista z Piešťan. Sloveso pohyboval je preto v úvodzovkách, lebo v skutočnosti sa hmatom orientoval na špeciálnej šachovnici určenej pre slepcov a svoje rozhodnutie oznámil slovnou svojmu pomocníkovi Jozefovi Chebeňovi, ktorý ťah za neho vykonal na riadnej šachovnici. Sear svojím chybným 16. ťahom zablokoval jediné ústupové pole svojmu stredovému jazdcovi, čo Vlado rýchlo zistil svojimi oboma rukami na svojej šachovnici, a po 17.e4 sa dostal do výhody, ktorú však stratil po chybách o dva, resp. štyri ťahy neskôr a prenechal iniciatívu svojmu mladšiemu súperovi, ktorý duel nakoniec aj vyhral.

**Marek Fizer – František Jablonický
Slovak Open Piešťany - B (13. 7. 2022), 4. kolo**

1.e4 c5 2.Jf3 d6 3.d4 c:d4 4.J:d4 Jf6 5.Jc3 a6 6.Sg5 Jbd7 7.De2 (7.Sc4 Da5 8.Dd2 e6 9.0-0 Je5 10.Sb3 b5 11.S:f6 g:f6 12.f4 +/-) 7. – Dc7 8.f4 e5 9.Jf3 (9.Jf5 h6 10.S:f6 J:f6 11.Je3 e:f4 12.Jed5 J:d5 13.J:d5 Da5+ 14.Dd2 D:d2+ 15.K:d2 Vb8 16.J:f4 Se7 Radabov – Ivan-

čuk, Bazna 2009) 9. – h6 10.S:f6 J:f6 11.f5?! (11.0-0-0 e:f4 12.Jd5 J:d5 13.e:d5+ Se7 14.De4 0-0 15.Ve1 Sd8 16.Sd3 f5 17.D:f4 Sf6 18.Jd2 b5 19.Vhf1 Sg5 20.Df2 Da7 =/+) 11. – b5 12.a3 Sb7 13.0-0-0 0-0-0 14.Jd5 J:d5 15.e:d5 Se7 16.g4? Kb8 17.Sg2 Vc8 18.Kb1 Dc4 19.Jg1 a5 20.h3 b4 21.D:c4 V:c4 22.a:b4 a:b4 23.Je2 h5 24.Vd3?! (24.b3 Vc5 25.Jc1 Vhc8 26.Se4 h4 27.Jd3 V:c2 28.J:b4 Ve2 29.Vhe1 V:e1 30.V:e1 Kc7 =/+) 24. – h:g4 25.b3 Vc5 26.h:g4 Vhc8 27.c3 b:c3 28.Kc2 Sa6 29.Vc3 Va5?! (29. – Sg5! 30.Va1 S:e3 31.V:a6 Vh8 32.b4 Vc7 33.Se4 Vh2 34.Sd3 e4 35.Sb5 Vb7 36.Va5 Sd4 37.Kd1 Sf6 38.Sc6 V:b4 39.Vb5+ V:b5 40.S:b5 Kc7 -+) 30.Jc1 e4?! (30. – Sf6 31.Vg3 Sg5 32.V:c3 V:c3+ 33.K:c3 Vc5+ 34.Kb2 Sd2 35.Vd1 Se3 -/+) 31.V:c3 (31.V:e4 Sf6 32.Vb4+ Ka7 33.Vh5 Se5 34.g5 Vcc5 35.Vh8 Va1 =/+) 31. – V:c3+ 32.K:c3 e3 33.b4 Sf6+ 34.Kc2 Va4 35.Vh8+ Kb7 38.Ve8 V:b4 37.Jd3 Vc4+ 38.Kd1 Vd4 0:1

Obyčajne voči postupu kráľovského pešiaka volí trnavský šachista sicílsku obranu – Najdorfov variant (B94). Jeho mladší súper ho chcel preväpíť ťahom 7.De2, ktorý mal pripravený v domácej kuchyni. Asi rozhodujúcou chybou sa stal postup pešiaka o dve polia dopredu (16.g4), lebo po: 16.g3! Kb8 17.Sg2 Vc8 18.Kb1 Dc4 19.D:c4 b:c4 20.Vhe1 Vc7 21.Jd2 c3 22.Jb3 Ka8 23.Ja5 c:b2 24.Jc6 h5 25.h4 Sc8 by bola pozícia približne vyrovnaná. O osem ťahov neskôr pridal ďalšiu chybu (24.Vd3) a o výsledku súboja bolo tak rozhodnuté.

**Igor Škrekro – Datar Soham
Slovak Open Piešťany - A (13. 7. 2022), 4. kolo**

1.d4 Jf6 2.c4 c5 3.d5 b5 4.c:b5 a6 5.b:a6 (5.Jc3 a:b5 6.e4 b4 7.Jb5 d6 8.Sf4 Jbd7 9.Jf3 Jh5 10.Sg5 Jhf6 11.e5 d:e5 Vogel – Barnov, NSR 1981) 5. – g6 (5. – e6 6.Jc3 J:d5 7.J:d5 e:d5 8.D:d5 Jc6 9.Jf3 Se7 10.Je5 0-0 11.J:c6 d:c6 12.D:d8 V:d8 13.e3 Sf6 14.Sc4 S:a6 15.S:a6 V:a6

Šahovič – Rogers, Niš 1985; 5. – S: a6 6.Jc3 d6 7.Jf3 Jbd7 8.e4 S:f1 9.K: f1 g6 10.g3 Sg7 11.Kg2 0-0 12.De2 Db8 13.h3 Db7 14.Vd1 Vfb8 15.Vb1 Je8 Podgajec – Šereševskij, Minsk 1973) 6.Jc3 (6.g3 Sg7 7.d6 Da5 8.Sd2 D:a6 9.d:e7 Db7 10.Jf3 Je4 11.Jc3 D:b2 12.J:e4 D:a1 13.Jd6+ K:e7 14.Sg5+ Ke6 15.Sh3+ f5 Suba – Pasman, Beer-Sheva 1984) S:a6 7.g3 d6 8.Sg2 Sg7 9.Jf3 (9.Jh3 0-0 10.0-0 Jbd7 11.Jf4 Dc7 12.Dc2 Vfb8 13.Sd2 Je5 14.Vad1 Sc8 15.Sc1 Sf5 Šiškin – Ponomarev, Kyjev 1997) 9. – Jbd7 (9. – 0-0 10.0-0 Jbd7 11.Dc2 Da5 12.Vb1 Vfb8 13.Sd2 Jb6 14.b3 Da3 15.Sc1 Da5 Padewski – Browne, Sarajevo 1970) 10.Vb1 0-0 (10. – Da5 11.Sd2 Jb6 12.b3 Da3 13.0-0 0-0 14.Je1 Sb7 15.Jc2 Da6 Van Welli – Carlsen, Wijk aan Zee 2008) 11.0-0 Dc7 12.Dc2 Vfb8 13.b3 Da5 14.Sb2 Jb6 15.Jd2 Sb7 16.e4 Jfd7 17.a4 Sa6 18.Vfd1 c4? 19.Sa1 Db4 (20. – Da3 21.Sf1 Jc5 22.Vdc1 Jb: a4 23.J:a4 V:b1 24.V:b1 J:a4 25.S:

g7 K:g7 26.Vb3 Da1 27.Vb1 Da3 28.Jb3 Vb8 29.Va1 D:b3 30.D: b3 V:b3 31.V:a4 +/-) 20.b:c4 Dc5 21.Jb5 S:a1 (21. – J:a4 22.J:d6 V:b1 23.V:b1 S:a1 24.V:a1 Jab6 25.Je8 Dc8 26.Db2 D:e8 27.c5 Jc4 28.J: c4 S:c4 29.Vc1 Va2 30.Dc3 +/-) 22.V:a1 S:b5 23.a:b5 V:a1 24.V:a1 Je5 25.Sf1 Vc8 26.Vc1 Da3 27.Dc3 Da7 28.Kg2 f5?! 29.Dd4 Da2 30.e: f5:g:f5 31.D:b6?! D:d2 32.De3 Db2?! (32. – D:e3 33.f:e3 Va8 34.Ve1 Kf7 35.e4 Va2+ 36.Ve2 Va4 37.Vb2 f:e4 38.Kf2 Jd7 39.b6 Va8 40.Sh3 +/-) 33.Dg5+ Jg6 34.Ve1 Vf8 35.Sd3 Dc3 36.Ve3 f4 37.g:f4 V:f4 38.S:g6 V:f2+ 39.K:f2 Dd2+ 40.Kg3 1:0
Vo Volžskom gambite (A58) sa snaží čierny obeťou svojho pešáka získať dva otvorené stĺpce pre svoje veže a flanketovaním čiernopoľného strelca dosiahnuť jeho pôsobenie na uhlopriečke a1 – h8. Vo svojom repertoári ho má aj súčasný majster sveta Nór Carlsen. Po chybe indického

šachistu v 18. ťahu obaja protagonisti sústredili pôsobnosť svojich figúr na pole c4, kde bol úspešnejší trnavský šachista. Indovi aj po niektorých ďalších slabých ťahoch sa celá pozícia zrútila ako domček z kariet, ale po správnom: 18. – Je5! 19.Sf1 S:f1 20.K:f1 c4 21.Kg2 h5 22.Sa1 c:b3 23.J:b3 Da6 24.Jd4 Vc8 25.Vb3 Vc4 mohol ďalej bojovať.
Riešenie strednej hry z duelu Lanč vs. Dobrovolský (Tatrafest 2022): 25. – e4! 26.D:d5 V:f2 27.D:e4 Jf6 28.Dd3 c6 29.Jf5 Dc7+ 30.Kh1 g6 31.Se3 Sb8 32.J:h6+ (32.Je7+ Kh7 33.Kg1 V:c2 34.D:c2 Dh2+ 35.Kf2 Dg3+ 36.Kf2 Dg3+ 37.Kf1 D:e3 38.Ve1 Dg5 39.Dd3 Sg3 40.Vd1 +/-) 32. – Kh7 33.Kg1 V:c2 34.D: c2 Dh2+ 35.Kf1 Dh1+ 36.Kf2 D: a1 37.J:f7 D:a2 38.c4 D:c4 39.Jg5+ Kh6 40.Je4+ Kg7 41.D:c4 b:c4 42.Sd4 Sa7 43.S:a7 J:e4+ 44.Ke3 Jd6 45.Sb6 Jb5 s remízou. V komplikovanej pozícii bolo veľmi náročné sa správne orientovať. ■

GALÉRIA J. KONIARKA

■ TRIENÁLE PLAGÁTU TRNAVA 2022

Gabriela Ondrišáková | Silvia Kružliaková | kurátori výstavy 22. 11. 2022 – 23. 2. 2023
Galéria Jána Koniarka, Koppelova vila, Zelený krížok 3 a Synagóga – Centrum súčasného umenia, Halenárska 2, Trnava

Juraj Bartusz | Vladimír Gažovič | Jozef Jankovič | Vladimír Kompanek | Ján Koniarek | Miroslav Kvetan | Erna Masarovičová | Stano Masár | Veronika Rónaiová | Miroslav Trubač | Rudolf Uher | Emöke Vargová | Ján Zelinka | Ladislav Šaloun | Fraňo Štefunko | Vlasta Žáková |

JÁN KONIAREK A FIGURÁLNE TENDENCIE

Vladimír Beskid | kurátor výstavy do 23. 6. 2026 v novom krídle

Kopplovej vily

Nová expozícia Galéria Jána Koniarka v Trnave vracia do nového krídla Koppelovej vily tvorbu zakladateľa slovenského moderného sochárstva a významného Trnavčana Jána Koniarka. Ide o nový pohľad nielen na samotnú tvorbu sochára a nosné okruhy jeho tvorby, ale aj o načrtnutie ďalšieho vývoja figurálnej plastiky u nás v priebehu storočia a následného dialógu mladších autorov/-riek priamo s Koniarkovou tvorbou. Prezentácia vybraných autorov zahŕňa 15 výrazných umelcov podľa roku narodenia od najstaršieho Koniarkovho súputníka, českého sochára Ladislava Šalouna (1870 – 1948), až po najmladšieho trnavského sochára Miroslava Trubača (1986).

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

Múzejné nám. 3, tel. 033/ 5512913, 033/5512 911, e-mail: zsmuzeum@zupa-tt.sk, info: www.zsmuzeum.sk

Otváracie hodiny:
Ut – pia 8.30 – 17.00
Víkend 11.00 – 17.00
V pondelok zatvorené

EEXPOZÍCIE .....

■ ETNOGRAFIA

MATERIÁLNA KULTÚRA TRNAVSKÉHO VIDIEKA

Príroda Malých Karpát, Sakrálna pamiatky, Kampanologická expozícia, Oratórium, Štefan Cyril Parrák – Pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti športu TTSK, Klarisky v Trnave, Krása zašlých čias, Archeologická expozícia, Ľudový textil trnavského regiónu

VÝSTAVY.....

■ ZEM, MIESTO PRE ŽIVOT

NOČNÍ LOVCI, SOVY

Dokumentárna výstava prevzatá zo Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši

od 3. 11. 2022 do 9. 1. 2023

■ **Peter Chmela:**

FRAGMENTY OKAMIHU

Vernisáž výstavy fotografií a uvedenie DVD

do 29. 1. 2023

■ ARMÁDA V POVSTANÍ

Výstava prevzatá z Múzea SNP v Banskej Bystrici

Výstava potrvá do 31. 1. 2023

■ KRÁSA ĽUDOVÉHO ODEVU

Paličkovaná babková čipka, dokument bohatstva ľudového odevu západného Slovenska.

Podujatie v rámci Dní európskeho kultúrneho dedičstva v spolupráci s OZ Bábence Krakovany a OZ Za krakovskú bránu

do 15. 1. 2023

■ MAROKO OČAMI GEOLÓGA

Geologická výstava sprístupnená do 30. 4. 2023

■ DETSKÝ SVET

Výstava pre malých i veľkých do 31. 12. 2024

ZBIERKOVÝ PREDMET

MESIACA

Betlehem z papiera zo zbierky Jána Hertlíka

DOM HUDBY

M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5, Trnava

ZIMNÁ SEZÓNA 1. 11. – 28. 2., vstup len na objednávku, návštevy prosíme ohlasovať cez pracovné dni u lektorov v hlavnej budove na tel. č. 033/ 5512 913.

EXPOZÍCIE:

ŽIVOT A DIELO MIKULÁŠA SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO DOBRO – DVORANA SLÁVY

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č. 033/5514421

ZIMNÁ SEZÓNA 1. 11. – 28. 2., vstup len na objednávku, návštevy prosíme ohlasovať cez pracov-

né dni u lektorov v hlavnej budove na tel. č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIE .....

■ WILLIAM SCHIFFER

život a dielo sochára a medailéra

■ S LÁSKOU ZA PRAVDU

Unikátny nábytkový súbor z pozostalosti Mons. ThDr. Pavla Jantauscha, prvého apoštolského administrátora Apoštolskej administratúry v Trnave

VÝSTAVY.....

■ SEDEMNÁSTE STOROČIE SLOVOM A OBRAZOM

Historické tlače z fondov Západoslovenského múzea

do 31. 3. 2023

SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!

do 31. 12. 2022

KNIŽNICA JURAJA FÁNDLYHO

DECEMBER 2022

BEZPLATNÁ REGISTRÁCIA DO KNIŽNICE

14. decembra vo výpožičnom oddelení a pobočkách knižnice pre všetkých záujemcov pri príležitosti otvorenia Verejnej knižnice mesta Trnava (95. výročie)

■ 5. decembra o 11.00 v čitárni EKLETIK BASTARD

Stretnutie študentov so spisovateľkou Ivanou Gibovou, moderuje Jozef Dado Nagy. Podujatie z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia

■ 7. decembra o 17.00 v čitárni MOŽNO PRÍDE AJ MIKULÁŠ...

Program členov Fóra humoristov, hudba: Beata Kuracinová Vargová

■ 9. decembra o 16.30 v učebni KREATIV KLUB

Tvorivá dielňa pre dospelých s Dagmar Baranovits, téma: sviečky z včelieho vosku. Počet miest obmedzený, nahlasovanie záujemcov osobne, telefonicky

033/5511782 alebo odborne@kniznicatrnava.sk

■ 13. – 15. decembra od 8.00 do 17.00 v suteréne VIANOČNÁ BURZA KNÍH

Príďte si vybrať z vyradených a darovaných kníh

■ 14. decembra o 17.00 v čitárni VIANOČNÁ POETIKA

Hostia: básnici Štefan Kuzma a Erik Ondrejčka, hudba Pavol Opatovský a Jozef Laci Pagáč

■ SCRABBLE V KNIŽNICI

Pravidelné stretnutia seniorov pri spoločenskej hre každú stredu o 14.00 v učebni

PRE DETI A MLÁDEŽ .....

■ 5., 12. a 19. decembra o 14.00 v herni ADVENT V KNIŽNICI

Čítanie adventných príbehov a rozprávok

■ 6. decembra o 10.00 v herni MIKULÁŠSKE ČÍTANIE

ešte k tomu sladká pozornosť pre detských čitateľov, ktorí nás v tento deň navštívia

■ 6. decembra o 14.00 v pobočke Tulipán MIKULÁŠSKY MILIONÁRIK

Adventné stretnutie s vedomostnou súťažou pre deti

■ 7. decembra o 15.00 v multimediálnej študovni 3D MODELOVANIE

Tvorivá dielňa pre deti, počet účastníkov obmedzený, kontakt: bio@kniznicatrnava.sk, 033/5511782, kl.14

■ 9. decembra o 10.00 v hudobnom oddelení KONCERT ŽIAKOV ZUŠ M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

venovaný mentálne postihnutým ľuďom

■ 9. decembra o 15.00 v pobočke Tulipán 13. decembra o 13.00 v pobočke Tulipán VIANOČNÁ POŠTA STARKÝM

Písanie a posielanie vianočných pozdravov do domovov sociálnych služieb, v spolupráci s o. z. Pohodovo

■ 9. decembra o 15.00 v herni TÍNEĎŽERSKÉ STRETKO

Téma: Advent a Vianoce u nás doma – rozprávanie o predvianočnom a vianočnom čase

■ 12. decembra o 9.00 v herni ZVIERATKÁ Z JAKUBOVHO KOPCA

Stretnutie so spisovateľkou Dianou Mašlejovou, podujatie z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia

■ 13. decembra o 10.00 v čítárni MAMA KLUB

Klubové stretnutie s mamičkami a ich deťmi, téma: Divadlo pre deti: Medvede na ľade, účinkuje Divadlo Žihadlo

■ 14. decembra o 10.00 a o 11.00 v pobočke Tulipán ZRECYKLUJME A POTEŠME...

Stretnutie s ilustrátorkou Oksanou Lukomskou, podporené Nadáciou ZSE

■ 15. decembra o 14.00 v oddelení pre deti TVORIVÉ ŠTVRTKY

Téma: Výroba vianočných ozdôb a dekorácií, vhodné pre deti 5+. Počet miest obmedzený, nahlasovanie záujemcov osobne, telefonicky 033/5511782 alebo detske@kniznicatrnava.sk

■ 16. decembra o 10.00 v pobočke Tulipán ANALFABETA NEGRAMOTNÁ

Bábková inscenácia inšpirovaná rovnomennou knižkou od Jána Uličianskeho, účinkuje Divadlo Tuš, podporila Nadácia ZSE

■ 20. decembra o 10.30 v herni MAMA KLUB

Klubové stretnutie s mamičkami a ich deťmi, téma: Divadielko s obrázkovým príbehom: Zimná rozprávka – Macko Brumko, vhodné pre deti 3 – 6 rokov

■ 21. decembra o 10.00 v pobočke Tulipán TAJOMSTVO VIANOČ

Stretnutie so spisovateľkou Gabrielou Spustovou Izakovičovou

■ 22. decembra o 15.00 v pobočke Tulipán NAŠI NAJ...

Adventné stretnutie našich NAJ...

čitateľov

■ OD ADVENTU DO VIANOČ

Hudobno-slovné pásmo o tradíciách a zvykoch adventného obdobia • určené pre 1. stupeň ZŠ a školské kluby. Kontakt: 033/5511590, hudobne_oddelenie@kniznicatrnava.sk, hudobné oddelenie, Ul. M. Schneidera Trnavského 5

■ STRETNUTIE DETÍ Z UKRAJINY

Príležitosť získať nové vedomosti a spoznať nových priateľov, pre ukrajinské deti od 6 – 10 rokov, v spolupráci s Ligou pre duševné zdravie, každú stredu o 16.00 a každý štvrtok o 14.00 v herni **ЗУСТРІЧ ДІТЕЙ З УКРАЇНИ**

Можливість отримати нові знання та знайти нових друзів, для українських дітей 6 – 10 років, у співпраці з Лігою психічного здоров'я, щосереди o 16.00, щочетверга o 14.00 – ігрова кімната

VÝSTAVA .....

■ TICHÉ PUTOVANIE

Hravá a inšpiratívna výstava v oddelení pre deti ponúka cestu svetom „tichých“ kníh (tvorené len z obrázkov, bez textu) pochádzajúcich z rôznych krajín sveta, v spolupráci s BIBIANOU **JANUÁR 2023**

■ SCRABBLE V KNIŽNICI

Pravidelné stretnutia seniorov pri spoločenskej hre každú stredu o 14.00 v učebni

■ 30. januára o 17.00 v čítárni O KNIHE PRI KÁVE

čitateľský klub

KONCERTY

■ 25. januára o 16.30 v hudobnom oddelení KLAVÍRNY KONCERT

Predstavia sa žiaci hudobného odboru Súkromnej ZUŠ pri Štúdiu baletu Dušana Nebylu

■ 27. januára o 16.30 v hudobnom oddelení NOVOROČNÝ KONCERT

Predstavia sa žiaci klavírnej triedy Františky Bašovskej

PRE DETI A MLÁDEŽ .....

■ 2. – 5. januára o 10.00 v herni ZIMNÉ PRÁZDNINY V KNIŽNICI

Spoločenské a vedomostné hry

■ 3. januára o 10.00 v pobočke Tulipán ZIMNÝ MILIONÁRIK

Novoročné prázdninové stretnutie s vedomostnou súťažou

■ 10. januára o 10.30 v herni MAMA KLUB

Klubové stretnutie s mamičkami a ich deťmi, téma: Prišla pani Zima – zimné riekanky a pesničky, vhodné pre deti 3+

■ 11. januára o 10.00 v pobočke Tulipán BENY A ĽUDIA

Prezentácia knihy spisovateľky Oľgy Kohútikovej

■ 16. januára o 10.00 v herni DECKÁ Z MESTA SA NE(VE-DIA) BIŤ

Stretnutie so spisovateľkou Kristínou Mišovičovou

■ 17. januára o 15.00 v multimedialnej študovni 3D MODELOVANIE

Tvorivá dielňa pre deti a tínedžerov, počet účastníkov obmedzený, nahlasovanie záujemcov osobne, telefonicky 033/5511782, kl.14 alebo bio@kniznicatrnava.sk

■ 20. januára o 15.00 v herni TÍNEĎŽERSKÉ STRETKO

Téma: Debata o knihe 15-ročnej od Zuzany Štelbaskej

■ 23. januára o 11.00 a o 12.00 v pobočke Tulipán POVESTI O SLOVENSKEJ VODE

Beseda so spisovateľom Igorom Válekcom o dôležitosti vody, podporené Nadáciou ZSE

■ 26. januára o 14.00 v oddelení pre deti TVORIVÉ ŠTVRTKY

Téma: Vyrábame dekorácie z papierových roliek, počet miest obmedzený, vhodné pre deti 6+, nahlasovanie záujemcov osobne, telefonicky 033/5511782 alebo detske@kniznicatrnava.sk

■ STRETNUTIE DETÍ

Z UKRAJINY

Príležitosť získať nové vedomosti a spoznať nových priateľov, pre ukrajinské deti od 6 – 10 rokov, v spolupráci s Ligou pre duševné zdravie, každú stredu o 16.00 a každý štvrtok o 14.00 v herni

ЗУСТРІЧ ДІТЕЙ З УКРАЇНИ

Можливість отримати нові знання та знайти нових друзів, для українських дітей 6 – 10 років, у співpráci z Ligou психічного здоров'я, щосереді o 16.00, щочетверга o 14.00 – ігрова кімната

■ SÚŤAŽ

NEZÁBUDKY KRISTY BENDOVEJ

• súťaž o skvelé ceny, otázky na www.kniznicatrnava.sk alebo priamo v oddelení pre deti a v pobočkách Prednádražie a Tulipán

SLEDUJTE NÁS

<https://www.kniznicatrnava.sk/>
<https://www.facebook.com/kniznicatrnava/>
<https://www.youtube.com/kniznicatrnava/>

DIVADLO J. PALÁRIKA

DECEMBER

■ 8. / 10.00 Verejná generálka PALÁRIK (A TO JEHO TEÁTRÓ) Jakub Nvota
 Katolícky kňaz, dramatik a najmä človek, ktorý neprestal veriť, že Slováci raz budú vyspelým európskym národom.

■ 8. / 19.00 Predpremiéra PALÁRIK (A TO JEHO TEÁTRÓ) Jakub Nvota
 Katolícky kňaz, dramatik a najmä človek, ktorý neprestal veriť, že Slováci raz budú vyspelým európskym národom.

■ 9. / 19.00 Premiéra PALÁRIK (A TO JEHO TEÁTRÓ) Jakub Nvota
 Katolícky kňaz, dramatik a najmä človek, ktorý neprestal veriť, že Slováci raz budú vyspelým európskym národom.

10. / 19.00 PALÁRIK (A TO JEHO TEÁTRÓ)

■ 12. / 19.00 TROILOS A KRESIDA
 William Shakespeare
 Groteskná tragikomédia o banalite lásky, pýchy a vojny.

■ 13. / 10.00 Ako sa hus vyparádila

■ 15. / 19.00 DRAHÝ ŠPÁS
 Francis Veber
 Čo robiť, ak ste dlhodobo nezamestnaný a v banke nemáte ani cent? Pošlite na seba daňovú kontrolu! Výdatná komédia s príchuťou francúzskeho prepychu.

■ 16. / 19.00 PAVUČINA

Agatha Christie
 Čo by ste robili, ak by ste jedného dňa našli u seba v knižnici mŕtvolu? Napínava detektívna komédia z pera Agathy Christie, najpredávanejšej autorky na svete.

■ 17. / 19.00 PAVUČINA

19. / 10.00 VEĽRYBA GRÉTA
 Andrea Gregušová, Lucia Miháľová
 Rozprávka o podmořskej speváčke Gréte a jej kamarátoch muzikantoch nám ukáže, že každý z nás môže spraviť zo sveta krajšie miesto na život.

■ 19. / 19.00 DOKONALÉ DIEŤA
 Mariana Luteránová a Ján Luterán
 Autorská komédia Dokonalé dieťa je o našich deťoch, ale nie pre naše deti. Je to terapia pre všetkých ušavených rodičov, ktorí potrebujú aspoň chvíľu oddychu. Bez křiku, plaču či prebaľovania.

■ 20. / 10.00 PALÁRIK (A TO JEHO TEÁTRÓ)

■ 21. / 10.00 MALÝ PRINC
 Antoine de Saint-Exupéry
 Rozprávka o vesmírnom putovaní Malého princa si získa srdcia malých i veľkých.

■ 28 / Streda - 16.00 (2 h s prestávkou) Veľká sála

Malý princ
 Antoine de Saint-Exupéry
 Rozprávka o vesmírnom putovaní Malého princa si získa srdcia malých i veľkých.

/ 29. / 19.00 Vianočný koncert
 FATS JAZZ BAND
 Prvotriedny deväťčlenný orches-

ter, ktorý oživuje tradíciu hot jazzu a swingu 20. až 40. rokov minulého storočia.

/ 30. / 19.00 SLUHA DVOCH PÁNOV

Carlo Goldoni
 Majstrovská renesančná veselohra o prefíkanom sluhovi Truffaldinovi.

/ 31. / 17.00 PAVUČINA

/ 31. / 20.00 Zrkadlová sála
 EXKLUZÍVNY DIVADELNÝ SIL-VESTER

Doprajte si kráľovský zážitok a privítajte nový rok 2023 v jedinečných priestoroch Zrkadlovej sály nášho divadla.

ŠTÚDIO .....

■ 2. / 9.00 Ako sa hus vyparádila
 Zuzana Hurová

Rozprávka o husi, ktorá sa až príliš zamerala na svoj vzhľad, nás učí nachádzať krásu v každom človeku a poukazuje na to, že porovnávať sa s ostatnými sa nikdy nevypláca.

■ 2. / 11.00 Ako sa hus vyparádila

■ 3. / 15.00, 17.00 Ako sa hus vyparádila

■ 4. / 15.00, 17.00 Ako sa hus vyparádila

■ 6. / 9.00, 11.00 Ako sa hus vyparádila

■ 7. / 19.00 KOPANEC

Gesine Schmidt, Andres Veiel
 Hra podľa skutočnej udalosti. Štyria chalani a brutálna žúrka, ktorá sa stala pre jedného z nich osudnou.

■ 14. / 19.00 POMALÝ SVET ROBERTA CASTLEA

Norm Foster
 Príbeh o mužovi s dušou dieťaťa nám pripomína, aby sme nikdy neprestali veriť v dobrých ľuďoch.

TRNAVSKÉ OSVETOVÉ STREDISKO

■ KreaTiviTa 2022

TRNAVA, KRÁĽOVSKÉ MESTO V OBRAZOCH

do 15. 1. 2023

Kolektívna výstava, na ktorej prezentuje svoju tvorbu dvanásť

výtvarníkov z regiónu.

■ **16. a 17. 12. od 13.00 do 22.00 h**

ČAS RADOSTI, VESELOSTI
Vianočná atmosféra s programom, tradičným občerstvením a predajom remeselných výrobkov.

■ **16. a 17. 12. od 14.00 h do 18.00 h**

PADÁ VLOČKA

Detské tvorivé dielne, tvorba výrobkov s vianočnou tematikou.

■ **18.12. o 16.00 h v Dome hudby Mikuláša Schneidera Trnavského VIANOČNÝ KONCERT LUCIE DUCHOŇOVEJ**

BATERKÁREŇ

■ **3. 12. od 10.00 do 12.00 MIKULÁŠSKY SWAP DETSKÉHO OBLEČENIA A DOPLNKOV**

■ **5. 12. od 16.00 do 18.00 VYROBTE SI VOŇAVÝ VIANOČNÝ VENIEC** Vyrobíme si vianočný veniec z prírodných materiálov – z voňavej čečiny či sušených pomarančov. Cena: 30 €

■ **6. – 10. 12. MIKULÁŠSKY TÝŽDEŇ DETSKÉHO OBLEČENIA**

■ **7. od 15.00 do 16.30 Kurz pre deti: VÝROBA VIANOČNÝCH PEČIATOK A ZDOBENIE BALIACEHO PAPIERA**

Vyrábať budeme z korkových zátok a z kurzu si deti odnesú dve vlastnoručne vyrobené pečiatky s vianočným motívom. Cena: 10 €. Kurz je vhodný pre deti od 4 rokov.

■ **10. 12. od 10.00 do 12.00 VIANOČNÝ BARTER MARKET**

Súčasťou Barter Marketu budú workshopy, na ktorých si vyrobíme vianočné ozdoby z prírodných materiálov. Nájdete tu aj širokú ponuku vecí z druhej ruky z nášho reuse centra.

■ **13. – 17. 12. TÝŽDEŇ HRAČIEK A HIER**

Počas tohto týždňa si môžete odniesť rôzne hračky alebo spoločenské hry za symbolické príspevky a tie nepotrebné, s ktorými sa už vaše deti nehrajú, do

reuse centra prinášať.

■ **13. 12. od 16.30 do 18.00 Vianočné maľovanie: KURZ ABSTRAKTNEJ MAĽBY PRE DOSPELÝCH**

Maľovať budeme pomocou farebných škvŕn, čiar či geometrických tvarov, ktoré budeme vrstviť a premazávať pomocou špachtlí či špongií. Cena: 25 €

■ **14. 12. od 11.00 do 17.00 SWAP KNÍH**

Na našom SWAP-e si môžete vymieňať knihy, ktoré už nečítate, za knihy od iných návštevníkov.

■ **14. 12. od 10.00 do 11.00 Vianočný kurz pre seniorov: VÝROBA PRÍRODNEJ SOLI DO KÚPEĽA**

Vyrobiť si domácu prírodnú kozmetiku je jednoduché, na kurze výroby prírodnej soli do kúpeľa vám to ukážeme. Cena: 10 €

■ **17. 12. od 10.00 do 12.00 SWAP HRAČIEK A HIER**

Na SWAP-e nájdete širokú ponuku hračiek a hier za symbolické príspevky. Ak sa u vás doma nájdú funkčné a kompletne hračky a hry, s ktorými sa už nehrajete, ale spravili by radosť niekomu inému, môžete ich priniesť.

■ **17. 12. od 10.00 do 11.30 Vianočný kurz pre deti: VÝROBA PEČIATOK A ZDOBENIE BALIACEHO PAPIERA**

Príďte si s vašimi deťmi vyskúšať, ako jednoducho a hravo si vieme vyrobiť pečiatky z materiálov, ktoré máme doma. Cena: 10 €, kurz je vhodný pre deti od 4 rokov.

■ **20. – 23. 12. VIANOČNÝ TÝŽDEŇ OBLEČENIA PRE DOSPELÝCH**

Ponuka oblečenia a doplnkov pre dospelých z druhej ruky za symbolické príspevky. Nepotrebné (no stále funkčné a čisté) oblečenie môžete do reuse centra prinášať.

■ **20. 12. od 16.30 do 18.00 Vianočné upcyklovanie v Baterkárni: ŠIJEME VRECKÁ NA DARČEKY (16:30–18:00)**

Na obľúbenom kurze upcyklácie budeme tentokrát šiť vrecko zo

zvyškového textilného materiálu a krok po kroku si ukážeme, ako pracovať so šijacím strojom. Každý si odnesie vlastnoručne ušité vrecko z prírodného materiálu, do ktorého môže zabalit' drobnosť pre blízku osobu. Cena: 25 €

■ **27. – 31. 12. VIANOČNÝ BAZÁRIK V BATERKÁRNI**
Ponuka oblečenia pre dospelých a deti, hračky, rôzne dekorácie a predmety do domácnosti. Dajte šancu veciam z druhej ruky, ktoré sú často ako nové a šetríte spolu s nami nielen prírodné zdroje, ale aj tie vlastné.

■ **31. 12. od 10.00 do 12.00 SWAP BAZÁRIK V BATERKÁRNI**
Potrebujete vymeniť kúsok oblečenia v šatníku alebo hľadáte originálny kúsok riadu v podobe hrnčeka alebo šálky? Naše reuse centrum je plné takýchto pokladov.

Prihláste sa na kurzy na webovej stránke: www.baterkaren.sk
V prípade otázok nás kontaktujte: e-mail: natalia@baterkaren.sk, tel. č.: +421 911 833 114

ADVENT V TRNAVE

Do 23. decembra na Trojičnom námestí ADVENTNÉ TRHY 2022

■ **1. 12. na Trojičnom námestí**
15.30 h Vystúpenia škôlkarov a školákov

18.00 h TRNAVSKÝ DIXIELAND

■ **2. 12. na Trojičnom námestí**
15.30 h Vystúpenia škôlkarov a školákov

18.00 h ADRIAN BLOOM

20.00 h PETER LIPA

■ **3. 12. na Trojičnom námestí**
16.00 h Katka Ščevlíková
18.00 h Spjevule ze Skalice

■ **4. 12. o 15.00 a 17.00 h v západnom kridle radnice ZIMNÁ ROZPRÁVKA / Divadlo Agapé**
3 eurá

16.00 h na Trojičnom námestí
Suchovský spevácky zbor
18.00 Míla Medvedovska, Daniel

Špiner

18.00 h, Trojičné námestie
20.00 h v Kostole sv. Jakuba
Štyri adventné koncerty
TRNAVSKÍ UMELCI A ORCHESTER HARMÓNIA
12 eur

■ 5. 12. o 17.15.

**na Námestí sv. Mikuláša
MIKULÁŠ V TRNAVE**

18.00 h na Trojičnom námestí
Fíha Tralala

■ 6. 12. o 17.30 a 18.30 h

MESTSKÁ VEŽA S LAMPÁŠOM

5 eur dospelí, 3 eurá deti do 15 r
Detské predstavenie

■ 7. 12. o 15.30

na Trojičnom námestí

Vystúpenia škôlkarov
a školákov

18.00 h FS Opočianka

■ 8. 12. o 15.30

na Trojičnom námestí

Vystúpenia škôlkarov
a školákov

18.00 h GRAEME MARK

18.00 h, Trojičné námestie

■ 9. 12. o 15.30

na Trojičnom námestí

18.00 h Folklorný krúžok Rozárka
20.00 h VIDIEK

■ 10. 12. o 16.00 h na Trojičnom námestí

Gemini

18.00 h OLIVER KUCHAROVIČ
QUARTET

■ 11. 12. o 15.00 a 17.00 h
v západnom krídle radnice

NESIEM VÁM NOVINU... /

Teátro Neline

3 eurá

16.00 h na Trojičnom námestí
FS Slnčnica

18.00 h Cup of Tea

20.00 h v Kostole sv. Jakuba

Štyri adventné koncerty
SPEVÁCKY ZBOR VOČI ALLEGRE
12 eur

■ 13. 12. o 17.30 a 18.30 h
**MESTSKÁ VEŽA
S LAMPÁŠOM**

5 eur dospelí, 3 eurá deti do 15 r
18.00 h LUCIOVSKÉ VYMETANIE
NÁMESTIA
DFS Trnavček

■ 14. 12. o 15.30 h na Trojič-

nom námestí

Vystúpenia škôlkarov
a školákov

18.00 h DFS Dudvážtek

■ 15. 12. o 15.30

na Trojičnom námestí

Vystúpenia škôlkarov
a školákov

18.00 h FS Dudváh

■ 16. 12. o 12.00 h

**na Námestí sv. Mikuláša
STREDOVEKÉ ADVENTNÉ
TRHY**

15.30 h na Trojičnom námestí

Vystúpenie škôlkarov a školákov
18.00 h SIRKA CUVÉE ENSEMBLE
a hostia

20.00 h ALLAN MIKUŠEK

■ 17. 12. o 10.00 h na Námestí
sv. Mikuláša

**STREDOVEKÉ ADVENTNÉ
TRHY**

16.00 h na Trojičnom námestí
LH Kamarádzi

18.00 h FUNNY FELLOWS

■ 18. 12. o 10.00 h na Námestí
sv. Mikuláša

**STREDOVEKÉ ADVENTNÉ
TRHY**

15.00 a 17.00 h v západnom
krídle radnice

Rozprávky na radnici 2022

ŠKRIATKOVSKY DOBRÉ VIANOCE
/ Kyselí Krastafci

3 eurá

16.00 h na Trojičnom námestí
FS Cífer

17.45 h Odovzdanie betlehemske-
ho svetla

18.00 h HUDBA Z MARSU

■ 20.00 h v Kostole sv. Jakuba
Štyri adventné koncerty 2022

**KATARÍNA KOŠČOVÁ s kape-
lou a sláčikovým kvartetom**

12 eur

■ 20. 12. o 17.30 a 18.30 h
MESTSKÁ VEŽA S LAMPÁŠOM

5 eur dospelí, 3 eurá deti do 15 r

■ 21. 12. o 15.30 h

na Trojičnom námestí

Vystúpenia škôlkarov
a školákov

18.00 h Nina Rosa

■ 22. 12. o 15.30 h

na Trojičnom námestí

Vystúpenia škôlkarov
a školákov

18.00 h VOČI ALLEGRE

■ 23. o 18.00 h

**na Trojičnom námestí
PAPER MOON TRIO**

■ 31. o 17.00 h

**na Trojičnom námestí
Silvester pre deti 2022
MINI DISCO**

18.00 h OHŇOVÁ SHOW / DRE-
AM DANCERS

■ 1. 1. 2023 o 15.00 h

**v Kostole sv. Jakuba
Novoročný koncert
TRNAVSKÝ KOMORNÝ
ORCHESTER**
Vstup zdarma

PAMIATKY TRNAVY A TRNAVSKÉHO KRAJA

Krajský pamiatkový úrad Trnava a Mesto Trnava si vás dovoľujú pozvať na 27. ročník odborného pamiatkového seminára vo štvrtok 15. decembra od 13.00 h na radnici v zasadačej sále mestského zastupiteľstva

■ 13.00 h prezentácia účastníkov

■ 13.20 h VÝSLEDKY ARCHEO-
LOGICKÉHO VÝSKUMU V BIE-
LOME KOSTOLE

doc. PhDr. Phil. Erik Hrnčiarik –
Mgr. Tomáš Kolon, PhD., Trnav-
ská univerzita, Filozofická fakulta,
Katedra klasickej archeológie

■ 13.50 h TRNAVSKÁ KALVÁRIA
A JEJ PREDCHODKYNE

PhDr. Henrieta Žažová, PhD.,
Ústav dejín Trnavskej univerzity
v Trnave

Mgr. Ingrid Babiková, Krajský
pamiatkový úrad Trnava
Mgr. art. Tomáš Kucman, rešta-
urátor

■ 14.20 h JEDINEČNÉ NÁLE-
ZY MUROVANÝCH OBJEKTOV
V PODZEMÍ NA PARCELÁCH ME-
DZI ŠTEFANEOM A SYNAGÓGOU
V TRNAVE

Ing. arch. Jaroslava Žuffová, CSc.,
samostatná výskumníčka v ob-
lasti architektonicko-historického
výskumu

■ 15.20 h prestávka

■ 14.50 h K NIEKTORÝM OTÁZ-
KAM ARCHEOLOGICKÉHO VÝ-

SKUMU NA PARCELÁCH MEDZI ŠTEFANEOM A SYNAGÓGOU
Mgr. Andrej Žitňan, AA Avala

■ 16.10 h VÝNIMOČNÉ NÁSTENNÉ MAĽBY V SKALICI

K výsledkom architektonicko-historického výskumu domu na Komenského ulici 2

PhDr. Mária Smoláková, CSc., samostatná výskumníčka v oblasti architektonicko-historického a umelecko-historického výskumu

■ 16.40 HABÁNSKY MLYN V SOBOTIŠTI PO OBNOVE

Ing. arch. Eva Šabíková, Krajský pamiatkový úrad Trnava

■ 17.10 h PROJEKT OBNOVY KAŠTIEĽA VO VODERADOCH

Ing. arch. Pavel Ďurko – Ing. arch. Ľuboš Vagala, Ateliér DV

■ 17.40 h Diskusia, ukončenie seminára

KINO HVIEZDA

■ 1. 12. / 16.00 Princenzná zakliata v čase 2

18.20 Superžena

20.10 Keď prehovorila

■ 2. 12. / 16.00 Princenzná zakliata v čase 2

18.20 Superžena

20.10 Menu

■ 3. 12. / 18.00 Princenzná zakliata v čase 2

20.20 Keď prehovorila

■ 4. 12. / 14.00 Neobyčajný svet

16.00 Princenzná zakliata v čase 2

18.20 Keď prehovorila

20.30 Superžena

■ 5. 12. / 17.30 Silné reči (SIMONA – Donaha – Stand-up)

20.00 Silné reči (SIMONA – Donaha – Stand-up)

■ 6. 12. / 16.00 Superžena

18.00 +-90 (FK NAOKO)

20.00 Hranice lásky (FK NAOKO)

■ 7. 12. / 18.00 Ľudovít Kašuba a Martina Kreibich – koncert vstupenky na www.MaxiTicket.sk

■ 8. 12. / 16.00

Plastic Symphony

18.00 Vianočný príbeh

20.00 Fabelmanovci

■ 9. 12. / 16.00 Vianočný príbeh

18.00 Superžena

20.00 Fabelmanovci

■ 10. 12. / 10.00 DÚHALKA –

Vianočné turné, koncert pre deti

16.00 Partička – divadlo

18.00 Partička – divadlo

■ 11. 12. / 14.00 Neobyčajný svet

16.00 Neobyčajný svet

18.00 Vianočný príbeh

20.00 Superžena

■ 12. 12. / 16.00 Jablká

17.40 Plastic Symphony

19.30 Fabelmanovci

■ 13. 12. / 16.00 Plastic Symphony

18.00 Jablká (FK NAOKO)

20.00 Svätý pavúk (FK NAOKO)

■ 14. 12. / 16.00 Vianočný príbeh

18.00 Trojuholník smútku

20.30 Superžena

■ 15. 12. / 16.00 Avatar: Cesta vody (SD)

19.30 Avatar: Cesta vody (ST)

■ 16. 12. / 16.00 Vianočný príbeh

18.00 Šialená noc

20.00 Avatar: Cesta vody (ST)

■ 17. 12. / 10.00 Smejko a Tanculienka – Poď von!

14.00 Neobyčajný svet

16.00 Princenzná zakliata v čase 2

18.20 Superžena

■ 20.10 Avatar: Cesta vody (ST)

18.12. / 14.00 Neobyčajný svet

16.00 Avatar: Cesta vody (SD)

19.30 Šialená noc

■ 19. 12. / 19.00 Jozef Holly

– vianočná piano show

■ 20. 12. / 16.00 Vianočný príbeh

18.00 Casablanca Beats (FK NAOKO)

20.00 Trojuholník smútku (FK NAOKO)

■ 21. 12. / 18.00 Fragile – vianočný koncert

20.00 Fragile – vianočný koncert

■ 22. 12. / 16.00 Kocúr v čiž-

mách: Posledné želanie

17.45 Whitney Houston: I Wanna Dance with Somebody

20.15 Šialená noc

■ 23. 12. / 16.00 Kocúr v čiž-

mách: Posledné želanie

18.00 Avatar: Cesta vody (ST)

■ 24. 12. NEPREMIETAME

25. 12. / 14.00 Kocúr v čiž-

mách: Posledné želanie

16.00 Kocúr v čiž-

mách: Posledné želanie

17.45 Whitney Houston. I Wanna

Dance with Somebody

20.15 Avatar: Cesta vody (ST)

■ 26. 12. / 16.00 Kocúr v čiž-

mách: Posledné želanie

18.00 Avatar: Cesta vody (ST)

■ 27. 12. / 16.00 Kocúr v čiž-

mách: Posledné želanie

18.00 Whitney Houston: I Wanna

Dance with Somebody

20.30 Šialená noc

■ 28. 12. / 16.00 Whitney Ho-

uston: I Wanna Dance with So-

mebody

18.30 Kocúr v čiž-

mách: Posledné želanie

20.15 Avatar: Cesta vody (ST)

■ 29.12. / 16.00 Kocúr v čiž-

mách: Posledné želanie

18.00 Srdcová záležitosť

20.00 Whitney Houston: I Wanna

Dance with Somebody

■ 30. 12. / 16.00 Kocúr v čiž-

mách: Posledné želanie

18.00 Avatar: Cesta vody (SD)

31. 12. NEPREMIETAME

1. 1. NEPREMIETAME

■ 2. 1. / 16.00 Kocúr v čiž-

mách: Posledné želanie

18.00 Srdcová záležitosť

20.00 Whitney Houston: I Wanna

Dance with Somebody

■ 3. 1. / 16.00 Srdcová záležitosť

18.00 Kto myslíš, že som (FK

NAOKO)

20.00 Ghost Dog (FK NAOKO)

■ 4. 1. / 16.00 Avatar: Cesta vody

(SD) ■

ADVENT V TRNAVE

25. 11. – 23. 12. 2022

Jana Kirschner

Vidiek

Peter Lipa

Allan Mikušek

Hudba z Marsu

Fíha Tralala

---

a mnohí ďalší